

ధ సాహిత్యపరిషత్ ప్రకాశితము—సంఖ్య—౨౨

శ్రీ రస్తు.

కౌళిందీకన్యావరిణయము.

— ద్వితీయ భాగము —

199/

అహోబలపతిపండిత ప్రణీతము.

(పరిషత్ ప్రక్రమండి పునర్ముద్రితము)

కాకినాడ :

కాకినాడముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపఁబడి

అంధ సాహిత్యపరిషత్ ప్రాధ్యాలయమునఁ
బ్రకటింపఁబడినది.

1929.

మొదటిది. 0-75 M.P.S

కాశీందీకన్యాపరిణయము.

1 ద్వితీయభాగశీక.

ఈమహాప్రబంధమునకుఁ గర్త యగునహోబలపతి జన్మదేశాదు లగు సామాన్యవిషయములం గూర్చి ప్రథమభాగశీకలో ముచ్చటించితిని. ఇంక నిపు డిందుఁ గలవిశేషములను వివరించెదను. ఈభాగమున ౪-౫-౬ అశ్వాసములు గలవు. అందు నాల్గవయాశ్వాసమున నాముక్తమాల్యదాది కాంధ్ర ప్రబంధరత్నములందువలెను గిరాతాద్వనీయాది సంస్కృతకావ్యములందు వలెను బురువర్ణనము మంచిమంచి కల్పవలతోను గొప్పగొప్ప భావములతోను జేయఁబడినది. చూడుడు:—

— † వసంతవర్ణనము † —

సీ. నిఖిలాగమాంతనిర్విద్రోహి నొసంగు నిరుపమమహిమచే నెనఁగువాఁడు
శుకముఖద్విజరాజచూపుల కింపైనఫలములు చేకూర్చఁగలుగువాఁడు
బలుజడిచేనైనయలజడి నహియించుమానుల మధురోక్తి మనుచువాఁడు
తెలిపువ్వునీటిచే దేహ యాత్రఘటించు మాధుకరశ్రేణి మంచువాఁడు
సాధునుమనోనిరంతర సౌష్ఠవక, మూలకారణ మైఃట్టిమేలువాఁడు
మాధవుఁడువచ్చెనవ్వేళమధురలీల. వసరమాంగన యామోదమున మెలంగ.

సీ. పంజరగుహలలోపల నున్ని గైకొని శరక్కర మెక్కెడు జంతువితతి
నతివృష్టి కోరిచి యశనంబుగానక గాసిల్లు హాసంఘాతములను
నరసులలో నుండి జలవాసవృత్తిచే వర్తిల్లు వరహంసవారములను
నలరునీ రక్కడ నక్కడఁ ద్రావుచు వసియించుచేతనవ్రాతములను
గత్పరిగ్రహలాభంబు సంభవిల్ల, నురుతరామోద మందెడు యోగితతుల
మన్ననయొనర్చెదావచ్చిమాధవుండు, కామితార్థంబులవ్వారిగాఁగనిచ్చి.
ఇందలిశ్లేషవిశేష మెంతచక్కనిదో!

— † గ్రీష్మర్తువర్ణనము † —

గీ. కూటిపేదటికం బు గైకొనిరి. మిగుల, నాతరముచేత బ్రతికెడునట్టివారు
ఖనన మొనరించితనుయాత్రగడవువారు, కూలిగలుగుటనవ్వేళగూఁటుబడిరి.

- క. కూటికుచి పాన మొందెను, బాటిల్లెను నీళ్ల సుష్ణ పవనంబునకున్
 మేటి సురతను లకూరిమి, గాటపుటుపగూహనములఁ గదలక నిలిచెన్. 32
- ఈరెంటియందును స్వభావోక్తి చక్కఁగ వర్ణింపఁబడినది.
- క. పడమటిసెక నుడుకఁగఁబడి, పిడికీటివస్త్రంబు లెల్ల బెట్టాఱుంగాఁ
 గుడికరమునందు నిలిపిరి, కడుఁబూతం బనుచు వానిఁ గర్పారంభుల్. 33
- ఇం దాచారసంప్రదాయము కలదు.

—♦ వర్ణ ద్వివర్ణనము ♦—

సీ. ఆహితాగ్నుల కెల్ల నాత్మవైశ్వానర రక్ష మోకార్యసర్వస్వ మయ్యె
 భోగితైవను రాత్రిభోజనం బెచ్చట నన్నమాత్రము కాని యబ్బదయ్యె
 సారమంత్రోపాస్తిచతురుల కశనంబు వార్తగల్గుట గానివావి యయ్యెఁ
 బ్రతిగృహంబున కేగిప్రార్థింపఁ (ప్రార్థింప) శిఖయొకింతోసఁగిరఁ జిత్రమయ్యె
 జంబునూడలకలుములు డంబుమిగిలె, గతకసంపాదనంబులునునశగాంచె
 నన్నదాతకు నేనియు నతిథి కొకని, కై న నన్నంబు గల దను టరిదియయ్యె

ఇది యామృతచూర్ణదఘాయ—

“ఇల్లిల్లు దిరుగ నొక్కొంబు శిఖ; యబ్బేనేనింతిలోఁ బూరి యుడివిసరికి
 రాజదు; రాజున రవులుకో ల్యాపాలఁ గాని కల్లదు; నూతి దానఁగలిగి
 నేని కూ డగుట మందైనఁబెన్నొగ సుఖభుక్తి సేకూర; దాభుక్తి కడినఁ
 బ్రాగ్భోక్తలకేతీలు బహుజనాన్నము; దీని నారులకొదవుఁ బురశ్రయన్ని
 మాజ్యపటముఖ్యలయ మెన్న; రాలయాంగ
 దారులయ మెన్న రంతిక; కారజనిక

పచన నాంధోగృహిణి రామిఁ బడుక మరుఁడు
 వెడవెడలె యార్ప నొగిలి రజ్జడిని గృహులు.

ఉ. కాలువలెల్ల బల్లుదులకై వడిఁ గాంచె నదీలలామముల్
 గేలియొనర్పఁగాఁ గడఁగెఁ గేవల మట్టి నతండు నీరమా
 త్రాలయ్యుడైన దావికృతినందక యుండు వికారహేతువుల్
 చాల మెలంగినన్ వికృతినంగతిఁ గాంచునె ధీరచిత్తముల్.

ఇందలి యథాంతరన్యాసము మహావికాళిదాసుని కుమారసంభవమునోని
 “వికారహేతో నతి విక్రియస్తే యేషాం న చేతాంసి త ఏవ ధీరా” అను
 శ్లోకమునుండి గ్రహింపఁబడినది .

కవు లిట్టి మనోహరము లగుకల్పనలను భావములను బద్ధభాగాదు
లను దత్తద్భావతత్పరులై యనుకరించుచుండును. దానిని ననుమృతచేత జేసిన
గ్రంథచౌర్య మనరాదు.

—† శరద్మసనర్జనము †—

స. క. జీవన మంతయు లోకోజ్ఞప్తనమున కిడుచుఁ గార్యసిద్ధి పడసి మై
ని. సేవలపలితంబుగఁ దాఁబోవచె ఘనపాళి యక్షపుంగవు దిశకున్. ౧౦౫
సము ఇందు భారతీయులకుఁ బరమపురుషార్థసాధన మగు మహాప్రస్థానము
ప్రకాశించును.

వలె —† హేమంతర్తునర్జనము †—

అ. క. తమ్ములదాయ మేల్లినఁగఁ గాశక తమ్ములనేచ మంచుచి
చ్చు మ్మరియాద విశా నడిజన్మిఁగఁ దమ్ములతోడ నాశ్మన
ఖ్యమ్ము భరించు కల్వలును గాతీయజెందెను మిత్రవర్గఘా
తమ్ము నెఱుంగఁ దయ్యె నుచితస్థితిఁ గాంచ జడుండు నేర్చునే. ౧౦౬
ఇందలి యథాంతరన్యాసము సర్వకాలములందును సర్వజనులకు వను
భవసిద్ధమైంది.

—† శిశిరర్తునర్జనము †—

ఉ. శీతముచేత బాధపడు చిత్ర జగంబు భరింపఁగా జగ
జ్ఞాత దినేశుఁ డీశ్వరితఁ దాల్చుదు నంబరమధ్యస్థీమఁ దాఁ
జాతురినేగుచు స్నిటలచంచనచంచలదృష్టి కించిదు
న్నీతము చేసె గావలయు నెద్దిఘటిల్ల హరించుశీతమున్. ౧౦౭
ఇందలిస్వభావ మెంతబాగుగనున్నదో! మఱియు నీభావము, “బ్రహ్మ
స్వరూప ముదయో, మధ్యాహ్నేతు మపేత్స్వగమ్, సాయంకాలే సదా విష్ణుః
త్రిమూర్తిర్హి దివాకరః” అను శ్లోకభావమూలకము.

క. అప్పప్పు యేరికై నను, జెప్పంగ శక్యమానె శీతము మహిమల్
నిప్పుల కప్పులకుం దాఁ, దప్పక యునోన్యనృపదృశతను ఘటించున్. ౧౦౮
చూచితిరా యతిశయోక్తి మహిమ!

(2) పంచమాశ్వినమున- శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరాజును జూడఁబోయి య
గ్రీష్మసంవత్సరమున గలిసి యమునానదీతీరమునకు వేట కేగి యటఁ దనకై తపము
చేయుచున్న కాళిందిం జూచి గూఁడును దనపురమునకుఁ దీసికొనిపోయి వివా

హము చేసికొనియె సనుకట సహృదయ హృదయాస్థివకములైన రసగం
భీరకల్పనావిశేషముగల నూటయఱువది గద్యపద్యములతో జక్కగ వర్ణింపఁ
బడినది. చిత్తశింపుడు.

ఇంస్పిస్థనర్ణనానందర్థమున నీవిద్యత్కవి తనకుఁ బరిపూర్ణప్రిజ్ఞుల
యష్టభాషావిశేషము నెల్లు చూపెనో.

సీ. సర్వభాషావచస్సంపన్నిధానంబు సాధ్యసిద్ధవచోపచారితంబు
శూరసేనాధార తారుచిమంతంబు వ్యత్యయకార్యోపవత్తినుగళ
మనుస్మృతభవికలాపాద్యోగసిద్ధంబు రేఖోపహతదృఢోష్ణేఖతంబు
అన్యభాషావప్రసాదనిరూఢంబు సప్తాంగరూపప్రశస్తమహిమ
మైవిరాజల్లు చష్టభాషావిశేష, సముదయస్ఫూర్తి హసియింపఁ బాలునట్టి
పురవంబు హరిప్రస్థపుణ్యనామ, మచ్యుతానందముగఁగాంచి నన్యభాషండు.

ధర్మజునిభక్తిగౌరవము తెల్లు చిత్రించెనో చూపెను—

గీ. జలజనయన యిహముత్యఫలవితాన, మూలకారణ మని మదిఁ బాల సమ్మి
నీమపటభక్తిచేకొని నిలిచినాడ, నితఁము నెఱుంగఁగద యిట నీవెనాక్షి.

గీ. తిమము హరియించి పస్తుతత్వంబుఁ చెలువ, నీచకాకన్యచేనత నేర్పుగనదు
దురితసంహారజగతి ఖద్యోగుఁగిగామ, యెవరు నేరీది దిలఁపఖద్యోతిమునకు.

ఈవిద్యత్కవి తన శాస్త్రీయజ్ఞానమును 17 వ పద్యమునఁ గాళిందీతీర్థ
కాలతారమును మీహంసా తర్కవ్యాకరణ చ్ఛందో లంకార తరతశాస్త్రము
లతోను బ్రాకృతిలింగభాషలతోను నుత్తమకావ్యంబుతోను క్లేషించి పాల్చి
చూపెను. శ్రీకృష్ణుని వివాహసందర్భమును 73వ పద్యములో నాదర్శిహృదయమును
ఁచూపించెను.

“మంచిభోజనము” అను 140 పద్యమున హాస్యరసలవము.

“పగలుగావించు” నను 155 పద్యములో నప్పగింతలలోఁ బిల్లలు పెద్ద
లల దున్నగుణము గ్రహింపవలయును. గాని పెద్దలందు దోష మున్నను
గ్రహింపరా దనునీతి చక్కఁగా బోధింపఁబడినది.

(3) ఇత వప్తాశ్వాసము.

ఇందుఁ గాళిందీకృష్ణుల సరససల్లాపములు వర్ణింపఁబడినవి. కాని నాగ
రకులకు వెగటుగల్గించు మోటువర్ణనము లెందును లేవు. ఇంతియే కాదు
కేవలశృంగారప్రధానము లగుపట్టులందుఁ గూడ నీవిద్యత్కవి యావిషయమును

దస్త్రములను హిమచే గాఢముతోను శాస్త్రములతోను నాగములతోను సంస్కృతప్రాకృతాంధ్రభాషలతోను మూలప్రాకృతి (అవిద్య)తోను బరబ్రహ్మముతోను బోల్చి చదువరుల హృదయములం దనాదిపరమసిద్ధాంతముల నాగును. పీఠిక బూర్వభాగమునందుఁగూడఁ జాల నుదాహరణములు గలవు.

41 వ “కామితమేమియున్” అనుపద్యములో “సర్వత్ర జయ మన్విచ్ఛేన్నతా దిచ్ఛే త్వరాఽయ” మృదుదాసభావము గలదు.

“హృదయగంధి” యను 42 వ పద్యములో “భిద్యతే హృదయగ్రీఢః భిద్యస్తే సర్వసంశయాః, తస్మిన్ దృష్టే పరావశా” అను నుపనిషత్సారము నిమిడించెను

“నేరుప్రమీళః” అను 49 వ పద్యములో శృంగారరసము నలు పను సంగప్రదాయము తెలియఁజేయఁబడినది.

56 కొమ్ముడి యుత్తమనిబంధము (కావ్యము)

60 కబరి యుత్తమకావ్యముం బోలును.

గీ. ద్విశ్వోపహితంపుటాకృతిఁదేజరిల్లి, ప్రాకృతాఖ్యాకభాషనాభావితగ్ని
చేఁబ్బెఁఖరిగలిగితిలింగదేశ, సూక్తియననొప్పుఁగస్తూరిచుక్కబొట్టు. 67

ఇందుఁ గస్తూరి చుక్కబొట్టు ప్రాకృతత్తిలింగభాషలవలె నున్నది.

70 చంద్రునిచందురుఁజూచిన నీలావనిందనచ్చెను.

86 కార్యసాధనవిధానము మంచి దను నీతి బోధింపఁబడినది.

90 “ననిత యరగన్ను” అనుదానిగోఁ దపము (నిరంతరదీక్ష) బలిమిని గాఢ్యసిద్ధి గలిగించు నను నుత్తమసిద్ధాంతము.

97 “వాగుభృషణంభూషణం” అనుదాని యభిప్రాయము.

118 లజ్జ నవిద్యగోఁ బోల్చి గురూపదేశమున నవిద్య నశించు నను మహాభాషము స్ఫురింపఁజేసెను.

124 “సాంజనాతి”—ఇందుశబ్దచిత్ర మయిన యమకము.

138 “బ్రహ్మ మననొప్పు”—అద్వైతసిద్ధాంతము. చూచితిరా స్థానము పొమ్! అతిశృంగారములోనుండి మహావేదాంతమునకుఁ గొనిపోయినది.

145 “గరితబింబోష్ఠి”—ఇందుఁ గల్పనావిశేషము.

151 “మృదుపదమై”—282 “నుసరిసాదత”—ఇందు రసావహ మైశచోదోషము గూడ గుణమగు నను కవిభావము తోచుచున్నది.

- 163, 236 గగనకుసుమము-అప్రసిద్ధ మని తార్కికుల సంప్రదాయము.
- 174 “పయోధరమండలము” అను శ్లేషరూపక మహిమచే నర్హాకాలము ప్రత్యక్ష మగుచున్నది.
- 176 త్రివేణీస్నానమున ననంత సౌఖ్యముకలుగు నను పౌరాణికభావము.
- 188 తపముచే నణిమాదిసిద్ధులు గలుగును.
- 191 ఆత్మస్వరూపమును జైలువలుచువిధాన మతినిపుణముగా నిరూపింపబడెను.
- 197 గురుశుశ్రూష పరిమనుఖులు.
- 202 రూపకమహిమ మిందుఁ గలదు.
- 223 ఈపద్యమువందు (అహిభయము) స్వపక్షభయము గలరాజురాజ్యము క్షీణించు నని చూపబడినది.
- 229 బ్రహ్మతత్త్వము.
- 230 భగవంతుడు సర్వదృష్ట.
- 241 భగవంతుని దర్శనమైనపుడు సర్వహృదయగ్రింథులు వీడిపోవును.
- 270 ఈపద్యము ప్రభుమాత్వాసములొని “నెంజియుజగజ్జన్మాని” అను పెద్దపద్యమువంటిది. ఒకవిశేషము—అం దర్థాలంకారములే గలవు. ఇందూగొన్ని శబ్దాలంకారములును గలవు. కుండలిబంధము, నాగపద్మబంధము, మాలికా బంధము నిట్లు “నానాలంకారలీలామూలాస్పదంబై తనరు.”
- మొత్తముమీఁద నీమహాప్రబంధమున శృంగారరసము ప్రధానము. మిగిలినవి యంగములుగా నక్కడక్కడ నొచిత్యానుసారముగా నిరూపింపబడినవి. కదలిపాకము పోయికము. అక్కడక్కడ నారీశేషాకము గూడఁ గలదు. శైలి లక్షణలక్షితము. గుణాలంకారము లత్యంతమనోహరములు. రీతివృత్తులు రసానుగుణములు. భావము లతిగంభీరములు. అనర్గళ మగుకవి తాధార. చాఁకిం బదిరెట్లు వేగవేగాంత సంస్కృతప్రాకృతాంధ్ర వ్యాకరణ తర్కమీమాంసాలంకారాది సకలశాస్త్రసర్వతోముఖపండిత్యమహిమ. దానికి నూలురెట్లు శ్లేషచమత్కారము. విద్యల్కి-వి రచించిన యామహాకావ్యమునందలి భావములు సుబోధము లగుచు విపుల మగు వ్యాఖ్యాన భూషణీయము. మన యాంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారు తగిన యత్న మొనరించి వాఖ్యానము చేయించి ప్రకటింపఁ గడంగుదురు గాక ! మూలమూలల నున్నయిట్టి

సంహారగంధములను సంపాదించి ప్రకటించి కవులకీర్తులను నిరసాములుగాఁ
జేయుచున్న యీవరిషత్తువారిని జగత్కారణం బైన శివకేశవాది నామములచే
భావింపఁబగు సకలబ్రహ్మము దీర్ఘాయురారోగ్యైశ్వర్యజ్ఞానసంపదభివృద్ధులను
జగదుపకారకృత్యనిరంతరదీక్షాదక్షతల సీచుఁగాక !

సీ. చిలుకపలుకులు చెవులకుఁ జెలువునొలుపు

నల్ల దక్షిణవాక్యము లాత్మజ్యోతి

సందఁజేసెను కిగు నారాయణాత్మ

ముదముగన లోకబుద్ధులు ప్రమోదరూప !

ప్రమోదదత్తీ జాయనము,

పితాపుత్రము,

} శ్రీపాదపావయ్యశాస్త్రి.

} శ్రీసూర్యరాయారాధ విఘ్నవివర్ధన

పండితుఁడు.

కాళిందీకన్యాపరిణయము

ద్వితీయభాగము.

— విషయసూచిక —

పుటలు.

1. పగుంతర్జవర్ణనము	౧
2. గ్రీష్మఋతువర్ణనము	౪
3. వర్షఋతువర్ణనము	౭
4. శరదృతువర్ణనము	౧౧
5. హేమంతఋతువర్ణనము...	౧౨
6. శిశిరఋతువర్ణనము	౧౨
7. శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరాజుం జూడఁబోవుట	౧౪
8. శ్రీకృష్ణుడు వేట సలుపుట	౧౭
9. శ్రీకృష్ణుడు కాళిందిని జూచుట	౧౮
10. శ్రీకృష్ణుడు కాళిందికడ కర్ణును నిబంపుట	౧౯
11. శ్రీకృష్ణుడు కాళిందిని గొనిపోవుట	౨౧
12. శ్రీకృష్ణుని మంగళస్నానము	౨౪
13. కాళిందిని జేలు లలంకరించుట	౨౮
14. వివాహవర్ణనము	౨౯
15. శ్రీకృష్ణునకుఁ దాంబూలమిచ్చుట	౩౩
16. అప్పగింతులు	౩౩

కాళిందీకన్యాపరిణయము.

ద్వితీయభాగము.

—చతుర్థాశ్వాసము—

క. శ్రీయచ్చార్లనరామవి, రామశరస్తోమధామ రమ్యభుజబలః
ద్దామాభిరామ నుతనుః తానూ సాకేసథామ దశరథరామా.

వ. మహాత్మా దివ్యచిత్తంబున నవధరింపుము

—౩ సంతర్పవర్ణనము—

క. అంతట విమలశ్రీరత, సంతతసుమనశదంబరంజనవసంతం.

బొందె మరభికి మిక్కిలి, వింతై యేతెంచె సుభి విరహులు బెడన్.

గీ. ఉదయరాగచ్చదంబు మైనూని కొనగఁ, దలంచి వనలక్ష్మిజన్మచ్చదంబువిడిచె
మాధవునిరాక కని నృక్షమండలంబు, చాల్చుగనుబుట్టుజీర్ణచ్చదంబురాలె.

నీ. నిఖిలాగమాంతనిర్నిద్రశోభ నొసంగు నిరుపమమహిమచే శ్రీనెరంగువాడు
శుకముఖద్విజరాజిమావల కిం పైనఫలములు చేహర్షం గలుగువాడు
బలుజడిచే నైనయలరగి సహియించు మానుల మధురోగి మనుచువాడు
తెలిపువ్వునీటిచే దేహయాత్రి ఘటించు మాదుకర శ్రేణి మంచువాడు
సాధుసుమనోపరంతరసౌష్ఠవైక, మూలకారణ మైనట్టి మేలువాడు
మాధవుని వచ్చె నవ్వేళ మధురలీల, వనరమాంగన యామోదమున మెలంగ

నీ. తనరు దక్షిణజగత్పాలున కేవేళఁ జెడఁమాద్యగుణంబు సేయుకతన
నతిరక్త పల్లవపితృ వర్ధిలఁజేయు నభ్యుదయంబుచే నడరుకతన
నఖిలనిస్సంగుల నాయానపడఁజేయు నీలదేహుల కుక్తి నేర్పుకతన
సురుచిరాకృతి జాతిసుమనోవిలాసంబు కొదవకు నొడిగట్టుకొన్నకతన
నప్రసాదత కాటవ ట్టైనకతన, నధికసాంద్రీకజోవ్యాప్తి నందుకతన

గలుగునయశోవితానంబుకరణిగనుచు, నఖిలుచరియించునామనినాళిగనుచు.

చ. అలరులచే జగద్విజయ మందె మరుం డన యుక్తి భూషకుం.

గలుగును లక్ష్మమన్న నది గాదు జగజ్జయపాధనంబు లై.

మెలఁగెడు చాపఖాణములు మేలుగ నిర్మితి చేసి మాధవుం.

డల మరు నంగహీను విజయాగ్నితూ జేయు ననంగ లక్ష్మవహా.

- మ. ధరఁ బాదంబులు నాటి మాన్పడుచు వంధ్యత్వంబు పోఁగోరి య
త్తరురాజు ల్కడు మాధవుం గొలువఁగా దద్యంధ్యతోతానవన
స్ఫురఁబోద్యత్ప్రసవాభిరామఫలసంభూతు ల్ఘటింపించు త
త్క(ర)దత్తామణుంబొితాక్షత లనం గాఁగవయ్యె న్ననల్. ౮.
- క. శలగర్భత గొను లతికా, కలకంఠం కుసుమగుచ్ఛఘనవక్షోజం
బుల మిగుల నొప్పు గైకొను, నలిశోచిత్యామచూచుకాంచెలొచుల్. ౯
- గీ. పంబురసముననుమనకదంబకంబు, కాలగతి (1) దువుపకాంతలజాలఁగూడఁ
దత్తమామూరిమైనపాతకముకతన, విరిసెఁగాఁబోలు నననద్దివిరియుచుండె ౧౦
చ. అనయఁగఁ బుష్పవత్యభిధ నంటి రజోవతు లన్న పేరిచే
బరఁగులతాలతాంగులయభంగురసంగతిఁ బొంగి నమ్మన
స్ఫురితనినాదము ల్లానుట చోద్యమె మత్తమధువ్రతాళికిం
గర మురలైన యవ్యజుకాళిమ మేనున నంట నబ్రమే. ౧౧
- క. గీఱకపడి కొనలు సాఁగక, యెఱులులతాంగనలఁ బెంచి యెప్పుగఁ బుష్పం
బఱఁ బుష్పమొగ్గుబుబ్బులు, నఱల ఫలం బెఁగఁజేసె వలపుబుతు వొగిన. ౧౨
- క. మాధవవిభనముఁ దెల్పుచు, సాధుకవిప్రీతి యెసఁగు సర్వాగమముల్
మాధవవిభనముఁ దెల్పుచు, సాధుకవిప్రీతిదములు సర్వాగమముల్. ౧౩
- క. మును వృద్ధికి ఘనులొసఁగిన, ఘనఁబుణ మొగిఁదీర్చు దులుకమిగుమపుటం
బునఁ బొంది బుణముఁ దీర్చెను, గనదళిదంభంబుదాల్చుఁ నూతలకన్ ౧౪
- గీ. బంధురము లైనయలవనస్పతుల కెల్ల, సామనస్యంబు విఘటిల్ల భూమిజాత
భానమాకులపాఁగొందఁబరఁగు*దుగ్ధ శంబు గానలుచుధువ్రజంబుమిగిలె. ౧౫
చ. పరివసమాళితకలితవాసన లగానుచు మాధవీయనో
మారుచి కాన్పదం బగుచు నాత్మనుహంగముడై కుజాతివి
స్ఫురణము మాన వర్తిలుచు భూరికవివ్రజమాననీయుడై
పరఁగెను మాధవుం డపుడు భన్యఘనాకృతి మాధవాకృతిన్. ౧౬
- గీ. యోగుల భరించి యగిచక్రియుక్తిమించి, భోగినంసేవితాకృతిస్ఫూర్తిగాంచి
మాధవుండుమాధవుండగుమిదిగలంప, నలయపాంసులతాగుణంబుదుగాని ౧౭
- సీ. పంజరగుహలలోపల నున్కిఁ గైకొని శర్కర మెక్కెడుజంతువితతి
నతివృష్టి కోరిచి యశనంబు గానక గాసిల్లు మానిసంఘాతములను
సరసులలో నుండి జలవాసపృత్తి చే వర్తిల్లు వరహంసవారములను
నలరునీ రక్కడనక్కడఁ ద్రావుచు వసియించు చేతనవ్యాతములను

*ధుగ్ధశంబు—నూ.

సత్పరిగ్రహలాభంబు సంభవిల్ల, నుకుతరామోద నుండెడు యోగితతుల
మన్నెయొనర్చె దావచ్చి మాధవుండు, కామితార్థంబులవ్వారిగాగనిచ్చి గా
గీ. దీర్ఘవిశ్రుతశబ్దవృత్తిప్రకాశ, మాశ్రితాంచితమాధుర్య మధిగతప్ర

సాదమైయొప్పెనపుడునసంతముతువు, మహితకాన్యప్రకాశకృన్మతమువోలె గా
క. పల్లవపేళలశయ్యా, వేల్ద్రీగులకఁ దనిసి వినులధ్వనులం

బెల్లనయుచు బుంస్కోకిల, తల్లిజులు వసంతవేళఁదనరిరి మిగులన్. ౨౦

చ. కేలిపుపునీటివర్షము లుదీర్ణములై యొనరంగ నత్తటిన్

మలయఁగఁజొచ్చె బుప్పొడిమమారము లెల్లడల న్నిరంతరా

కలనవహించి దట్టమయి కానఁగనయ్యెను యోగదూరం

గలఁగెను దంపశ్రివతతి గాంచుమహోష్ణపుటూర్పుగాడ్పులున్. ౨౧

నీ. ఉవిదపుక్కిట నుర యుమిసిన నొక్కఁగుతరువు పాదాబ్జఘాతమున నొకటి

చెప్పి, వేటొక్కటి తిట్టుచు దాసిన నామోదసంపద నంది నెలయ

ముద్దుల నగవుల మురిపెంపుఁబాటలఁ గాఁగిలింతలఁ బ్రేమఁ గనుఁగొనుటల

నడుగుట నూర్పుట హస్తసంస్పర్శలఁ గొన్నిమహిజముల్ చెన్నుగొనియె

నవనియందు నచేతన తానుభూతి. గవినఁమాఁకులు కామినీఘటితశార

వానమానంబులొకటిగావలగరసికు, లలగు పెంతయహోవితయతివసాంత ౨౨.౨.

గీ. చెలువుమీఱినయవ్వేళఁ జిత్త, మొదవ, నెమ్మిగైకొకమెలఁగెను నెమ్మిదలు

నెప్రడఁ బాయనివైజాత్యమిరపుకొన్న, యట్టివయ్యును సాజాశ్యమాశ్రయించె

నీ. అరిసానుభూతుల సరిసానుభూతులై మెలఁగుచుఁడఁగఁజేయు మేలుశక్తి

లేఁగొమ్మపొందులు లేకయుండెనువానిఁ దద్వత్తనందింపఁ దనకునేర్పఁ

బ్రసవవాసనలేక బడలుచుండెనువానిఁ బ్రసవాప్తినమరించు ప్రబలమహిమ

పల్కు లింపులు మీఱఁ బలుక నేరనివానిఁ బలుకదిద్దినయట్టి పాటవంబుఁ

గలిగినవయోగిజనములఁగడుముదమున, నెనయఁజేయుపవంతయోగింద్రుఁగన్న

యోగరహితజనంబులయుల్లములను, బెల్లు వర్తిల్లుకుండునె పల్లటములు

క. సురభీరయమార్గచరా, స్థిరమాశన సమ్మదశ్రుతే ర్భవితి కుహూ

సరిహర్తా నేత్యేవం, వరవాక్కుల నవిరళముగఁ బలుకం బికనుల్. (1). ౨౩

ఉ. పంకజకోశపుష్పపుటభాసిమిలిందవిలాసవాస మై

యంకురసూచికావినిహతాహితమండలజీవితంబు నై

శంకిలఁజేయు నాభరతశాస్త్రము నామని దానిజూడఁగా

సంకురమూను మోదభర మన్యరీక్షణఁ గల్గి నేర్చునే

—♦ సీమ్యముతువర్ణనము ♦—

- క. అంతట వేసవి దోచెను, రంతమహామౌనుగతనిరంతరమిశ్యే
దంతాభ్యర్థితమతదృ, ప్తాంతమరీచీమిలితాశాంతంబై. ౨౭
- క. వరసునుతోటివత మగు, సురభిం బహువంగ భువనశోషకతిగ్నా
కరదనుజుడు వడిగఁ దదా కరవిహించులను మిగులఁ గాఁక దహించెన్. ౨౮
- క. ఆయెడ దక్షిణదిగ్భవ, వాయుపదత్రయికి నెన్న వరుణాలయది
గ్వాయువు సపాదసప్తా, ధ్యాయ యనం దగు నటంచు నడచు న్నుడువుల్. ౨౯
- మ. ప్రితికూలుం డగుచందుఁ గూడి విరహివ్రాతంబు నేచంగనో
యతిగాఢచ్చదశాఖలా సనుల ధ్యాంతారాతి డావంగనో
యతిగోపాగ్రత నవ్యసంతుపయిఁ దా నందెం జుమీ నాఁ బదా
హతి డూరొప్పుత లోకబాంధవునియం దారూఢమై వర్తిలెన్. 3౦
- మ. సతవాహంబులు మచ్చరం బొదవఁగా సప్తశ్వము న్నెంటు స
ప్రీతియం పొ రథయూవ వంతిడఁగ నాభానంబుచే శీఘ్రపుం
గతి వయ్యశ్వము గాంచ రేమి జడిమం గాంచెం బ్రయాణంబు భా
వతికిన్ నా దివసంబు లాయతము లై పాటిల్లె నవ్వీసవిన్. 3౧
- సీ. నాడగు నాహనుండు కారణగుణప్రంబుగా జగత్ప్రణుదాహ
సక్తిసంపత్తికి సంశయింపఁ బనేమి నీచుఁ డొక్కఁడు గంధనిలయగోత్ర
మంది తద్ధర్మంబుఁ జెంది స్వధర్మంబు విడిచిన నే బోవ విడుతు నెల్లు
జడతనకొనుట నే జలముతో మైత్రికిఁ జొరఁజిచ్చుహరియింతుశరధిఁజొచ్చి
యనుమఁబల్చిచుజలఁధియందుమెలఁగు, భీకరాటోపబడఁబాగ్ని వెడలెననఁగ
నఖిలజనములు భీతి నిట్టొప్పు గాఁగఁ, బట్టుచాలక పడమటివెట్ట దోచె. 3౨
- క. పుడమి విరియంగఁ గొలుకుల, తడికొలఁకులతడులతోడఁ దరలఁగ జంతుల్
కడు బడలి నీళ్లగాళ్లం, బడిగొంతులుదడువ ముండు(?)పడమరసాగెన్ 33
- సీ. బలిసెను బహుదూరపదవి ప్రపలతోడ భూరిసరిస్మృత్యులినవితతి
యెండసాగెను మార్గగేహతకూపంబు లమితపాంథాళికంఠములతోడ
దీర్ఘత కైకొనె దినములు మఱిమఱి యతిదృఢజలరజ్జుతతులతోడ
మించెను మిగోపలాంచదగ్నిశిఖాళి చటులదవానలచ్చటలతోడ
సంతతాన్నప్రదాతకు సాధుకర్మ, శీలునకు నీళ్ళ పలనలుశేషువలసె
నతులపశువృద్ధి గలిగినయట్టివాని, కైస నర్థాంబు వబ్బుట యరిదియయ్యె 3౪

గీ. కూటిపేదఱికంబు గైకొనిరి మిగుల, నాతరముచేత బ్రతికెడునట్టివారు
 ఖననమొనరించితనుయాత్ర గడుపువారు, కూలిగలుగుటనవ్వేళగూటంబడిరి ౩౧
 తల్లి * పదమునందు ధార్మికమనముల, (నుకవి)కవితయందు సాబగుమిగులు
 గుబ్బలాండ్రీ పీనకుచమధ్యసీమల, నిలుచు శైత్య మనుచు నిలుచు బుద్ధి. ౩౨
 క. కూటిపించి పానమొందెను, బాటిల్లెను నీళ్ళనుళ్ళు పననంబునకున్
 మేటిసురతములకూరిమి, గాటపుటుచగూహావములఁ గదలక నిలిచెన్. ౩౩
 గీ. చూడకయుఁజూచికొన్నింటిపేదనాడి, యరసియొకకొన్ని కూపంబు లాఁగికొను
 చుఁ, బురుషు లింతలువేర్వేలు బురదనీరు, కడవవెలితిగఁ గైకొనికడుబడలిరి. ౩౪
 క. హరభాలోద్ధతవహ్నియె, తిరుగం గ్రావంగఁ వలఁచి దీపించె నటం
 చురవడి వెట్టుకు వెఱచుచు, మరుఁ డునుకుఁగళిశిరదుర్గమధ్యముఁ జేరెన్. ౩౫
 క. బలుచీటల వెంబడిఁ జనఁ, గల (జల)జంతువులు మొదటఁగల పదనంబెం
 జెలువబలుగుబ్బ చలువల, నెలవుగఁగైకొను మగండు నేర్పున బ్రతికెన్. ౩౬
 సీ ఇనుఁడు దాక్షిణ్యంబు నెనసి మున్లోకభాంధవుఁ దనఁదగి యనుద్ధతకరత్వ
 మనువుగఁ దమకు జీవనసిద్ధి గావించఁ దమలోపజంతుసంతతులతోడ
 ముదము గైకొనె నదీనదము లంతఁ గాలగతిచేత నత్యుగ్రకరితిఁ బూని
 యతఁడు దాక్షిణ్యంబు గతిముగా దినదినంబును నాత్మగతజీవము నెల్ల
 గాఁకఁగైకొనఁ జంతులొకటికి లేక, మలమలనుమాడఁజున్నతిగలయఁగ్రమ్ము
 నందఱుల్లంఘనముసేయనిమితవంశ, భావమొదవంగ నెంతయుబయటఁబడియె. ౩౭
 క. పట్టపగఁ లెనయుభానుఁడు, బెట్టగు కాఁతల జగంబు బెదరింప హరుం
 డట్టియెడఁ గాన సెకత, న్నట్టపుకిగి మోపు ననెఁతులఁ పుదయించెన్. ౩౮
 గీ. పవలధఃకృతరేభభావప్రచండ, ఘటనపటువృత్తి దీర్ఘతాచటుల మగుచు
 దివ్యతేజోగుణంబున దీప్తిగాంచి, నుకవికృతిరింగననయ్యెఁ జూపరులకు. ౩౯
 క. పడమటిసెక నుదుకఁగఁబడు, పిడికిటివస్త్రంబు లెల్ల బెట్టాటంగా
 గుడికరమునందు నిలిపిరి, కడు బూతం బనుచు వానిఁ గర్పూరూఢుల్. ౪౦
 గీ. చిత్రచిత్రుచివ్యాప్తిఁజెంది యరిస, భావనిత్యాస్పదం బని పలుకఁ దగుచు
 భీకరనిదాఘనమయంబుపెంపుగొనియె, జరమకావ్యంబుగొన్న సౌష్ఠవముగాంచెరన్న
 క. పంకరుహబాండభాండము, పంకజహితతిగ్నకాంతి పలువహ్నిశిఖం
 బొంకముఱ గ్రాగునవటిని, రంకశధూమంబునం బరాగము వొడమెన్ ౪౧

సీ. భూరికవిరోచి గాలెడు పుడమి వెడద, పెనముపైబండువెన్నెలచేరి యట్లు
మంటమీఱినయాకటమఱియుమఱియుబొట్టనిండించేరేతేనిపులుగుడుటుము
చ. ఖరకరరుక్మతప్తదృశకంజభవాండఘటాంతరంబునం

గగము మెలంగి కాగెనుడుకాంతిభామృతముం జకోగనుల్
పరగు(గుటా)గుటార్భటుల బాసముచేసెను నోరు పొక్కగాఁ
బర మనురక్తిమై మిగుల బాటిలుదప్పికి వేడి వాడియే

ర౮

సీ. ఆతులమాధుర్యమకలంకమనుచువిబుధ. సముదయంబెన్నజగతిఁబ్రళిస్తాగాంచు
సక్కళాభృదుదంచగ్గవామృతంబు, గోలినుఖయించెఁజాలఁజకొంను*కవిరహ
క చిచ్చునరి పగటికాకలనిచ్చన్ జక్కవలు సుఖతనిలిచెను గాఁతల్

హెచ్చెను వెన్నెల వానికి, మచ్చికజనరాండు రేలగమఱుగున బడుటన్ గెం
చ. తొలుత హిమాంశుమంజురుచితోయరుహప్తకరప్రసాదతన్

మెలఁగెను చంద్రికాంతముఁ మీదటఁ బర్వ ఛటచ్చటార్భటి
మిళితపుటాపురుల్ దిశల మించెను బిమ్మట రాలు మెత్తనై
నిలిచె ద్రవంబుజాలు బలునిర్ధరముల్ గలిగెం గ్రీమంబునన్.

౧౦

సీ. చంద్రికయ్యెనుదపనుండు చక్రవాక, దంపతులకెల్లనవ్వేళఁ దననుడయ్యె
జందమామయుఁదిలఁపనిచందమరుదె, యోగతిదభావహేతుపులూఙ్ఘితముగ.

౧౧

క. భోగులకు రాత్రివేళల, జాగుగ రుచియించె మధురపానకరసముల్

బాగై రుచించె సంతకు, బాగొ నిజసతులమోవిపానకరసముల్.

౧౨

ఉ. వేవిరాత్రిలందు నరవిందకిపూవలవారి నిర్భయో

ల్లాసముఁజేసె బోపితవిలాసిఃధూ ధీరుదితోత్థబాష్పముల్
గాసిగ వీచుంట్టి బలుకాకల వాసుణదేశవాయుపుల్

భాసిలఁజేమఁజాలె దదపారముభోదితిక్కివాతముల్,

౧౩

క. వ్యాకోచమల్లికాక్షు, మాకృతు లవ్వేళఁ గాననయ్యెను జందా

లోకపరిలీల మగుచున్, వ్యాకీర్ణోద్దీర్ణపరిమళాంచితమహిమన్.

౧౪

—* వర్షములేవర్ణనము *

సీ. అమితభూతాపవినివారిణాశ్రయంబు, భువనసస్యగుసంతతస్ఫూర్తిబీజ

మార్తచాతకసంజీవనోషధంబు, సంతగృష్టాభిము ప్రకాశ మధిగమించె

౧౫

క. తనబలుజీవనధనములు, గొని జగములనేచు గీమ్యఘోరాసురునిం

దునుమాడ నెత్తె వరుణుడు ధను వన నవరాశ నింద్రధను పుడయించెన్.

౧౬

*కవిశబ్దము పడిపర్యాయముగా వాడుచున్నాఁడుగమరదలిపడుచున్మూ. ధీగదపాదకాష్పమూ

- సీ చంచలారోషవైశ్వానరశిఖి లోష్ణః జిత్రీధన్వతాస్ఫీతుః తేనయ
మేదురిగర్జానినాదంబు తేనఁగంగఁ గరకామహోపలగతులు మిగుల
నాశుగోధతవృష్టు లవిరళంబులుగాఁగ హరిగోపమక్రృతాపాద్ము లడర
హాహిను తేంతేని వడి మించి నిగుడంగ శశస్థిరోరాస్త్రవిహార మెనయ
సలమయూరాదికవివరు లతిముదమున, ఘనతరస్తుతలొనరింపఁగాఘనండు
అఖిలసంతాపకారి గ్రీష్మావకారి, కడక మాయించెనశ్వోపకారియగుచు గెల
క. * వార్షికమహాభిషటలా. కర్షణపటుమంత్రివిద్య ఖరఖరఖరతా
ధర్షణకారణ మగులే, ఖర్షభదిగ్వాయు వపుడు కడు దీపించెన్. గె-
చ పడమటిగాలి దా జగముపాణము నుగ్రికరుండు గాంచునే
వెడఁ గగులోకభాధవత వేదనసేయు నటంచు రోయుచుం
గడు సల(రె)న్ బలారిదెసగాడ్చు వదాన్యఘనండు దోడుతెన్
నమవ జగంబుపాణ మనునామము లోకములో విరాజిల్లన్, ౬౦
క. జలధిం జుళుకంబునఁ గొను. బలునేర్పరి కుంభ యోనిఁ బ్రార్థింపుమఁ ద
జ్జలముగొను గేనేర్పు గన నన, జలనంబులుజమునతోడుదాయకునడచెన్ ౬౧
గీ. ఎగలు రేయి దివాకరుఁ బచ్చవైరి, బొదివి పీక్షింపఁ గను విరహిదళసంబ
నేమమునఁజేయఁబూనుచు నెగఁజెమింట, విప్రులతరమైన(యాశ్చర్య)విషధరంబు ౬౨
క ధారాధరగళదురుంస, ధారానిర్గర్హమునగుఁడు దత్తవజ్రలకున్
దూరించెను సమవిషమా, కారిజ్ఞానములు రూపకం బొక్కటిగాన్. ౬౩
క. నలజలభేదము మానఁగ జలగము నిర్విం బహస్తిశంబుఘటించెన్
పిలసల్లక్షణవృత్తికి, బలుశాబ్దికు లాశ్చర్యవృత్తి ప్రితిసేయంగన్. ౬౪
ఉ. అందముగాంచు నెట్టిజవరాండ్రును బెండిలియూచుచో నుదిం
తెంచు కలంకతో వడిగఁ జేచు స్రవంతివధూటుల నిజా
మందతరంగహస్తముల మంచి నెదుర్కొని కొఁగిలింపుచున్
దెందములోని యక్కలఁక దీర్చును దక్షిణవార్ధి నిత్యమున్, ౬౫
సీ ఆహితాగ్నుల కెల్ల నాత్మవైశ్వానరరక్షయే కార్యసర్వస్వ మయ్యె
భోగిక్రేవను రాత్రి భోజనం బెచ్చట నన్నమాత్రముకాని యబ్బదయ్యె
సారమంతోపాస్తిచతురుల కళనంబు వార్తగల్గుట గానివావియయ్యె
బ్రతిగృహంబున కేగి ప్రార్థింప(ప్రార్థింప)శిఖయొకింతొసఁగిన జలమయ్యె

జంబుగూడలకలుములు డంబుమిగిలె, గలికసంపాదసంబులు ఘనతగాంచె

నన్నదాకు నేరియు చతిధికోకని, కైన నన్నంబు గల దను టిది యయ్యె

మ. చటుకోద్యద్దనగర్జితధ్వనులు చంచచ్చంచలాకోచులు

దృఢవృత్తిన్ ఘటియిల్ల భీతి మడిదోపక భీరురంభోరువుల్

పలుమానంబులు మాని తమ్ము బలుగుబ్బల్ గాఢసంఘర్షఁ జ

ప్పటతానన్లుగఁ గౌగిలింప రమణుల్ ప్రాపింతు రానందుమున్.

౬౭

సీ. భూప్రజాసంతాపభూతైశ్చానరబాహుతో దావాగ్నికీల యడఁగె

సూర్జితమేనుగ్జ తార్ఫలులతోఁ గందళీసంపదల్ గ్రమ్ముకొనియె

నవిరళఘాతాంకురారూఢమలతో గోక్షీగరుచులు పొంగులువహించె

గర్జకపాదజాఖండమోదంబుతో గాఢరామోదంబు వాసిగాంచె

జాతికుసుమప్రవరిమళభాతి కేక, జాతికేకారవంబుతో జాల నెగడె

జాతకవాతమదతమిస్రములతోడఁ గలయదిక్కలఁగటికిచీకటులుబలిసె.

గీ. దినదినంబును శుచికాత్యతేజ మిచ్చి, మగుడఁగైకొన నోతనిమానసేమొ

తరణికిరణంబులన్నియుఁబరఁగెనేమొ ఘనములగుచునుగాకున్ననునిగనరెనా

చ. జలధినుధిపఁగాఁ బొడమెఁ జంద్రమయం బగు నున్ముమున్నదా

బలుఘననుండలంబు పడిఁబర్వఁగఁ జేయు మహాంబుధారతో

గలియుచు నీరమయ్యె నని గట్టిగఁదోచెను బుద్ధికానిచో

జలమహనైరే నత్తతేఁ బ్రజల్ గనలేల యొకవళ జేరియున్.

౭౦

క. నిర్జలలతోన నాదిను, నిర్జలఁ డగునీటిచూలి నిరతస్ఫూతా

త్యూర్జితవృష్టి న(ని)ర్జర, తార్జితమస్క్రియయ్యె నని ప్రజ నుడువున్.

౭౧

గీ. అటచెలఁచి యనఁగ నమరెను దద్వృష్టి, యదువయోధరత్వమిరవుకొనుచు

శ్యామభావ మొదల సంతతమస్కంధ, వికృతిమహిమకల్ల విత్తనంగ.

౭౨

గీ. ఉరుతరంబగువృష్టిసూర్యోదయాస్త

మయములెంతేనిసందిగ్ధమయిన యపుడు

పోమపుల కన్నీఁ బ్రణయించునోట నొగవు

ననమయాయత్తసిష్కృతియహంహంబు.

౭౩

గీ. అఖల మమ్మయ మగునట్లు లాచరించి, మున్నెలుంగు విలాసంబుముఁచితాన

యద్విశ్రీయతఁగైకొని యభివటల, మాదినుబ్రహ్మ మన విస్మయంబొనఁగె.

౭౪

క. భూరిప్రసాదమధురిమ, ధారాగుభ(ము)ల సంతతస్ఫుదోజ
స్సారముల స్రవమండలి, గారిండు న్నవరసప్రకారపు గవిత౯. ౭౧

ఉ. జీవనమున్ హరించి యును, జెల్వనిఁ బాపియు, జన్మకోటికిం
గేవలహానిఁ జేసియును, గేరు నినుం డరుగన్ ఘనుడు గా
జీవనవృద్ధి గైకొనుచుఁ జెల్వనిఁ గూడుచు జన్మసంతతుల్
తీవి వహింప రాజులు పటిష్ఠత. గాంచె నదీవిలాసినుల్. ౭౨

గీ. పటుఘనాఘనయండలిప్రసరదసమ
వర్షధారానిరస్తసంజ్వరత గాంచుఁ
జాతకుఁ(డు)తద్గుణముఁజెందు జగమునందు
విషయభావంబుగైకొను విస్ఫుటముగ. ౭౩

క. నవరసబంధుర మేరియు, నవిరళకర్ణాతికటురవాన్విత మయ్యెన్
*అవగతరసావకర్షణం, బప్రసే యుత్పిష్టరసమహత్త్వంబు మొగుల్. ౭౪

క. ఘనమండలి యత్యున్నతి, గమగదోల్తం బిదమఁ గరకకలితకుసుమజా
లనవజలసేకములఁ దా, మొనయుపుచు నీలకంఠముద మొనరించున్. ౭౫

చ. సరసఘనానుషంగమున సంతతతాపము మాని భూమి దు
ర్భరతరవంకమగ్నతకుఁ బాల్పడియెం బికింప నద్దియే
కరము నిదానమా జగదఖండసుఖులుర కాదిమూలమై
వరఁగు నపారసాధుఫలభారసమృద్ధికిఁ జిత్రమెంతయున్. ౭౬

చ. పడచుటివెట్టచేఁ గడు పథంగురవేదన గాంచఁ జూచి తాఁ
జిడిముడి(పా)టుమై నిమరఁజెందక నందకపాణి యప్పు డా
కడుసెకపే రడంగఁ దనకాన్పు సుఖులంగ రెండుకన్నులున్
బడలికదీటి చెల్వగొన వారిధిఁ గూర్చు ఫణీద్రకయ్యవై. ౭౭

క. ఉరుగగ్జితవాద్యధ్వని, సురుచిర కేకానినాదశుభ(గీ)తంబుం
దరుణయయూరీవృత్తము, వరంగ న్నాట్యులు మిగుల భాసిలుచుదున్. ౭౮

గీ. ఘనతగ్గై జగద్రక్షిత జడత్వ
మార్ద్యత ఘటిల్లై గావున నచట భత్వ
ముత్వవరమాఁటచిరమన్నయొటపుమీఱఁ
బొదలివర్షాభువులు చాల రొదలుసేయు. ౭౯

సీ. నిర్ఘాతగర్జితనిరుపమకోపప్రసాదవిహాన్వితులు చాలఁదొలుక
విమృశ్యటీలాస్యవిలసంబులుమీఱ నాసారకారుణ్య మతికయిల్లఁ

*అనితరసావకర్షణం-మూ. పదోల్లటివీదన-మూ. పువితకకన్నయొటపు-మూ.

జాతకబర్హిణచతుర్థాధ్య లలరంగ జాతు లాచూచనిస్తార మెనయ
 ఫలహేతుధర్మసంభరణశక్తి చెలంగ సంతాపవార్తలు శాంతిగొనఁగ
 రాజహంసవిలాసంబు రాణదొలఁగ, సమతవర్తిల్లు చున్నతస్థాన మెనసి
 ధరణిపాలించె ఘనుఁడుచిత్రంబుగాఁగ, బాకమొక్కటి యెక్కువైపరఁగెఁగాని
 గీ. మానకృతమైనవిరహంబుఁ బూననయ్యె, దరశనయనల కవ్వేళ ధరణిగోన
 ఖనకసంపాదితద్రవ్యగౌరవంబు, సాధికరణంబు కర్ణధారాళి నయ్యె. ౮గీ
 క. కట్టువడఁ నేటికొల్పడ, బెట్టగువర్షయులఁ గొనెను బేరముతోడన్
 మిట్టమిట్టటువలెలు, గట్టిగ మొనచూపసాగెఁ గట్టులతోడన్. ౮౬
 ఉ. కాలువలెల్ల బల్లుదులకైవడిఁగాంచె నదీలయముల్
 గేలి యొనర్పగాఁడఁగెఁ గేవలమబ్ధి నతండు నీరమా
 త్రాలయుఁడైన దావికృతినందక యుండు వికారహేతువుల్
 చాలమెలంగినన్ వికృతిసంగతిఁ గాంచునె ధీరచిత్తముల్. ౮౭

— శరదృతువర్ణనము —

క. తరువాత శరత్సమయంబు, బరుదుగ ఘటియిల్లె సంబుజాక్షస్వాపా
 పరనామకబహిరంగము, హరియూరుఁగఁజాలు సంతరంగం బనఁగన్. ౮౮
 గీ. వారివాహరసారంగవర్ణమాన, బహునదీపకబాహుశృపాటనక్రి
 యాతిదక్షిణగామనామాభిరామ, మై శరత్తాల మామోదయలరనమరె. ౮౯
 సీ. కాలవశాగతఘననీలతా స్థాయిభావభిరాదేశధద్రమూర్తి
 సర్వసరిన్నీరసంపదనచ్చతాద్విర్వావాల్కిదీప్యమక్రి(?)
 రుచిరకేకీవచోవిరుద్ధధిక్రద్దోషసమసభిన్నైకసశ్రయంబు(?)
 సరసిజాహితబింబసత్తావ్యశోభాతిశయహేతుహితపరిష్కారమహిమ
 మూర్జితహరిప్రబోధగురూపదేశ, మఖిలహంసగణాకర్షణాభ్యమంత్ర
 మంబుజాతప్రభావ్యంజితాంజనంబు, దసరె నెంతయు శరదభిధానముతువు.
 క. సరసతకల్పిబ్రసాద, స్ఫురణంబున నదులుమెలఁగఁ జోద్యంబును నే
 విరసితభావము నందియు, నరుదారఁ బ్రసన్నభావ మందె పరుదుగఁ. ౯౦
 క. కలుషతఁ గడపెనుశరదృతు, నొలయఁగ సుఖసారవశ్యమొదవ న్నదికాం
 తలపులిసకటితటాంబుల, నలరారఁగఁ బూని రమలహంసకగణముల్. ౯౧
 గీ. అలకళాధగు నలరించి యవనిపంక, పటిమవారిచి యుద్దోగిబంధ మెడపి
 శరము విడువక యాశరత్సమయమెనయ, నేటిభోటులకలుషతమీఁబెనుటియు,

- క. ఆతః నంతయు విమలం, బైతనరై బ్రోషితాంగనాంబర మొకఁడున్
శ్రీతరుణిశోడుమై వి, ఖ్యాతీన్ వర్తిల్లునొక్కయంకము కొదగఁ. ౯౪
- క. జీవన మంతయు లోకో, జీవనమున కిడుచుఁ గార్యసిద్ధి వడసి మై
కేవలవలితంబుగఁ దా, బోవదె ఘనపాళి యక్షపుంగవుదిశకుఁ. ౯౫
- మ. పటుసంరంభవిలాస మొప్పుగ జగత్ప్రాణుడు ప్రేరేప ను
త్రులగర్జాకృతశోక్తు లుప్పటిల లోకత్రాణకై జీవనం
బటు వోవైచి యసాదుఁడై ఘనజడుం డాహ వెలంబోయి దా
నటునిట్టున్ భమియించు లబ్ధులకు సౌఖ్యం బబ్బునే న్వన్యతీన్. ౯౬
- క. రాజధనుస్సులు నిర్జర, రాజధనుస్సుల మెలంగు*రాణంభోధ
శ్రీజనచంచలహృదయా, భోజంబుల నీటికలఁక పూని వసింఁడె. ౯౭
- చ. నలయనుమోము *క్షుణును సద్దపుంగస్త్రోబాట్టుఁ జెంద ని
స్తులఘనకేశపాశము ప్రసూఁవిభాసిత మై మెలంగఁగా
విలసదనూనతారకలవంతరుచిల్ దిశలం జెలంగఁగా
వెలయుచు నభ్రలక్ష్మి యతివేల మొనర్చు ముదంబు చూడ్చికి. ౯౮
- గీ. మధురరసము ప్రసన్నత మాన కూని
మధ్యవృత్తులుగొనుచు నిమ్నగలు కృతుల
చలువు గైకొని మోదంబు సేయఁ బూనె
ఘనముగఁ బత్రప్రకర్షంబు గలుగునేని. ౯౯
- గీ. నీరసం జాచు జాడ్యైకదూర మగుచు
సుప్రసన్నత గైకొని దీప్రవిష్టు
వదమునందు మెలంగునప్పటిజలదము
పుణ్యపురుషునిభావంబు పొందు గొనియె. ౧౦౦
- క. నల ధీరలలితుఁ డయ్యెడు, నలనిర్జరవదవి రంగ మనదగుఁ దచ్చీ
వెలుంగునటియగును దారలు, లలితతదంజలివినిస్సర స్మృద సుమముల్. ౧౦౧
- గీ. లలితమైతోఁచునట్టి కళావదంబు, వింతయైతోఁచునేల యమాంతమైనఁ
దలఁపఁ జిత్రంబుగాదె ద్రుతప్రకృతికి, క్షయమైయద్ది మిక్కిలి వెలయుచున్న.
- క. మధురరససాధకంబై, యధిరాజమహారణక్రియాబోధక మై
యధికతరససంకరవా, క్షృణియం గొని యాశరత్తు ప్రాణిమ మెఱసె. ౧౦౨
- క. ప్రకటితకాళాకాళా, వికలసవర్ణత శరత్తు విదితం బయ్యె
వికృతికిఁ బ్రకృతిత్వము గొని, ప్రకృతికి వికృతిత్వ మొందు భావన్నగుచున్

— ౧ హేమంతఋతువర్ణనము —

- క. సర్వజగద్విజ్ఞానా, ఖర్వనిదానా జ్ఞుత్రఘనరుచివిద్యా
సర్వస్వహృత్స్యవిద్యా, భూర్వహమై మించుమంచు దూకొనె బిడకక. ౧౦౫
- ఉ. తమ్ములదాయ మేల్లనగఁ దాళక తమ్ములనేచ మంచుచి
చ్చు మ్మరియాదమీఱి వడిఁజొన్నగఁ దమ్ములతోడ నాత్మ స
ఖ్యమ్ముభరించు కల్వలును గాఢియఁ జెందెను మిత్రవర్గఘా
తమ్ము నెఱుంగఁడయ్యె నుచితస్థితిఁ గాంచ జడుండు నేర్పునే. ౧౦౬
- క. అహతాకారతఁ *క్షైకోనె, మిహికాసమయఁబునందు మిగుల నెగచుచుకొ
మిహికాసముదయ మంతట, రహిసంస్కృతియనగఁగివిత వ్రాయఁగనగునే
ఉ. నింగికిముట్టి తోడుతన నీటుతొలంచెడు వింధ్యశైలముం
జెంగఁగఁజేయ మంచుమల చిత్రముగా వడి రోదనులో గడుం
బొంగుచుఁ గ్రచ్చెనో యనెడుబుద్ధి జగంబుల కావహిల్లఁగా
భంగము లేక యెల్లడలఁ బర్వ హిమాని సరంతరంబుగాక. ౧౦౭
- క. మంచు గిరితరుల ముంచగ, వంచకభిల్లుండు వెదకు పలిమలతో
ఎంచుకొనగడఁగి రమరు లుదంచితనిజనిలయనివసదామరతరులక. ౧౦౮
- క. ఆరూఢహిమ మడంపగ, నేరుపు గొనఁడయ్యె నినుఁడు నెఱిఁబగటచు నీ
'హరమివభాస్తరశ్చిత', స్ఫారోహమ యొనర మిగల జతనంపడియెక.
- క. పదవర్ణ స్ఫోటంబులు, గదియింపుచు ముఖకదమల ఘటియించు గడుం
బదిలముగ ధ్వనులు శాబ్దిక, భిరురధరస్ఫూర్తి హిమముపెంపుమిగులఁగన్.
- గీ. ముఖకదోచ్చయమున ధ్వనులో మొనయఁజేయఁ
జాల నెనయించు రూపకమీలనముల
హిమకవి యొనర్చుదృష్టాంతకములగరిమ
నమజగత్ప్రతియధరప్రణములుగాని. ౧౦౯

— ౨ శిశిరఋతువర్ణనము. —

- గీ. దాసిపిమ్మట మూర్తాండభానుచండ, భావసంస్తంభనావధప్రాభవంబు
సంగతహసంతికాదృఢాళింగనైక, ఘటనచేటంబు నగుశీతకాల మొదవె,
చ. చలి యిడువేదనం బడఁగఁజాలక పద్మజశౌశంకరులో
మెలఁతల నాననాబ్జమున మించునురంబున సామిమేనున

- న్నిలుపుచు నవ్వెతం గడవ నేటికిఁ బాయరు తత్ప్రదేశముల్
ఁజలువలు గారవం బరుగఁజేయఁగ న*ద్దశకోర్వనేర్తురే. ౧౧౪
- గీ. అగ్నిదివసాంతసమయవిష్య స్తమహిర, వటుమహాపూరసాపూర్ణబలుఁడుగాన
సంతతాత్మీయకేవలసన్నిధాన, కలన శీతంబు వారించుఁగా యొకింత.
- ఉ. శీతముచేత బాధపడు చిత్రజగంబు భరింపఁగా జగ
త్ప్రాత దినేశుఁ డీశ్వరతఁ దాల్చుచు నంబరమధ్యసీమఁ దాఁ
జాతురి నేగుచు న్నిటలచంచదచంచలదృష్టి కించిదు
నీతముచేసెఁ గావలయు నెన్ని ఘటిల్ల హరించుశీతమున్. ౧౧౫
- క. కాంతభృశాలి. గితభృథ, కాంతాకుచకుంభమధ్యగతసూక్ష్మబిలాం
భ్యంతరము గని యనంగత, కెంతయునలరుచును మదమఁడెడయుంజలికిన్
చ. అరమెయినుండు నద్రిసుత యందపుఁగఁగిలిలేక చిచ్చు క
న్నర కడు శీతలింపఁ జెలి కడ్డము సేసెను గ తనాశను
ర్భరగరఁహి మంచుమలరాయునియల్లుఁడు జేటచందమా
మరసిగలో విషాతిఖరమా బలుకుండలి లోఁగఁగట్టుచున్. ౧౧౬
- క. † చలికిన్లోగకఁ నిలిదిరి, వలివెలుఁగులు వెదలుచల్లువాఁ డొక్కరుఁడున్
విలసత్ప్రలాగువా, వలిసుబ్బల నండగొన్నవాఁ డొక్కరుఁడున్. ౧౧౭
- క. అప్పప్ప యేరికై నఁ, జెప్పంగా శక్యమానె శీతముమహిమల్
నిప్పుల కప్పులకుం దాఁదప్పక యన్యోన్యసద్భృతను ఘటియించున్.
- గీ. మూర్తికొటిల్య మెంతేనమొనయఁజేయు, నధరశబ్దప్రచారబులదరఁజేయు
శీతలరసాతిదూరతఁ జెందఁజేయు, శిశిరకాలంబు దలఁప విచిత్ర మయ్యె.
- శా. ఈరీతిన్ ఋతువుల్ విరాజిలఁగ నయ్యెణాఁడి వద్దేక్షణ
కారధ్యానరసానుభూతి ఘటితాఖండప్రమోదప్రవా
హారజ్యన్నిజవృత్తియాచ హృదయం బన్యక్రియాజ్ఞానమా
ధ్యారూఢం బయి యొప్పు నక్తజపునిష్ఠం బూని యుండెగడున్. ౧౧౮
- క. జగదండమండనోజ్జ్వల, భగవత్పదవాచ్యనామ ప్రణమజ్జనతా
సుగమ నిగమాంతమానస, శిగరాజా రవితనూజకల్పమహిజా. ౧౧౯
- గద్య ఇది శ్రీమద్రామచంద్ర చరితారవిందమిళిందాంతఃకరణ పోలూరి మాధవ
యజ్వసముజ్జ్వల త్రైపోఁడిత కలఁతొసాదిత పాండిత్యాభరణ ప్రభంజనవం
శాబిరాకాశేశాంక నిరంతరా రాధితవిచక్షణశశాంక అభినవనన్నయభట్టా
రక అవళాబలవత్పాహ్వానకవి మహిమాసాధ్యాయభట్టారక ప్రణీతంబై
న కాళిందీకన్యావరిణయం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీరఘుః

కాళిందీకన్యాపరిణయము.

— పంచమాశ్వాసము. —

క. శ్రీపార్వతీసతీపతి, చాపవిల్ పనపటిష్ఠ జలదాభలన
ద్రూపక జగత్పదీపక, భూపకవరసార్వభౌమ పురుషలలామా. ౧

ప. దేవా దివ్యచిత్తంబున నవధరింపుము. ౨

— శృష్టుడు ధర్మరాజుం జూడఁబోవుట —

చ జగములఁ బ్రోవఁగ మనజజన్మముఁజెందు పురాణపూరుషు
డగణితభక్తి సత్యకసుతాదికయాదపు లంటికొల్వఁగాఁ
దగిలినప్రేమచేఁ దరలఁ దన్నొకపెచ్చిధిగాఁగ నెప్పుడఁ
మిగిలెడుభక్తిచేఁ దలఁచుమేటి యమాత్మజ సానజుం గనన్. 3

క. ఇంద్రార్జునైరి చనుచు మ, హేంద్రప్రస్థంబుచూచె నింద్రమహీభూ
సాంద్రసుమవిసరవిగళద, తుంద్రమరందైక పూరితస్ఫులసరసిక. ౪

సీ. సర్వభాషావచస్సంపన్నిధానంబు, సాధ్యసిద్ధవచోవిచారితంబు
శూరసేనాధారతారుచిమంతంబు, వ్యత్యయకార్యోపపత్త్యనుగత
మనుస్మృతభవికలాపాయోగసిద్ధంబు, శేఖోపహతదృఢోల్లేఖితంబు
అన్యభాభావప్రహాణిరూఢంబు, సప్తాంగరూపవ్రతస్తమహిమ
మైవిరాజిల్లు చప్తభాషావిశేష, సముదయస్ఫూర్తి హసయింపఁ జాలునట్టి
పురవరంబు హరిప్రస్థపుణ్యనామ, మచ్యుతానందమునఁగాంచె నచ్యుతుండు.

గీ. అపుడు శ్రుతులకు నెప్పుడు నబ్బఁబోని
యసమబాణమహావీరునబ్బగాని
సవిధసంప్రాప్తి యతిథివైభవము గాంచె
సుభగమహిమంపునమనర్తి సుతుశ్రుతులకు. ౫

గీ. వెన్న నాగమనంబుఁ దా విన్నయపుడ, ధర్మతనయుఁ డాకర్షణఁ దరలఁబనిచె
ఘనతరానంద మగుతనమనసుతోడ, వా సవసుతాదిహితుల సేనాసహితుల.

ఉ. కూరిమిమీఱఁ దన్నెదురుకోఁ బవనాత్మజ నాత్మవత్సమం
జేరిసుఖంచఃపుణ్యములఁజేరిచి నమ్రజోత్తమాంగుల

ధీశుల నింద్రనందనుని దేవభిషక్తశుజన్ముల శుభా

ధారవచస్సుధు జలికి ధన్యులజేయుచు నేగి యంతటన్.

౮

మ. ఒకచో మాధురీగుల్లు పల్లుగముఁ లింపొదంగ వేతొక్కచో,

బ్రకటప్రథవచోనిగుంభనలఁ దీవ్రస్ఫూర్తివర్తిల్ల నే

కఃదోషంబును లేక కావ్యమణి జోకంగాంచు నాస్థానిలో

వికచన్నాయోకరత్నమై యునురుక్మధ్వీకాంతు నీక్షింపుచున్.

౯

చ నతు లొసరించుపుణ్యుల కివారతసౌఖ్యనిధానదక్షమహా

గతి ఘటియించునప్పరచుకారణత త్వము ధర్మమాతికి

న్నతియొనరించె బ్రాహ్మజనినమ్ర సంతతి తన్నిరంతరో

న్నతి కగుఁ గారణం బని జనప్రకరంబు నుతుల్ ఘటింపఁగన్.

౧౦

క. చాగిలియైక్కినయప్పర, యోగీశ్వరు గ్రుచ్చి యెత్తి యోగేశహృదా

భోగనమనిజభుజాంతర, యోగింగా ధర్మతనయుఁ డొనరించె గజన్.

౧౧

మ. అలవేదాంతసరస్వతీసముపసూహం బేం గైకొని య

బ్బులుతేజంబు తనంతదాన నిజదోష్టాధంబుఁజిక్కి ను

త్తలితానందపయోధిఁ జేలుచు నజాతజ్యేష్ఠి ననోబ్బుపు

ణ్యులు లేరొచు మదిన్ గణింపుచు వరేణ్యుఁ శౌరిఁ బల్లెం దగన్

౧౨

గీ జాజనయన యిహముత్రఫలవిత్తాః, మూలకారణ మని మదిఁ జాల నమ్మి
నీచువదభక్తి చేకొని నిలిచివాడ, నితంము నెఱు గఁగద యిట నీవెనాక్షి.

ఉ అట్టిఁడివాడ నేనెఱుల సంతటిదాత కవాప్యకామన్

గట్టిగఁ గొన్ననీకు శుభశల్పనసేనెద మారకుండఁ

గిట్టచు గాన నాదికవి(?)గేరెద దుష్టులద్రుది శిష్టున్

దిట్టముగాఁగఁ బ్రోచికొనుదేవర వ్రే జగ మేలు ముంచొగిన్.

౧౩

ఉ. లెక్కకునిక్తుజన్మముల లేతకుఁదక్కినభక్తి నే నతుల్

మిక్కిలిసీకొనర్చితి సమిద్ధగుణాకర తత్త్వంబులై

దక్తెను * నాయనమ్రతయుఁ దావకనమ్రతమున్ సహనులన్

నిక్తయు ధిక్తించితిని నిస్తులపుణ్యయశస్సుద్ధులన్.

౧౪

గీ. తమము వారియించి వస్తుతత్త్వంబుఁ దెలుప

నీవకా కన్యదేవత నేర్పుఁగనదు

దురితసంహార జగతి ఖిద్యోతుమహిమ

యొసరు నేరీతిఁ దలఁప ఖిద్యోతమునకు.

౧౫

వ. ఇట్లుచితాశీర్వచవరచనాపురస్సగనిరస్సగ ద్వివితమాపుతామృతంబులశ్ర
వఃసూపంబులు పూరించుచు నుదంచితరోమాంచకంచుకితసర్వాంగుండై
సర్వమంగళామృతననిజాంగసంగసంగతాభంగురసుఖ బెట్టకేలకు సడలి
యమునతోబుట్టువురాబుంబట్టి వేల్పురాకట్టు దిట్టపుటాసనంబు పె
ట్టిక పం దధివసించి బ్రహ్మండభూగోళజంబూద్విపభూపాలపురహరిప్రస్థత
న్నిలయతత్సభాతత్సంహసరాశ్రయోత్తరోత్తరోత్తర్షనిత్తర్షతత్సరు లగు
తత్తత్సకపులవాక్రసారంబులు ససారంబులై వెలయ నుత్తరోత్తరసూక్తు
లం దత్తృప్రశ్నప్రయత్నంబు సఫలంబుగా నమగ్రహించి సహభోజన
సహశయ్యాసహసనసహసంభాషణాదిక్రియల యమాత్మజ సానుజు గృ
తార్థం గావించె నిట్లు కతివయ్యదివసంబులు గడువ నంతట నొక్కదివసంబు
న దివసేశ్వరునిమనుమనియనుమతంబున మృగయావిహారవిలాససమాలింగి
తాంతకరణుండై సత్యభామారమణుండు సత్యకావత్యప్రముఖయాదవ
వీరులు చేరికొల్వ బలారినందనుండునుసరింప గుణవృద్ధిసమాశ్రయత్వం
బున సనాదేశవిషయత నిక్రమ్యహారవర్ణసవర్ణత మెఱయు శూరాగ్రసరు
లగ్రసరులై సనుదేర సమానశబ్దప్రతిషేధ నిష్ఠాధారత “నిష్ఠాసంజ్ఞాయా
సమానశబ్దప్రతిషేధ” ఇతివాదీకోక్తి ననుసరింపుచు దద్ధుణిషయతిం గృ
తసర్వాదినిపాతనతవహించుట సర్వప్రాతిపదికంబు నవహసింపుచు(?) ద్వితీ
యవక్రతమ ద్వితీయక వవర్ణ చతుర్థవర్ణప్రతిపాదితనాదమేదారీకృత రోదసీ
కుహరంబు లగుకౌలేయకల్పజంబులు మదికి నుల్లాసంబుగా వెన్నాడ వా
గురజాలప్రముఖప్రధానసాధనసామగ్రిసమ దగ్రు లగునగణితమృగయాప్ర
కాండు లండ గౌన నామలింగానుశాసనంబుకెవడి సింహాదివర్ణ సమిధి
తంబై మహారాజాస్థానపగిది నానావిధకవిప్రార్థోక్తి సంతకంబై ప్రాకృతం
బుకైవడి వల్లీకభవనిదానంబై తర్జుంబుచెన్నున నతికర్తవ్యమేయంబై
ఛందంబుభాతి మత్తేధశాద్దూలవిక్రీడిత లక్షణలక్షితంబై భరతంబరీతి సిం
హవిక్రీడితపాణిపురకరిహస్త ప్రసర్పితాకలితంబై యుత్తమకావ్యంబువడు
పున నవాచ్యమహిమంబై యలంకారంబు తెఱుగున సనమవిషమవిన్యా
సంబై మీమాంసక విధంబున నానాగమప్రభుత శాఖావైఖరీప్రకాశంబై
పాణినీయంబుననుపున వృద్ధాంగగోత్రాశ్రితంబై త్రిలింగభామానుశాసనం

బుడెలువున నున్నిద్రప్రాణికంబై యత్వదృఢతం బగు నొక్క కాళిందీతీరకాంతా
రంబు ప్రవేశించి.

౧౭

—శ్రీకృష్ణుడు వేట నలుపుట—

క. నలుదెసలఁ గాపు లునిచెన్, బలియుల మృగయులను వీరబలశాసనమున్
జలజాతవ త్రసయనుఁడు, బలశాసనతనయుఁ బనిచి పటువేగమునన్. ౧౮

గీ. అతులచాతుర్య మొదవంగ నమ్మహాత్ముఁ
డమర ఘటియించె నపుడు పూర్వాదులందు
సంభవ తత్త్వమయ సంజ్ఞా*సరగఁ జేసి
సకలవిబుధులు విరుతింప నద్వ్యవస్థ.

౧౯

క. దిక్కుల గ్రమ్మి ధటుల్ రొద, లొక్తుమ్మశిఁ జేయ మృగము లురవడి బెగజ్జెన్
మిక్కుటపును వివాక్తులఁ, బెక్కుండ్రవీరకవులు బెదరెడుమాడ్కిన్. ౨౦

క. జలజాతులుఁగది తమ్ములు, బలుమృగముల వెదకివెదకి పడఁజేసిరి దో
ర్బల మలర శాబ్దికోత్తము, లలయవశజ్జముల నెనుకి హరియించుక్రియన్.

గీ. అలసన త్వంబులనస్తత్వములఁగ్రియా† ప
రాశయముల స్వరాదుల నవ్యయములఁ
దా నిపాతంబులుగఁజేసి ధరఁ దదంత
సంగ్రహాయతమతి మైనసాధుమోళి.

౨౧

గీ. మాన్యుఁడై నట్టి యాధ్వనిమార్గవేది, లక్ష్మ్యమూలంపుధ్వని నవలంబనంబు
చేసి హరియించె మిక్కిలి వాసిగాంచు, తనకృతీత్వము మర్చవేత్తలునుతింప.

క. కరమరుదు కృష్ణమేఘం, బురుతరిశరవర్షవైభవోదగ్రముగా
ఖరవైశ్వానరకీలంబు, విరళతలే కన్నియెడల వే కననయ్యెన్. ౨౨

గీ. అవ్యయ ప్రకాశ మభివిభక్తికోజ్జ్వలం, బగళితోరునత్వ మంతకార్య
కరము నాచు మెలఁగె నురుచిరతద్భిత, కృద్గణంబు దహనకీలితంబు. ౨౩

ప. ఇటు మృగయావిహారంబు కొంతిప్రాద్దు గడపి చాలించి యమ్మిమమాయ
లాడు రాజార్హంబు లగు నామిమంబులతోఁ బరివారంబు హరిప్రస్థంబున
కుఁ బోవఁ బని పిత్రాంతివ్యాజంబున నెద్దునానుచుం డై కమలాసనపర
మహంసనీలకంఠ సంసేవితం బై శుకముఖసుకవికరసముకభోగయోగ్యంబై
తనుభవశ్రాంతిసస్వస్వావహరణప్రవణం బై శరద్రాకాశశాంకాకలంకచ్ఛా

*లలరజేసి-మా †పరాశయములు-మా, ‡విభక్తిమాజ్జ్వలం-మా.

యాచోరప్రభాభరంబై తెలిదీనివైఖరిం బరిహసించు నొక్క కాళిందీనదీ
సుందరపులినతలంబున విశ్రమించి. ౨౬

క. కనియెం బద్దదళాక్షుడు, కననివిననిమేలుసుషమగల ప్రియురాలిం
గనికనగరాని చంచల, దనులత యచలంపురోచి దల మనుదానిక ౨౭

—శ్రీకృష్ణుండు కాళిందిని జూచుట—

- క. ఉపమానభావమును దన, కపకారముగాఁగఁ దలంచు నవఘన మగుచుం
దవముఁ బలు *కాఁకఁ దనకై, తపియింపుచునుండునట్టి తవనతనూజకా.
- క. కనికని నిరతికయానా, దగ్ధిత్య(ము) గాంచియేని కమలదళాక్షుఁ
డెనలేనిమదముఁ గొనుచుకొనునమునఁగాళిందిరూపమహిమముపొగడుకొ.
- గీ. వీతదవఘనసంగతి నెట్టిముదము, †విషయివర్గంబుఁ గైకొని వెలసె దానిఁ
గాంచుఁబున రేతదంగసంఘటనగలుగు, భాగ్యమెన్నటికబ్బునప్పటికిమగుడ.
- చ. సరసిరుహాసనంబుఁ గొని నన్తుఖిసీమ గృహీతవాచ మై
బరఁగఁగ శ్రోత్రియత్వమునఁ బాటిలి పూర్ణతపంబుసేయఁగా
సరసిజగర్భ! యీయువిదచక్రదనం బొనగూర్చునేర్చు నీ
కరుదు ఘటిల్లెఁ గా కరయ నల్పతపంబున నిట్టి దబ్బునే. ౩౧
- ఉ. సారసగంధిమధ్యమము సంఘటియింపఁగ యోగ్యవస్తుసం
భారము లేమినో యిది యభావముచేసి తె వద్దజాత నీ
నేరుపు నెట్టు లెన్నుకొన నేరఁగనయ్యెద దానిమీఁదటం
జేరి వసింపఁజేసితివి సిద్ధిపుగుబ్బలు గొప్పఃక్రమ్ముడిన్. ౩౨
- గీ. ప్రస్ఫురదవ్యక్తినంబంధబలముకలిమి, నుల్లసించె నలంకృతు లెల్లఁ గాన
లలనయు తమకావ్యంపులక్తి యనుచు, నవనిరసికులుగొనియాడుటరుదుగాదు.
- గీ. అమఘనావిలసిఁ ధుమధ్యప్రభూత, వద్దవాసిని యాశరత్పద్దనయన
వ్యక్తిసుందర్యతాస్యక్తతాఖిలారు, భూషణత ముఖ్యకృతలక్తిఁబోలునింతి.
- సీ. ఇది మన్తథౌన్నత్యహేతు వౌటఁ దలంప మదికింపులొనరించుమరుగదంతి
దంతిగా దిది మృదుత్వాబు చాలఁ జెలంగ మరునిచేతమెలంగు విరులబంతి
బంతిగా దిది కందుపట్టుగామి మెఱుంగ సోలీసెడు మేలు సోగమెఱపు
మెఱపుగా దిది నిల్చఁజొటపుమై దనరారమానగప్రియభావ మూనునంచ

*కాఁకఁ-మా. †విషయ-మా. ‡కొంమ్ముడిన్-మా. §తాస్యకృతః-

యంచగా దిది ఘనరుచినందికొనఁగ, మధురనాదానువృత్తిచేయాన్యపికము
పికముగా దిది తెలికంటిబెళుకులెనయు, నతులసౌందర్యదివ్యరత్నాకరంబు.
వ. మఱియుఁ గబరీజలధరమాలికయు నలికచంద్రరేఖయు నిరీక్షణచంచరీ కావ
లియు భ్రూమనోరమయుఁ గపోలశోభావతియు నాసికాకనకమాలయుఁ
గర్జశ్రీకలితయు నధరమధునుతియు హాసకౌముదియు సుముఖశాలినియుఁ
గంధరామ త్తకోకిలయు వాగమృతధారయు దంతమాక్తికమాలయు బాహాకు
సుమితలతయు హస్తాంబురుహయుఁ గుచబాధురయుఁ దనుమధ్యాంచితయు
రోమాశిభుజుగవిజృంభితయు నాభీనిపులయు జఘనక్షమాభిరామయు నూ
రుదండకమండితయు జుఘాప్రభోవరంజితయుఁ బాదలలితయు నంగలతా
చవలయు గుణమణినికరయు నగుచు వృత్తరత్నాకరకృతి నగుచున్నది
క్లొమ్మమెట్టై, యేముద్దుగుమ్మకైన వనమ్ముగా *దమ్మమ్మ యని మనమ్మున
ఘనంబుగాఁ గొనియాడుచు నక్తితవయాదవుండు దండమండు నాఖండల
నందను వీక్షించి యిచ్చుంచలాక్షియుదంతం బాద్యంతమ్ముఁ దెలిసి రమ్మా
పొమ్మా యని వినోదంబున ముదంబుగాఁ బలిచిన. 3౬

—శ్రీకృష్ణండు కాళిందికడ కర్ణునుని బంపుట—

క. సిరికి నలవడఁగోభా, భర మీయింటికి నెసంగుఁ బద్మాక్షునకే
తరుణి యిది గృహిణిగాఁ దగు, ననువా శిరమెక్కి యుండు టల్లు ఘటిల్లగా.
గీ ఇట్టిసౌందర్య మొనరించునట్టిధాత
కమరు నత్తీర్తి యీయింటి హరికిఁ గూర్చు
మిక్కుటంబుగ జగములో మెఱయుఁ గాని
యన్యనకుఁ గూర్చు నయశోభి నది యడంకు. 3౭
క. ఈగతి నదృశరససం, యోగిహృదంతరములోన నువిడఁ బొగడుచుగా
†భోగీశతల్పుననువున, వాగుణధుర్యండు వేగ నరుగుచు నచటగా. 3౮
సీ సభయందుఁ బండితసామ్రాజ్యవాణిక్తవడి మహానరసింహులను హంసి
వలె నభఃస్థలమున జిలుగుఁజంతురుసోగవడువున నవమేఘవటలి మెఱపు
చెన్నున నాలయసీమఁ బ్రదీపంపుఁ గలికవైఖరి బోదె నలరుతీవె
చెలుపునఁ దరువున ఫలశాఖపోలికఁ, ‡బరమకావ్యంబున వ్యక్తిమాఘ్నిఁ

* దమ్మను-మూ. † భోగిపర్యంతుఫలమను-మూ. భోగిపర్యంతు అని కవిభావమేమో.
అది యసాధువు. ‡ బరను-మూ.

బులినతలమున మెలఁగెడుపొలఁతిఁ జేరి, తరళలోచనవలనిసత్తార మంది
తుండిలానందమునఁబొందికుందరదన, వదనమీక్షించిమాధుర్య మొదవఁబలికె.

క. కలికి నీనామ మెయ్యది, జలజానన కన్నవారిసంజ్ఞలు కీదృ
క్తులు హేతువేమి నీవీ, పులినంబునఁ దనము సేయఁబూనె సమతికిఁ. ౪౦
గీ. తేటియంటనికుసుమంబు తేట దోచు

నీమరూపంబు గనుఁగొన్న నిర్దలాంగి
యర్హవరకాంక్ష దేవతాస్థానంబు
సేయుచుండెన వని నాదుచిత్త మొదవె.

౪౨

గీ. తన్వి యిచ్చటఁ బరమసాధనతఁ గాంచుఁ
దనువిలాసంబె యితరసాధనము లేల
యరసి చూడుము పండితురాలనైన
ఘనఫలావాప్తి *బోధనకన్నఁ గలదె.

౪౩

క. నా విని తమ్ములనేలెడు, దేవునిగారాపుబట్టి తేటమొగమునన్
తీవి నుచునగవుసిగ్గులు, తావుకొని మెలంగ నిద్రతనయుని కనియెక. ౪౪

గీ. †జ్ఞాతృతాధర్మమున కధిష్ఠాన మరయ
నీమరూపంబు ‡గాకున్న మేదిసీత
యాభిరూప్యప్రసిద్ధమాహాత్మ్యమునకు
సధికరణ మాట మానసియత వహించు.

౪౫

ఉ. కాపున నాయుద్యుత మవికారగుణాకర చిత్తగిపు మే
దేవుఁడు సాయగేస్తుఁడము తెల్వి జగంబు, కెల్ల గ్రీసీను న
ద్దేవుఁడు నన్నుఁ గన్నతఁడు దీచురిపాలిరమాధినాథుఁడ
దేవునిగా వరించుకొను ధీ కొని యిట్లు ప్రతంబు నల్పదక.

౪౬

గీ. అసితరుచి యగునీనది కథివ నేను, జన్మజ్వలైకతనె సహజస్థగము
నామధేయంబుచే నేని నరవరేణ్య, తత్సహోదరిగా నన్నుఁ దలఁచవయ్య.

గీ. నిర్ణమిత్తదయాంభోధి నీరజాక్షు, డనఁగ నెలఁకట్టు మదిలోన నతని నునిచి
నాయథాశక్తిఁ గొల్పుచున్నాను నేను, భాగ్యమెట్లున్నదో కానిపార్థివేంద్ర.

క. ఎప్పుడు వద్దాక్షుడు ప్రసన్నుండయ్యెనునో కోరై సఫలతఁగొను టిం
కన్నటికో తెలియదు నిన్, గన్నారం గంటిఁ గంటిఁ గన్నా సుఖముల్.

* జోదన-మూ. † జ్ఞాతృతా-మూ. ‡ గాకున్న-మూ. గ్రీసీను.

గీ. అనుచుఁ గన్నీరునిం చుచు నాననంబు, మిగులవాంచినయాతీ వెమెఱపు బోడిఁ
జూచితలయాఁచియానందవీదిఁ దేలి, ప్రాచిదొరబిడ్డ యా*చైత్రోచి కనియె.

గీ. నిరతిశయ మునసీమేగి నెఱిమెఱుగు, నిర్మలంబైన నీభక్తినిష్ఠఁ గూడి
రయముమీఱుగఁ దత్తరగ్రహముఁ గూర్చి, దత్తరగ్రహమలవకుసత్తవులకు.

క. అని వల్లి కలికియనుమతి, గని తూగుపు నాటివేల్పుగనినయుదారుం
డనితరలభామోదంబు, బని తలయాచుచును వేగహరిఁ గనవచ్చెన్. ౧౭

క. † వచ్చిన నచ్చెలు వచటికి, వచ్చి(న) కార్యము రూపవైఖరి మదిలోఁ
బొచ్చెంబులేనిభక్తియు, ముచ్చటకడి యడుగ సకలమును వినుపించెన్.

చ. చెలికలవార్త యిట్లతఁడు చెప్పినఁ దప్పక యాలకించి యా
జలరుహపత్రలోచనుఁడు చక్కఁగ లేనగుఁబువ్వునీటిచే
నలఁతఁ దొలంగుచ్రేయమున నాననపద్మము కన్నుదోయి మే
లొలయఁగ నింతిఁజూడ మది కొప్పుగునం వొగి నేగి యచ్చటన్. ౧౮

—శ్రీకృష్ణుడు కాళిందిం గొనిపోవుట—

క. శృంగారైకాశ్రయమా, సంగననెమ్మేరు చూచి హరి నవరసహ
రంగత ‡ చుగుననుభూతిచె, లంగ గఁ దా మెలఁగె నబ్బరంబు దలంపన్.

సీ. నీలాభ్రమునఁజాలు నెఱికకృజిగిజాలుమేలు నవ్వఁగఁజాలుమేలివానిఁ
జలతలేక లసింపుతొలి నాటిబలుమించు నొప్పు నేరము లెంచునొల్లెవానిఁ
దొలుతవేళ నెసాగు జలజాతములరంగు గలకన్నులబెడుగు గనెడువాని
నమృతధారలుచిల్లు నట్టిచందరుకుల్లు, నగడనవ్వులతల్లు మొగమువాని
లచ్చిపే రాదిగలచేయచుచ్చవానిఁ, గొస్తుధకిరీటుచుఖపరివృరణవాని
సుడికి నీడగునొకవాలు వడయువా, విందుకన్నానఁ గన్నగోవిందుఁగనియె.

గీ. కనియు గ్రీవనితరహృద్ధా, నఘటితసర్వ, దేశసంతరిచీవ్యత్తదీయదివ్య
రూపజాలంబులోనఁ దద్రూపమపుడు, మిళితముగఁగొంతసేపితిమిన్నకుండె.

క. అంతటఁ గాంతకు లక్ష్మీ, కాంతునినిజరూపగరిమ గననయ్యెఁ దదే
కాంతి(క)ద్వప్తిప్రభావత, పొంతఁ బురందరునికట్టి పొనఁగుటచేరెన్. ౧౯

చ. హరినిజరూప మాత్మ ముదమారఁగఁ గాంచినకాంచనాంగికిం
బరిచితిఁ జెందవయ్యె నభి వాదనవార్తలు సౌస్తవక్రియల్

*చిత్రోద- †వచ్చి యచ్చటవచుచటికి ‡ చుగుననుభూతి గ్రీవనితరహృ-మా.

కరము మనంబులోపల సఖుడితభక్తి కుదీర్చఁజ్జకున్
హరిహరి యూజుట గననియట్టికచాకచి సుఘటిల్లఁగఁ.

౧౯

గీ. వెలది “యభ్యాగతః స్వయం విష్ణు”రితి వి
చారసాంగత్య మొనరఁగఁ జలదచాంగ
వీక్షణాంభోజమాలికావిసరములను
బూజ యొనరించె నాజగత్పూజితునకు.

౨౦

గీ. కృష్ణఘనరుచి దనచౌతఁ గీలుకొనఁగఁ
జామముఖచంద్రుఁ డప్ర కాశత వహించె
నిడుదక్షేఁగంటిచూపులు నీచవేణి
రుచివిలాసాబు దన్తైశ్చిరుచి గొనంగ.

౨౧

గీ. అంబుజాననదనుఁజకోరాక్షి యనుట, నిజముగాఁజేయఁదలఁచియోసిరజాత్ము
వదనచంద్రునిబాంధవ కవ్వారిగాఁగ, బాదుకొనఁజేసెఁ దనదృక్పథకోరకముల.

చ. అపుడు ముకుందు డితిఁ గని యంబుజమిత్రతనూజ నీకు ని
త్రవము ఫలించె రమ్మనుచుఁ దల్లుల లేనగుమోము గ్రస్తుఁగాఁ
* దవనతనూభవం జెనుట తద్దయుఁ గ్రమ్మ రభాబుమీఁదఁ దాఁ
గృహనిడుకొంచు ధన్యునికేలిపురంబున కేఁగె నమ్మిగఁ.

౨౩

క. అచ్చట నారాజున కమ్ముచ్చట దెలియంగఁజేసి భూపతిమదిలో
ముచ్చట దీరఁగఁ గొన్నాఁశృచ్చపుఁ బ్రేమమున నిలిచి యనువతియితఁ.

క. పురమున కేగుతలంపున, నరవరునానతి గ్రహించి నలువారఁగ న
న్నరుఁ దోడ్పొంది చనువేడ్తల్, పురణింపఁగ దాఁయఁజేరి భూపతిఁ బలికె

గీ. అనఘకృతి యపార్థ మగునేని కండిత
హృదయమునకుఁ బోలె హితము గాదు
నాదుమదికి నెపుడు నరుఁ బాపు మటుగాన
నన్నుఁ బంపి రాఁగ నరవరేణ్యు.

౨౬

వ. ఇట్లు బావయగు తోవకొమ్మతొలంగుడు బావబిడ్డబిడ్డనిచే †సోమానుల
పెట్టుంజెట్టుపట్టి తనవెనుకటిరాకకు నావతివడసి యతడు రా ‡సయ్యుడ
కేల్దొరబిడ్డ ప్రామిస్తుసొమ్ముబరణి గన్నకన్నఁ గొని నిజవరివారచరిప్ప
తుండై కదలి సంద్రంపుటగడిత వడయు బెడంగుప్రోలుమేలుబాతికిం జని

* తపతనూజభవఁ జయు. మా. † సోమానుల ‡ సయ్యుడ కేల్దొరబిడ్డ

యెంతయు సంతోషంబార నయ్యుదంతంబు నిజాంతరంగులకు నెఱిగించి
తదనుమతి రిక్తమడుపులఁ దెలియం బ్రోడతొలిపుట్టువుజన్మిదంపువారులఁ
జారుల రావించి నిరస్తదోషతిమిరంబును సుగుణవర్తియు సుగ్రహస్నే
హంబు నగు నొక్కసుప్రకాశ వివాహమహూర్తం బేత *ద్వాపరభా
సురం బని నిశ్చయింపించి సర్వజనులం దనుల్పరంబునకు రా నియమించి
మీఁదటి †తక్తచక్తరవరితిం బిలిపించి తత్పుగాలంకారంబునకు నియో
గించిన.

౬౭

గీ. అన్నిమితల కాన్పదం బగుపురంబు, చందు నేమిత ఘటియింప నతఁడు నేర్పు
నయిన నత్తఱి జానరుక్త్యం బొనర్చె, నతులచాతుఁగొన్నికదార్థములకు.

వ. అంత.

౬౯

సీ. వేవెయంగులు గల్గు విన్నాటి వేలుపు ముప్పోడుములు నిల్చు గొప్పగడ్డ
ముత్తొంటిపలుకులు మొనయు వేసమువాడు తమ్ములనగియించుతల్లితేడు
సుడినాలుపేరింటివులుఁగునేడునొయారి పండ్రెండురూపులబలిమికాఁడు
కడలియిల్లటపల్లు బెడఁగుబల్లుడికన్ను పగలుగావించు నేర్పరుల మేటి
లెక్కపేరింటిగుఱ్ఱంబుదక్కుజోడు, చుట్ట మంతటి కనఁ దగుదిట్టసామి
చాయకైవడివెన్వంటఁజాయరాగఁ, గూతు పెండ్లికిఁజనుదెంచెగూర్తిమిగుల.

గీ. పెండ్లియఖిల ప్రమాదంబుఁ బెనుచుజగతి, ఖిలజగములతొడిపె డ్దామననగఁ
బిలువకున్ననుఁ బిలిచిన నెలమి రాక, యిండువారు జగంబుల నుండు టరిది.

క. పంకజలోచనునప్పరి, సంకోచాభావ మొనర సర్వజనంబుల్
పాంకముమీటి మెలంగఁగఁ, బంకజనాభోదరంబుభాతిం గనియెన్. ౨౭

సీ. చతురాగమానూనసారస్వతస్సూర్తు లొకచోట నానంద మొదవఁజేయఁ
†జతురాతిఁతినదర్శనఘోషవైఖరు లొక్కచో మోదంబు నిక్కఁజేయఁ
జతురుదాతకవిత్వసాధునిస్వానంబు వీనుల కొక్కెడ వింత యొసఁగఁ
జతురభినయసమంచ న్నేదురధ్వను లొకపంక సంతసం బొప్పఁజేయఁ
జతురనల్పమహావాద్యవిలసినాద, మంజుమం బొక్కదిక్కున మదికుదుర్ప
నద్దిరద్దిర యోహోహెయహాభిళిర, యపుమనాదాత్మక బ్రహ్మయ్యె బురము.

క. అకుకపుక్కులకైవడి, నకృతాఖిలదోషయోగ మయి సుగుణా బై
కుకవులనాక్కులు ముదమిడ, సకలజనుల కిచట బ్రహ్మసదనత నేమో. ౭౪

ఉ. సందడి జాతి భూ(న)వరసంతతభూషణపద్ధరాగమల్

పొందగునందుగు జిప్రుబాదె లటంచు గజంబు లూని యీ

సొందుచు మీదికింబలుప నూర్ధ్వోలంబున నీల్చె నవ్వె రా

సంతులలేక తన్రుచుల సాకును రక్తవితానరోచులక.

౨౫

సీ. వితతవజ్రోలాలావితశకీలితములు మున్ను వీధులు వంకమునకుఁ జొరవు

బహుళము హూదారభద్రేభ దానవారాపగాపూర్ణంబు లయ్యె నిపుడు

బహుళమువహోదారభద్రేభ దానవారాపగల్ పయి గ్రమ్మ నమితనృపతి

సంబాధహేతుకసంఘర్షణాద్యతచారుసౌవర్ణ భూషణరజంబు

లెనయ నవి వం! మై * సేరేల్ల (బోల, దత్త ణంబునఁ దద్వత్తఁ దాల్చెవీధు

లంతటనవంకతవహీ చె నమిత † జన్తి, బహుళసమర్థజనితోష్ణ బలముకతన.

గీ. లక్షణాధ్యగణామూలఁ యులందుఁ, దసరె స్వసమర్థుణము పరార్థంబుగాఁగ

నఖిలకృతలక్షణంబయందు నధిపసింఁచె, జెన్నుగ న్వసిద్ధికై పరాక్షేప మచట.

క. చిత్రవ్యక్తుల నట వాక్పిత్రాభివ్యక్తు లేమి చిత్రం బగునే

చిత్రవ్యక్తులఁ జిత్రము, చిత్రధ్వనిమయత నర్థచిత్రత మెఱయక.

౨౬

— శ్రీకృష్ణుని మంగళస్నానము. —

ఉ. అంతట గర్గముఖ్యు లగునట్టి మహీసురు లెల్ల వచ్చి శ్రీ

కాంత సమీపవర్తి యయి కానఁగనయ్యె ముహూర్త వళి మీ

రింతట జాగు మానఁ దగు నిచ్చ శుభార్థపుమజ్జనంబుపై

నింత వసింపఁ జేయు మన నీహిత మొప్పఁగ మాధవుం డొగిక.

౨౭

క. అంజనగిరితుల్యండు ని, రంజనుడు జగంబులెల్ల నంజలు లిడఁగాఁ

గుంజరగతి వచ్చుచు న, భృంజనమున కతులపీఠి నాశీనుడుగాక.

౨౮

ఉ. వన్నెలుమూఁడు గొన్నచెలువం గొని పొంగుచు నస్తదాదులం

గన్నయనాదిపూరుష యఖండమహోదయ యిట్టి పెండ్లి నీ

కెన్నఁగఁ దన్తహామహిమనే కద గాన భరింపు మామె నం

చన్నలినోద్భవాదిసుర లచ్యుతునాఁడలఁ బెట్టి రక్షితల్.

౨౯

ప. దరము దరంబు నిచ్చు రొదఁ దాల్చును దా సరిగాదు వీణ వ

ల్లరయఁగ మేళవింప నగు నస్ఫురితాక్షర మద్ది సాటియే

సురుచిరవర్ణ సన్తధుఁ సూక్తిగళంబుల కంచు నెంచ న

వ్వరమునిచంతి నంగనలు పాటలు వాడిరి నెప్పుమీఱఁగక.

౩౦

* సేరేల్లమాల. † జన్తి. ‡ వ్యక్తిలేమి.

సీ రమణీయనాయకరత్నంబు నంటంగ హేమవల్లికి వేళ యిదె యటంచుఁ
జంద్రీ రేఖకు నబ్బసాంధ్రాంధకారాధికురముల్ దెరలించు చేగయంచుఁ
గృష్ణమేఘముచెంతఁ గీల్కొని మెలఁగంగ విద్యుల్లతకుఁ జాలువెర వటించు
నిదె సర్వమంగళాస్పదుకౌదలంటంగ మందాకినియె నేర్పుఁ జెందు నంచు
విఘ్నని సేవింపఁగ నుదార విత్త యనుచు, నీలవేణియె గోవిందునెలవటంచు
నంబుజాక్షులునర్మోక్తులాడుకొనుచుఁ గడుముదంబొప్పుమధువైరిగ్రమ్ముకొనఁగ

సీ. స్నిగ్ధంబు లై మించి చెంతలచూపుట రమణీలాజ్జతోరణము లునుప
*నేడనీరొగిగ్రమ్మి చెన్నరు నెమ్మాము సమరందపంజజచ్ఛాయఁ బూన
ననవిల్లునల్కఁ బోలినవీపుపై వాలుచద మొందుచుఁ గీలుకక చెలంగ
బిగువుకించుక(ము)లో బెడఁగుదిట్టమెఱుంగు జన్మనిట్టవోక్తవృత్తాంతము
హారములు చూడఁ గౌ నెసియాడఁ దొడఁగ
పలచునూర్పులు పెంపెక్క పళులు కిక్కఁ
గంకణధ్వను లలతాళగలెల నెనయ
శౌఁతల యంటె నొక్కమహాదారజఘన.

తెలుగు వక్తవృత్తాంతము
గ్రంథాలయము
నమాడు సంఖ్య..... ౩. 1. 6. 9.
శేడి..... 1. 6. 6. 8. 4.

వ. ఇట్లు యదుకుంజరుండు నాధ్యంజనుండై యొక్క కుంజరగూఢ కైదండ
యొసంగఁ గ్రొమ్మెఱుంగు నండగొను ఘనాఘనఁబుననువున ధరాధరశృం
గోన్నతం బగు నవగాహనగేహంబుఁ బ్రవేశించి యొక్కమించుబోఁడి వల
పులు నిండు మంచిగంధంబుటటకలిం బెన్నెరుల నూనియఁ గ్రొక్కదగ్గఁ
జేయ మఱియొక్కకొమ్మ కమ్మతావు లూచు జలంబుల జలకం బార్చి నొ
క్కరంగులాఁడి బంగరురంగుల తెఱంగుల మరుంగుపడఁజేయు దువ్వలువకవ
యొసంగ నుత్తరాధరాంగంబుల ధరియించి కొండఱు మందయాన లమం
దానందంబున నెడనెడ మంగళారాత్రికంబు లొసంగ వాసంతికకుసుమ
విచిత్రాస్పదంబును జంపకమాలోత్పలమాలికా భ్రమరవిలసితలసితంబును
మంజుభాషార్యశీసుముఖికునోహరంబును నానాపదార్థసమృద్ధంబును బ్రస
న్నంబు నతిమధురధ్వనినమాలింగితంబు నస్పృష్టదోషలేశంబు ననుగతాఘ
లాటంకారంబు నగుచు మహాకావ్యంబుతో నెక్కనక్కెంబు లాడు వివాహ
వేదిం దా నాయకరత్నం బగుట నధిపసించి కొండ తిందువదనలు కురుల
తడియార్చి సంస్కారధూపంబు దీర్చి జలార్ద్రానిలంబులం దేల్చి సురభిశకు

* నేడనిదోని-మూ. † నొకానాదార-మూ. ‡ టలకంబున- § రంగంజేయ-మూ.

సుమనూల్యంబులం జేర్చి యంత రేకాంతపరిపూర్ణతా బహిరుదీర్ఘసత్త్వి
గుణవైభవభ్రమంబు గవగమించు దివ్యచందనలేవనం బమర్చి యనూల్య
గత్తుకలాపంబులు తత్తదుచితస్థానంబులఁ గుడిర్చియూ కాళిందీముఖారవింద
*దర్శనాదర్శనం బీయాదర్శనంబు దర్శింపు మనుచు మనోభవప్ర తీతదర్శన
ప్రదర్శితబింబప్రతిబింబైక్యంబై తద్దర్శననిశ్చితంబుసేయం దగు ననుచునో
యొక ముకురళపోల యొకనిద్దంపు నిలుపుటద్దంబుఁ దెచ్చి ముందట నిడ
నయ్యవనరంబున నచ్చంపు నెలదాల్చు నబ్జాచులయెకిరినికిం బ్రాతిభ
ట్టంబు వాటించి యఖండచండకిరణమండలంబు గాల్చెనోయన నలరారు
మణికిరీటంబుగల శిరంబును గచప్రచయనజలజలదపరిగళన్ముక్తా ఫలజాలం
బుపోలిక నెలుంగు తెలిమూనిపువ్వులబాసికంబును దద్గంధాస్వాదనలోలు
పబంధరడింభంబువిడంబించు నలకంబులు గలయలికంబును దావితామర
పువ్వును మనిగదురఁ బూతైచి కదలకఁల్చు జేరికూనలేమనంబాలుచు
కన్మృకస్మరిచుక్క బొట్టుగల నెమ్మొగంబును నిజాజేనాసులం బ్రావ మనవి
కేతెంచి కర్ణాంతికంబుల నిలుచు వేలుపుతోలువేలుపొజ్జలనుజ్జగించు నాణి
సుపాణిమిత్తియంబుకొంటాలు గలకర్ణద్వయంబును సకలంకాపూర్వశశాం
కశకలశంక సంకురింపఁజేయు వివాహసేవఘోషితకజ్జలబిందువు పొందు
గొను కపోతలంబును గంధరాభిధానబంధురకంబునిరగ్గళేషగ్గళిమాక్తికమణి
రాజరాజులొ యనం బుగొనించుదుదంచన్ముక్తాహారభేదంబులు సంతరననకాశ
బహిఃప్రకాశద్రో(న్య)విషయకానురాగంబు పెంపుఁదలపించు కొన్తుభనామ
మణిసార్వభౌమంబును గలశ్రీవత్సవనమాలికామనోహర విశాలదోరంత
రంబునున వికలమణి కీలితబలభిదుపలస్తంభదృంభణ సంభావితంబులగుచిరత్ను
గత్తు కీలిత కేయూరాంగదవిలసిత భుజాద్వయంబును మణిబాధప్రభావలయం
బన నలరారు మణినలయంబుల నలరుకరంబులును నిజోదరాంతరావనదనం
తవవజజాండభాండస్థైర్యకార్యాగ్ధంబనా నిబద్ధమణిమేఖలం బగు కటి ప్రదే
శంబులును దెలిసితియోహిఃకిమ్మియెమ్మె నా మగరాల తేటనీలు బుడ్డా
టిగించు కటకంబులు గల పదద్వయంబును గలిగి లక్ష్మ్యలక్ష్మ్యపదార్థజీవితం
బగునిమ్మహాపురుషునకు నిట్టియలంకార్యత యబ్రీమే యనుచు నాన్యులెన్న
మెలుంగుచుండె నవ్వుడు

రాగి

గీ. కంజనేత్రుండు బహుపరిష్కారయుక్తిఁ, ద్విగుణసంబంధభస్మతఁ దేజరిల్లు
సపుడుసత్కృతితో మైత్రి నందికొనియె, నొకయ దోషత తక్కువై యుండెగాని.
క. మును హరునికంటిసెకలం, జెనసిన యొకమదనుఁ గనియె శ్రీకాంతుఁడు దాఁ
గన వింతపెట్టికొడుకై, మనుచు సచంభాకసుతనుమదనులఁ గనియెన్.
వ. అంతి.

౧౮

ఉ. నిమనరాండు హంసతనయామణి శ్రీరసయోధివిచిత్రా

నాదరదానదక్షిణత నల్వగు మేల్వొరంపురాలబ

త్వేదిక నల్వి నెన్నుదుటఁ జెట్టిరి కె. జిగిమించు వక్షతల్

వాదన లేని వీడె లనఁ బాలలనీలల *కుల్లు లోపుఁగన్.

౧౯

క. ఉడుగు నెఱపెల్ల దేవకి, కొడు కెప్పుడు నీకుఁ బెట్టికొనుకై యురురెం

గొను కగును నీకు మదనుం, డుడుగర లందఱును మనున కవిదా వింటే

గీ. అనుచు జెలియలు మధుకొస్త్ర లాడుచున్నఁ

బడఁతి యొక్కర్తు మిగుల నేర్పరి సుగంధ

తైలమున నింతిల యంటి తార్చి తీర్చి

నూనెముడి సంఘటించెను నూనెముడికి.

౨౦

గీ. కలుకముడిగూడనిద్దంపుఁగురులసాపు, నుంపుగనుపట్టె నవ్వేళిఁ గుండరిడకుఁ

దాళెత్తివ్వంబు మీఱంగఁ జైలరము. వఱినిద్దింపురునికృపాణియనఁగ ౨౧

గీ. మచ్చెకంబులు మోదంబు మోచ్చిపచ్చి, పసుపునలుఁగార్చినప్పుడప్పడఁతి మేను

దీన యొప్పారెఁగాఁడలు దేరి †మెఱుఁగు, జోకఁ గైకొన్న పైడిశలాక యనఁగ ౨౨

చ. అలకలఁ గొప్ప మీఱుకుటలాలకయొక్కతె దివ్యచందనా

మలకము నూనె నిగ్గునడిమానఁగఁ జెత్తెను మేలుతావులం

జలుకునవాంబుపూరములఁ జెల్వ మఱొక్కతె చెన్నుమిన్నఁగా

జలక మొనర్చె నొక్కచెలి చక్కఁగ మై తడి యొస్తుచుండఁగన్.

౨౩

గీ. వనిత యొక్కర్తు మేలుదువ్వలువఁజెచ్చి, సారిడిఁ గట్టంగనప్పుడు సూర్యభాత

నప్రిసాదతరజ్జాతజలదవలల, †దేవితాకార యగుచంద్ర రేఖఁ బోతె. ౨౪

క. చెలియొకతె చెలువయాడల, గలతడియుడిగింప నొక్కకలికి సుగంధో

జ్వరధూపధూమ మొనఁగెన్, జలముగ్ధమములు జన్మజనకము లనియో ౨౫

—|| కాళిందిని జెలు లలంకరించుట ||—

- ఉ. ముచ్చటగాఁగ నొక్క చెలి మోహనగాత్రికిఁ గొప్ప దిష్టఁగాఁ
బొచ్చెను లేని మేల్వలపుఁబువ్వులదండల గొఱకొవ్వవన్
మొచ్చుగ నిల్పె నొక్క చలమీనవిలోచన సాటి కైకొన
వ్వచ్చు సరాళులం బజవ నచ్చిన కిర్తులమూర్తులొ యనన్. ౯౭
- చ. కుటిలములైన ముంగురులఁగూడి మెలంగెడుకామినీహర
నిటలమునందుఁ గన్తురిని నెచ్చెలియొక్క-తె బొట్టుఁబెట్టఁ దాఁ
గుటిలతమాన ఫాలమయి కోమలచంద్రుఁడు వంకపూనుచుం
జటిలకలంకముం గుటిలసంగతి మిక్కిలిఁ గాంచెనో యనన్. ౯౮
- క. పంకజముఖ కొక నెచ్చెలి, పొంకపురీమంత్రీధిఁ బొందుగ నిలిపెం
గుంతుమనూర్ణం బహితా, తంకముగాఁ గబరి వీరతం దాల్చెనన్. ౯౯
- చ. నడుమ మహేంద్రనీలమణినాయకసూ మగరాల బొట్టుచేఁ
గడునలరారు ముత్యపుఁజొకాటపు బొట్టు నెలంత కొప్పెడన్
విడువక వీక నెచ్చెలులు వెంబడి జాల్మనిరా మహాధయం
నడి ముఖచంద్రుఁ గొల్పుటకు నచ్చినసిండుశశాంకుఁ బోలుచున్. ౧౦౦
- గీ. కంటఁ*గాటుకఁచీరెనుగలికియోర్తు సరసిజాక్షి కింగనుదోయి†సామ్యపక్షి
దళన మొసరింపఁగోరిఁ దాదృశీక్ష, గల్లు సిద్ధాంజనముఁ బెట్టుకరఁగికోచ
- గీ. ముద్దులూడికి నొకబోటి ముత్తియంపు, మేలుముంగర ముక్కు న‡మొరఁనొప్పె
సధరమాధుర్యమాసింప నవతిరించి, చెంతమెలఁగెడునమ్మతంపుఁజనుకనంగ.
- క. శ్రీకానసామ్య మాకృతి, నేకా దర్శనకాశ నేనియుఁ గలదన్
జీవ(ను)వీచుల(న)తులా, లోకపురవరత్నకుండలులుదైవాతెన్. ౧౦౩
- క. అంజనరుచిటివాసిత, మంజులతరవలదపాంగమంజరి మిగులం
గంజాక్షిగండలిలమున, నంజన్యరచిరంపుబిందు వందముఁ జెందెన్. ౧౦౪
- క. అరుణాధుయరుణమృతి, శరణాధుసీమఘటితసమ్యగలక్ష్మ
స్ఫురణంబుఁ గనక యొకచెలి, తిరుగన్ ఘటి(యి)ంపఁదలఁచి తెలివిచ్చానెన్
- గీ. తొలఁగకుండుసువర్ణబిందువులఁజెంది, మధురబంధంబుగాంచినమ్మదమునించి
సాధువాగ్రీతిఁగైకొన్న చాగుకందు, కంబులోఁజన్నుగవ వ్యంగ్యగతిఁజెలంగె

* కాటిక - † సామ్యసా. - మూ. ‡ మేగకొప్పె - గూ. శ్రీ రుతంపుబిందు - మూ.

చ ఉరుకరిరాజకుంభములయుద్ధతి మానిచి తజ్జయూర్జిత
స్ఫురితయశస్వితం బగుచు శోభిలుదాసికే దద్వినిస్సర
ద్దురుతరహాస్తికావళుల గూడుట యబ్రమె యంచు నెన్న న
త్తరశమృగాక్షి చన్నుగవ దాలిచె గంధపుంబూత హామిముల్. ౧౦౭

ఉ. నీలపురాలకాంచితయనిందితరోచులు క్రింద బర్వచున్
మేలగురోమరాజుచి *మేగుచు (నుంగుట)నాభినామ కా
వాలముగో మెలంగెడు నవారితనీలరసంబుమించి యు
ద్వేలముగాఁ దదుచ్చసితధీ నిరువంకలఁ జేయు నింతికిన్. ౧౦౮

క. చూచుకరపల్ల వాంకితమై రాజులుబాహులతక నతివకునమచెన్
హీరమయకంకణాదులు, నారలతాంతములమేరుచాయం గనుచున్. ౧౦౯

క. మదదంతిగామినీమణి, పదపంకేరుహములందుఁ బాయక నలిచెన్
మృదుమధురనినాదంబులు, గోదలంగఁ హంసకములతులపూర్ణద్యుతులన్
గీ శ్మశపావనత్పతికరతి నే నవతి గాచు, పంకజావాన కీన శరత్పద్మనయన
సీరుపమావేలసౌందర్యనిత్యవదన, నేచి యల్లత్తీసవతి యయ్యిందువదన. ౧౧౦

చ. ముదు(గుం)దనంబు(వ)కృతయు మోయుమాని ససూక్ష్మవృత్తితన్
వదలుచు గృశ్యతం గొనుచు వాసిచహించినఁ జిత్రీరేఖ దాఁ
బొదలుచుఁ కీర్తికక్షగాదఁ బూసి మెలంగిన యద్ది సాటిగా
మది ముద మానహిల్లుఁ జెలిమండితి పేళలదేహయప్తికిన్. ౧౧౧

గీ. కమలలోచనపాణిరంగ్రహణకారి, నిరతిశయభార్యనర్ణాశినిఁ గాంచి
సలలితాకృతి ఫలదేశంబునందు, భాను కలరాఁ ముత్యాలబాసికంబు.

—+ వివాహవర్ణనము +—

క. అప్పుడు మహీసురోత్తము, నిష్కడ సముద్రాంత వేళ యెడ లే వనఁగా
రప్పించిరి తేరమఱుగున, కొన్నలగుప్పచు మునుబు లొప్పలు గుప్పన్.

చ. నలితేలిపచ్చడంపుఁడెగ పర్విననెచ్చెలిమోము దాఁ గనెక
హరిసయినోడు శారదసునాంతరపూర్ణనిశాకరుంబతెం
గలికినరాసనాఁబుజము గన్గొనఁగాఁ దమకించియుం దదా
కలన భరింపదయ్యె బయిగ్రమ్మెడు దట్టపుస్త్రిబలైకన్. ౧౧౨

*గీ. ౧౦౮. కుంభాభిషేకము-మహాభిషేకమునకున్నతరగ-మూర్త్యిగా గ్రీకదళాక్షమౌన-మూ

గతినికొన నైన యవ్వింతకలకలంబు
చాల దీసింపె దోయింటి ప్రిలనేళ.

౧౨౫

క. పువ్వులదోయిటికయ్యం, బవ్వనితాసనుల సలతఁ *నందించె గడుం
బువ్వులరువ్వులకయ్యము, పువ్విలుతునినడుమ నలతఁ బొందింపంగన్. ౧౨౬
న. అంత.

౧౨౬

ఉ. వేలిమివేళయందు సరవిందదళాయతనోచనామణుల్

వేలిమిపాట రాగములు వితిలువితిలుగాఁగఁ గాడ సం
దోలి నడంగె నారదముఁజ్జితనిద్దగఁగాయనప్రే
తాళిక రాజ్జనంపగుదుదంచితముఁజవిపంచికాన్బిల్.

౧౨౭

గీ. ఇతిహృదయావసచ్చిరమేధనాన, మననదాహాసలజ్వాలమద మణంగె
బహిరవిరహిశనైవాహాసవనమిత్రీ. సూతుకీలలుమిగులనుద్దామములుగ ౧౨౮

క. ఇద్దఱు వేలిమివేసి, నిద్దపువజరంపుబీతి నెఱిగెనియంగా
నిద్దఱికిఁ గూర్చువాడై, యిద్దఱిసందున మదుంప నిఱికి వసిించెన్. ౧౨౯

చ. పొగ సొగయంగ మద్దు దెలిపొందికతాటుకకంటికోనలన్
నిగియెడువశ్రులిచువులు దీగ్గురుచుల్ దలపించు నీలపున్
జిగిలిగిఁగాంచు ముక్తియప్రజిచ్చులలోపలనుండివచ్చు పే
తులుఁగములై(ని)ముత్యముల గూకొనుకప్పు మెఱుంగుపొంగులన్. ౧౩౦

క. పొగ నెవనిన నొకవంకకు, సొగసులనెమ్మోమానిలిపి శూచెను నవలా
పొగరుకటిచాయచూపుల, మగసతెలుపుఁబుల్ల నీలమణులై తనరన్.

ఉ. కమ్మలవచ్చరావయిడికాంతయు చూపుల తెల్పుకప్పు లొ
క్కమ్మడిఁ జాదవల్లవనుహోద్భవకాంతులఁగూడి పంచన
ర్ణములముగ్ధునీడ(దన)నాకునివెంటఁ బ్రదక్షిణమ్ము చొ
క్కమ్ముగఁ జేసె బద్ధహితుగాదిలికూతురు నీటిచూలికిన్. ౧౩౧

మ. సనెకల్లోకెడువేళఁ బద్మముఖ యంచత్పాద మువ్వత్కరం
బునఁ బట్టింపఁగఁ గృష్ణమానసమునన్ మోదాతిరేకంబునం
గనకాంగీమణి కబ్బుసౌఖ్యమహిమం గంజాస్త్రవీరాగ్రణీ
కనదేశాంతవిభుత్వవైఖరులు లెక్కలోనేయఁగా శక్యమే.

౧౩౩

- క. నీలమణిమయపునక, ల్పాలామణి ద్రాక్షై శౌరపరతంత్రీ(త)చే
జాలుకొనునడుగురుచులను, నీలోపల మబ్బరాగవింద యెనర్పన్. ౧౩౪
- ఉ. మోదముతో సుభద్ర చెలిముద్దులగండతలంబునందు సా
మోదనిశాకకర్తమును పొందుగ నించెను నవ్వులాబ్ధుకై
నీరుకపోలభాగమున నిండి తొలంకెను తేబుమిన్నయో
కా నిపు డే నొసంగునశకాంతులు మేలె యటన్నకై విడిచి. ౧౩౫
- చ. హరినునుజెక్కుటద్దమున నర్జునునంగన సత్యభామిని
విరచితసంజ్ఞ పూర్వకృతవిశ్రుతమైక్రియు హెచ్చరింపగా
స్ఫురదగుణంపుఁ గుంకుమముపూసినఁ దచ్చవి యొప్పెఁ దేటి (దే)
హరుచిగనంగ మోము గను నదృశ్యతరాగమునీడయో యనన్. ౧౩౬
- చ. మునిముసి నెవ్వు తేటలును ముత్యపుఁబాపటచేరుచాములుం
బనగలముక్కుముత్తియపు బల్లియియన్ గుమిఁగూడి ధారయై
మసలుచుఁ బోయి మింటికొన మంచుచుచిం దనరిన్ వసిష్ఠశోఁ
గానఁగడు నైదువం గనియొఁ బుణ్యచరిత్ర మొసంగి మొక్కిక్కుచున్. ౧౩౭
- గీ. పురుషతల్లజుపెండ్లి నిస్సహభుజించు
మధుఁచతురాన్నములు మీఁద మనకునబ్బు
బేస్త్రై కృష్ణుని కింకొక్క పెండ్లియై
దిరుగ నే తెంచుపుణ్యంబుదీర దేని. ౧౩౮
- క. అనియెన్ను చు రుచులానుచుఁ, గొనకొనెనమయంబులెన్నగొనుఁదామునుచుం
డినఁగినఁగ వింత లనుచున్, జనత తదన్నానుభూతిఁ బాలం దనిసెన్. ౧౩౯
- సీ. మంచితోషక మజ్ఞై మాగధష్టితిపాలసలలితపరిణయోత్సవమునందు
నవి చెప్ప నేటికి నంతకంటెను మేలువెలయుకాశ్మీరేశుపెండ్లిబంతి
యాబంతికతయేమి యంతకు(మి)క్కిలి బంగాళపతిపెండ్లిబంతికాడు
ఆకూటిపనయేమి యంతకంటెను బాగు వంగేశుపెండ్లిలోవంటకంబు
అవివచింపంగ నహ్యమా యంతకంటె, నెక్కుడైచక్కనై నాల్కనొక్కఁడేమి
* బోల్చి లేనిదిహరిపెండ్లిబోనమనుచు, జనులుమృష్టాన్నములద్రుప్తిగొనిరిచాల
- గీ. పోల్చునారఁబడి వెడలుచుఁ బురుషచంద్రుఁ
డురుతరేష్టలమణిసంయుతోత్తమాంగ
మభినవలతాంతవిశదంబు నగు(ట) బాఁప
పాన్పునగియెడుపెండిలిపాను పెక్కె. ౧౪౦

శ. పాటలగంధితోడ హరి పానపుకండు వసించునత్తటిం
 బాటలగంధు లింకడర బాడె. పాటల సప్తలాలల
 మాటికి గేలుదన్న కెడమం గుడి రున్నెడుమారునంకపూ
 యూటపునీటు లెన్న నెకనక్కెపునుటలు మీటె గార్యమాన్. ౧౮౨

— శ్రీకృష్ణునికు దాంబూల మిచ్చట —

క. ఆయెడఁ బదినులులబలు, చాయలుగలవేల్పుతేడు సన్నయొసంగం
 జాయకొమరుండు దమ్ముల, మాయదఃభర్తకు నొసగునభిరతి వచ్చె.

ఉ. వేయగుపాదకు ల్ గలిగి విశ్రాంతినుహమంబు గాంచుగా
 చాయపొలఁజితేఁ డల నుచితవై తగునీకు నెప్పుడుం
 బాయపు మాంద్యపంగులలు భావజులంకికి వీడ్చ మిప్పుడే
 చాయ నొసంగె దంచు హరిసాత్యకిఁ ఖులు సప్తచుండఁగఁ. ౧౮౪
 గీ. మాంద్యపంగులలన్నచో మాను జార్ఘనమసంబచ్చటనువృత్తిజానుమీటు
 ననుచునవ్వుచును తరంబాడికొనుచు, హరికి సనితుండు వీడియంబమరనిచ్చు.

ఉ. తెలివి దలిర్ప న కబలిఁదీరఁగఁ గృష్ణుడు దివ్యరత్నముం
 దెలిబలు మ్రాను మోముకటితేటలుగల్గిన గిడ్డి నీగికి
 న్వలయఁగఁ బుచి తద్వ(టి)తఁ శ్రుతస్వయ భేష్టవస్తుసం
 కలన సమస్తలోకముల గారవ మొప్పుఁగఁ దన్ని కంపుడున్. ౧౮౫.

— అప్పగింపట —

క. అంతట సంతటిచుట్టం, బంతఃకిరణం బపారగానందపయో
 భ్యంతరముననోలాడఁగ, సంతికచరుడౌచుఁ గూర్చి నల్లునిబలికె. ౧౮౬

ఉ. ఎల్లజగంబు లేలువరమేశ్వర భక్తజనావనార్థమై
 యిల్లలితంపుమానవసమీహితచేష్టలు గాంచుసామి నీ
 వల్లుడవైతి గానఁ జరమా ద్రికి నవ్వలఁ జిమ్మచీకటుల్
 డొల్లఁగఁజేయునట్టిడికటుత్వము గాంచుప్రభల్ భరించీకె. ౧౮౭

గీ. ఎంతకాలంబునుండియో యెడయకుండు
 కటుతమోగ్రస్తత హరింపఁ బాలుపడితి
 నస్తమయశూన్యమైనట్టి యభ్యుదయముఁ
 జెందఁగాంచితి నయ్య ముకుంద నేను.

౧౮౮

గీ. హరణ మొసంగుట మామకు నర్హమెచట, నఖిలకర్తకు నీదగునట్టి దెది
యొన నర్హస్వనందర్శనానుకూల, దక్షిణానాకభర మిచ్చుతలఁపు నాది.

క. హరిదస్త్వఁడు హరి నీగతి, సరసచతురవచనరచన సమ్మోదితుఁగాఁ
గర మొనరింపుచు వానతి, చరచపుడుమచేతఁ గొనుచుఁబలికెఁగూఁతున్.

ఉ. ఓమదగణ్యపుణ్యవిభవోదయపూర్ణఫలస్వరూపపు
త్రీమణి నీకతంబున గరిష్ఠగుణాంబుధి కృష్ణుఁ డల్లుఁడై
నామదిపూర్ణకామత సంతసుఖం బగునట్లు సేసె నిం
కేమివిచార మీహిత మహీనతఁ జేకుతె నీకు నుందరీ. ౧౫౨

గీ. భాగ్యసౌందర్యశీలాసపత్నివైన, చాన నీకు నవత్నులు చాలఁ గలరు
హరిమదిలోనవి క్రియోత్పత్తిగగన, కనుమసాదృశ్య మొందింపఁగోరవచ్చు.

గీ. అంబుజాలాక్షీ సర్వకార్యంబులందు, ననుసరింపుముహరిజాయననుసరించి
హరివధానుగతిస్ఫూర్తి నలఁనీకుఁ, దల్లియగుచాయఁ బోలంగఁ దల్లి మేలు

గీ. వగలుగావించి మాయమ్మ వగలుసేయు, వానిబి డ్దన నడచుట వాసిగాదు
మాకు వన్నెగ నంతటమైతిపూసి, భువనబౌధవసుత యనబుద్ధిగనుదు ౧౫౩

శా. అమ్మా మమ్మడఁబాసితంచ మదిలో నావంత యైన న్విచా
ర మ్మానం బనిలేదు కాంతలకు నబ్రమ్మే యదెన్నంగ నై
న మ్మానక భవదీయసన్నిధి జగన్నాథుడు నన్నుం గృహక
సమ్మానింపుచుఁ బాయఁ డెప్పుడు నిజస్సారాక్షిగాఁ జూచుచున్. ౧౫౪

చ. సిరికి నివాసమైన హరిచెట్ట గ్రహించిననీకు లక్ష్మ్యమే
హరణముగాఁగ నే నొసంగునర్థము లై నను దఁడ్రి వట్టికిన్
హరణమొసంగు టిట్టగము లాగములు దగఁ చెల్పు నింతె కా
దరయ బిత్తస్వకాంక్ష భృథమై మదిఁబుట్టెడు నట్టిబోటికిఁ. ౧౫౫

ఉ. కావున సర్వవస్తువులు గల్గుటకై సకలౌపచారస
చ్ఛావముకై ద్యులోకతరుజంధురధేనుచిరత్నరత్నముల్
భావమి పొంగ నత్తుఁ గొను భాగ్యవతీతిలకంబ వాని నీ
భావములో న్దరింపఁ గనుపట్టి ఘటించఁగ వానతిచ్చెదన్. ౧౫౬

క. అని చాయతోడఁ గూరిమి, తనయామణి గారవించి తర భేక్షణచే
వనజాపు పోకవిధంబున, ననుమతి గైకొనుచు నొదె నాత్మలయమున్.

క. కుహనారాజకుమారక, మహనీయగుణాభిరామ మైథిలకన్యా
 నహరణవరఖరదూషణ, సహజావైరూప్యకరణ సత్కాభరణా. ౧౬౦

గ ద్వయు.

ఇది శ్రీరామచంద్రచరణారవిషమిలిదాంతకరణ పోలూరి నూధపయ్యజ్వ
 సముజ్జ్వలశ్రృంగీత కటాక్షసాదిత పాండిత్యాభరణ ప్రభంజనవం
 శాభిరాకాశశాంక నిరంతరారాధితవిచక్షణశాంక అభివ
 సన్నయభట్టారక అహోబలపత్న్యాహ్వయకవిరుహో
 సాధ్యాయభట్టారక ప్రణీతం బైనకాళిందీకవ్యా
 పరిణయం బహుచహాప్రబంధమునందుఁ
 బంచమూర్త్యానము.

శ్రీరస్తు

కాళిందీకన్యాపరిణయము.

— శ్రీ మహాకవి వామన —

- క. శ్రీమత్పద్మజభవహృత్తాపరసస్సరభృంగ దశమభిభానా
శ్రీమహిత హితజనాంబుజధామధి ప్రహుదితాత్త దశభగానూ. ౧
- వ. దేవా దివ్యదిత్తాబున వవభగింపును. ౨
- క. చారుశ్రీజనికర మై, హిలోచుకాంతిపూరహృదయ గను నై
సారసుధానిలయం బై, పారావారంబుభాతి భాసిలు మతిమూర్తి. ౩
- క. అర్ధసమృద్ధం బై శ్రీవర్ధనచతురాస్యహర్షవర్ధనపర మై
వర్ధిల్లుగీత మన గృహ, మర్ధాధిపసౌధనదృశ మగ్నేహమూర్తి. ౪
- గీ. ప్రాప్తమండన మహ్యతప్రాప్తివడము, సుప్రసన్నమనూహుర్వ ములిక మును
వీసాదృశ్య మలరారి వేష్ట నెఱసి, శుచ్యుతాబా సజిత్రమా నలరుశయ్యె.
- క. చారుమహాభాగం బై, భూరిశిరోరత్న కాంతిపూరావృత మై
తొరంపు శేషశయ్యె, గేరెనునుకుమారపుష్పకీరీతయ్యెన్. ౫
- క. వసియించె కానుదేవుడు, ముసిగనినగుమోముదమ్మి మొరయ్యప్రసాదం
బనదృశ కాంతావిషయ, ప్రసక్త్రేమానుబంధవటియందెలుకన్. ౬
- చ. అతికఠింబులొ జగతి హటకరత్నము లంగ ముష్టి నీ
దతిమృదు వెల్లు పొందెనగు నైన నమం బటులేవి భూషణా
వృత్తి కిది వేళ యా తెలిగి *వేషనమానవిభూషణావళుల్
సతి ఘటియింతు మంచు రవిజాత విభూషితజేపి రంగనల్. ౭
- కా. సారోదాత్రవిశేషచిత్రకవిభూషారీతి సమ్యక్ గుణో
దారవ్యక్తి ధనువృత్తి దోషరహితా భవోల్లస గ్నిర్నయన
నీరేజేక్షణా కావ్యక్షిబలే (1) మన్నిద్రాశ్చతాస్వామిదై
మారుం డవ్వడు చూచి రోసి వదలెన్ మన్నిగవ కాత్మాత్రులుల్. ౮
- క. (స)తియంగంబులఁ బొగడెను, నతులప్రాజ్ఞావలీననుంచితవాచా
గతుల ద్వితీయతృతీయాప్రతిభటరహిత గ్రుటంక(ర) గాయగ(2) మొనసెన్.

* వేషనమానవిభూషణా + గుణాదారా - ధనువృత్తి - గ్నిర్నయన
(1) మన్నిద్రా - (2) మొనసెన్.

- చ. చెలుల శుభిప్రయత్నమె(గ)జమ్మచుఁ గమ్మనివంటివానిపూ
ములుకుల *క్రొ వ్వడఁపుఁచు(ను) ముప్పిరిఁగొన్ననురాగగర్వమున్
నిలువ(న)దల్పుచుం జెలువ నిల్చెను నొక్కఁడుగెక్కకుండ విం
తలు భళిగా భళిర మడిఁ దాల్చునుసిగ్గుపటుత్వవైఖరుల్. ౧౧
- గీ మదనుఁ డను కర్ణ భాగుండు గదియునేని, పెంమయుడి యనువావ శోభిల్లు నేని
నేకరంబుల నెరబొకబిడ్డయేని, చెలువ నాటంగ లేదయ్యె సిగ్గుకడలి. ౧౨
- చ. పెరుకకు సిగ్గులాగఁ దమివేళము ముదటి కిగ్గ నవ్యవధం
జనునె సహింప † భామయ్యుసంధిలుమధ్య మభావ మైఁబో
ఘనకుచ్చ భారధారణము గాఁ జన దంచు వదించవచ్చునే
ఘనపదమూత్రయించి కలకాలము స్థిరుండెడివాని గానమే. ౧౩
- క. పెడవిఁటిజోమ విరిచి, ల్లుకునువదం జేతుఁజేతు గురుకుచ కొక్తా
క్తఁడు గామడకుం గడచినఁ, గడుదూరం బయ్యె లజ్జగరిమం బెతో. ౧౪
- చ. అలవలరాజు వైదలి రమాధిపు(కజ్జకు) వేగఁ (1) జేర్పఁగా
వలనదలిర్ప నూటటలఁ బాయుచు గుప్పెడుఁ బుష్ప బాణముల్
చలనములేనికూర్చి నవనం బయి మించినలజ్జ బాహుగాఁ
గలఁగుచు మోము వాంచెఁగడుఁ గ్రమ్మెనుసిగ్గుపఁగిల్లలాడి (2) తాన్ ౧౫
- చ. చెలి తలవాంచి తెల్పె బలుచెల్వపుఁగొమ్ముఁగి జమ్మచీకటి
గలసి మెలంగు పాటలచొ కాటపుఁ జెంద్రపురేఖచే మనో
మిళదనురాగవైభవము మించఁగఁజాలదు లజ్జ నమ్మెయిం
గలుగఁగనేర్పు నత్వరితగామిత యుఁఘుల కెన్ననం చొగి. ౧౬
- వ. అప్పు షొక్తచెలికలువకంటి యొక్కలికే నుద్దేశించి (యి ట్లనియె.) ౧౭
- ఉ. క్రొత్తగఁ బ్రాణనాయకునిఁ గూడఁగ నేగెను వన్నెలాడికిం
గ్రొత్తయె లజ్జ లోఁగొనుట కూర్చిచెయిల్ గడితేర్ప జేసికిం
జత్తము రంజిలంగఁ దగఁజేయట యిట్టి విచిత్రఁజ్జ మే
మె తఱినై న విన్నయదియే కను పెక్కడిమాట యుగ్మలీ. ౧౮
- వ. మఱియు నొక్కయితి యక్తార కి ట్లనియె. ౧౯
- క. ఇటువంటి ముద్దరాండ్రే, పటురతుచకుభవజ్రచంజరసీమన్
ఘటియింతురు నిజలీలల, నిటునటుఁజననీక జీవితేశ్వరతుకమున్. ౨౦

- వ. పెండియు నొక్క తేటచెక్కులాడి యచ్చక్కవిజౌమ్మ కిట్లనియె ౨౧
- క. నును వైచపూలచాచ్చున, మనమాకుచు నున్నవాడు మాధవుడయ్యో
తనువునఁ గల్గుమ్మదుత్వము, మఁమున నీ కెట్లులేదు మంజులవాణీ ౨౨
- వ. పిదప నొక్కబిఱబాధర యయ్యించుబిఱబాధ్య కిట్లనియె. ౨౩
- క. హరిఁ గూడక తుణ మైఁ, భరియింపఁగరాదు మేనఁ బ్రాణము లనుచున్
విరిసెజ్జఁ బారలు నక్కను, దరియా(నక) యిట్టిబజ్జ దా నెట్లనచున్. ౨౪
- వ. మఱియు నొక్కప్రోడ యబ్బేడినకంటి కిట్లనియె ౨౫
- ఉ. అప్పరొ సీపు సీమగఁ(యందపు)జౌమ్మన లచ్చిరీతి నీ
వొప్పులఁ గుప్పుచుం దదధరోష్ఠసుధారన మాచుచున్నఁ గె
పొప్పెడు సీనుమోవి దశనోదితరాగ మతండు సేయఁగాఁ
దప్పితి పంచు మాటికి నదల్పఁగ సి గ్గది యెంచుఁ బోవునో. ౨౬
- వ. అంత నొక్కవిక్తులాడి యచ్చక్కఁడనాలకున్ కిట్లనియె. ౨౭
- మ. ఉరులజ్జాధర*గచ్ఛారంబునను రాగోద్వృత్తి కీ వేల దా
వరముండేసెను మర్తముఁ దెలియు మావజ్జక వృథా గాదె యె
వ్వరికైనం గనఁ దేటఁ జెందు మదిలోఁ బాటిల్లురాగంబు శ్రీ
ఃరవక్త్రాబుజరాగవామకమహాకర్ణేజవం బంచుటఁ. ౨౮
- వ. అనింతరంబ యొక్కవృథునితంబ యాకాదంబగమన కిట్లనియె. ౨౯
- ఉ. ఇంతచలంబు సేయఁ ఫల మే మని చెప్పినఁ గాక సేసెదో
కాతరొ గట్టివాయి యని కాంతుని నెమ్మదిఁ దోచునమ్మ శ్రీ
కాంతుని కెందఱో కలరు కాంతలు వారలకెల్ల మిన్నవై
కాంతమనోమరంజనముగా నుగుణంబుల వన్నెకెక్కజే. ౩౦
- వ. తరువాత నొక్కయుగ్గలి యచ్చోరులి కిట్లనియె. ౩౧
- క. అతినిబిడలజ్జ గాదికి నతికి న్నదిలోన నువిద సంగమవేళం
గృతములకుఁ బ్రతికృతంబుల, నితరవ్యాపార మెడసి యెన్నఁగఁ జొచ్చెనో.
- ఉ. అత్తఱి సీలవేళి నగ † వాఁగుచు నెచ్చెలులకఁ సడించి యో
చిత్తజుముల్లి కల్లి విచు చిత్తము నిల్పుచు నాడువిన్నవం
చిత్తఱి నాలసింపవల దెంతయుఁ బ్రొద్దు ననంగఁ జొచ్చె న
య్యుత్తమనాయకుం గదియ నొప్పుగఁ నెంతయు నంచుఁ బల్లఁగన్.

- మ. లలనామ స్తథ* చూత్నదృష్టి విలసద్రాగావగావేగసం
 † కలనాదీశ్వరపత్ర పాధుని నెనుగ్గా ‡ పిఁ దితచ్రాంతిచేఁ
 బలఁ గ్రొంజెమ్ము గ్రమ్మ మెల్లన రమాప్రాణేశశయ్యాంతిక
 స్థలజగ్రద్విజాధిరాముకమణిస్తంభంబు నందం గొనున్. 3౪
- క. కేళీవేళల శ్రీహరి, నీలాగునఁ గాగిలింతు నే ననుక్రియ న
 బృలిక కాగిటఁ జేర్చెను, నీలస్తంభంబు సిగ్గువరయు గ్రమ్మక. 3౫
- వ. అంత నక్తాంతం గడచి సఖిజనంబు సవినయభక్తిపూర్వకంబుగా మ్రొక్కి
 ముందట నిలిచిన నీలవేణీనీలవేణి నీక్షించి జలజాక్షుండు నికటస్థలవిలసను
 గ్రకరనందనానుదరేందు రేఖావిలాసన ముల్లాసబలప్రబ(ల)విభవదంతరా
 మోదజః ధిఫేనాయమానం బగుమంద స్థితంబు ముఖంబుకహంబు నలం
 కరింప ని ట్లనియె. 3౬
- క. చెలి వార్తలేమి? జేవర, గలిగినభాగ్యమున మనసు కడురంజల్లక
 జలజాతనయన మిముఁగన, వలయుచు వచ్చుటయకాని వార్తలు గలవే.
- క. అలికుంతల క్షణదాముఖి, మలులితతిమిరంబు గ్రమ్మె నదియేమి? హరీ
 తెలివి. గొను కృష్ణకక్షము, వలగొను నీక్షణదముఖిము వదలు నెతమమున్.
- వ. ఇట్లు సాధిప్రాయంబుగాఁ దనచతురోక్తికిం దగినయుత్తరం బొసంగు నాకు
 రంగనయనప్రాధిమకు ముదంబుఁ జెంది నందకపాణి పాణివలయాదిభూష
 ణపూర్వకంబుగా నభినవాంబరతాంబూలంబు లందటకు నిడి వెడలి చను
 సంజ్ఞ నవతరింపంజేయఁ జాయపట్టికి నీచెట్టబట్టినదొర వంపుజెట్టినవను
 లకుం జనియెద మమ్మరో తిరిగి వచ్చెద మిచ్చట నుండుమని మయంగుగాఁ
 బల్లి యచ్చిలుకలకొలుకు లొక్కింత వెడల ననంతరంబ— 3౭
- మ. చతురోక్షీ ప్రవిలాసవైఖరుల సంచద్రూపలు సరిల్ల ల
 జ్జితసంవిస్థితకాంతముఖ్యలలితశ్రీవీక్షణాశీసితా
 సితవంశేరుహమాలికన్ మదనకౌక్షేయప్రభాపాళికన్
 సితనీరేజదళాక్షీ తేని కొనుగెన్ సేవార్థమా కానుకక. ౪౦
- ఉ. కామిత మేమియు స్తనసు గాంచనియట్టియవాప్తకాముఁ డ
 క్తామునితండ్రి గామునిచొకాటపు బాణము భామ చూచు చెం

తే మదిఁబుట్టువీరునియదీర్ఘపరాక్రమ మెచ్చ నిచ్చె బో

రామికి సూనుచుంగటఁ బరాజయ మొందుట నీతియేకదా.

౪౦

క. హృదయగ్రంధి(వి)భేదము, మొదలంటంగఁ జేయుబోధమూర్తికి నపుడా

మదవతిహస్తగ్రంధిక, వదలించు టత్తిప్రయాసచాసిత మయ్యెన్.

౪౧

చ. కరమణికంకణధ్వనులు కామధనుద్గుణంబుతోఁ

గరము ఘటిల్లఁ గేల్తుడి నొకానొకయత్నమున స్వదల్చి త్రి

హరి హరిమధ్య నంకతల మద నొనర్పఁగఁ గాంత రాజిలెన్

హరిమణిసీలవేడిఁ దొలఁకారెను పుత్తడిబొమ్మయో యుగన్.

౪౨

క. చెలికీలుగంట మెలగెడు, నలినాక్షునిమృగులపాణినఖరుచిరాజుల్

కిలకిలనవ్వదొడంగె, బాలుపూరెను మేల్తెలుఁడిపువ్వులనరులన్.

౪౩

వ. అప్పుడప్పుడహస్తముండు మదనలీలారహస్యప్రతిపాదనకృతులగుకృతుల

నిరర్థకతాదోషంబు నిజానస్థానమహిమంబున నవనయింప నవధరించి

యమ్మించుఁబోఁడి కిట్లనియె.

౪౪

ఉ. కన్నది కన్నకండు మఱి కన్నకఁ డందపునీదుమోముచె

త్తెన్నఁగఁ గొన్న దీదృశదృగీహితకై యలరారు టబ్రమే

నన్నుతగాత్రి నిన్నుఖలసద్గుణసంపద ముజ్జగంబులో

నన్నులమిన్నయంచు విబుధాళి ముదంబున నోలలాడఁగన్.

౪౫

గీ. మానవతి నీవు శృంగారమయిత రసిక, చిత్తమెంతయు నలరఁజేసెదవు గాన

నీకలంకార్యత ఘటింపనేర దెట్లు, భాసురై కావలీయి ఖాభరణగణము.

గీ. భూషణంబంగితభరించెభూష్యమగుట, భూషణరంగంచియంగతబూననగునె

అర్హములుభావశబలతాద్యములువాని, కాంతరచియింప వేయలంకారములుగ.

ఉ. నేరుపుమీఱఁ గన్నుఁగవ నీటగు కొవ్వనఁ గవ్వ పూని శృం

గారము నీదురూపుగొని గౌరవ మొప్పఁగ న నృజింపఁగాఁ

జేరఁగవచ్చెనో తనదుసేవకభావము నాదుసేవ్యత

ధారుణి నుప్రసిద్ధముగఁ దా నొసరింపఁదలంచి నెచ్చెలీ.

౪౬

గీ. ఉవిద తావకనుగణాదియోగమహిమ, వానవాత్సక మగురతిభావమిపుడు

రసతఁ గైకొనెనీకు నీక్రమము కాన, వ్యక్తికక్షంబమనకు సిద్ధాంత మరయ.

ఉ. నేత్రము బోవ్వసంతటన నెన్ని యొసంగెడు సౌఖ్యవంబుగా

సూత్రితరీతి నంగములు చొప్పడుపాత్రత నీకుఁ గల్గజే

- పాత్రత నీకుఁ గల్గినను భామిని కిత్తునప్పత్తి నందఁగాఁ
జిత్రము మాకుఁ దోచె నఁ చెల్వఁ దొనర్చెను మందహాసముకా. ౧౧
- మ. రసకృత్సద్గుణ మై యలంకృతిధాత్రస్సూజినముక్తియై
హసీయించుకా సుకవిప్రబంధముఁ దగ్గదీని బై బల్లొప్ప దా
వెనఁ దూలించు గర్భకంబునఁజుఁ(?) చెల్వఁ గైకొను స్వీతగా
రసవిస్ఫూర్తి నొనర్చుగర్భకము సంగ్రాహింబుగా జిత్రమే. ౧౨
- చ. చెలి తలవాంచి చూపెద(వా) హృత్పుగొప్పిని నాటి దీనికిం
గలుగునొ కల్గదో యుచును గల్గవి సిద్ధ * సుఖర్థవత్సనం
కలితపుగుప్పె చామరముగాఁ చలయే గుఱిశొడి యించు న
బ్బలువగలాడు దా సమిరః బంజరః చనకేశచళమకా. ౧౩
- ఉ. కన్నులఁ గన్పొకో దమముఁ గాదనుఁ దేవదాతీపీచూపగా
నెన్నదు కల్వఁ బల్లు లొకయిపునఁబల్లి న బర్హిబర్హముం
గ్రీబెన్నరితేటలం గొనదు వితలుగామెఱుపులో ఘటించ మ
బ్బన్నను రోయ నీకబరి యబ్బునె యాకుటిలాత్త(1)సఖ్యములో. ౧౪
- చ. కువలయజేత నీవలఁదక్రామ్ముడి నెయ్యపుఁగొమ్మ (2)యిచ్చటన్
సవిధములై ప్రమాణములు సంగత మయ్యెను జూచి తెల్లనన్
సవరనిపావటం గలుగు చక్షుకుంకుమపేవిక్రమం
బవుల ఘటిల్లుమాత్రికసరాశ్రుతి గాంచినశుద్ధకీర్తి యున్. ౧౫
- చ. స్ఫురితగుణానుగాక్షరసమ జ్జ్వలమాత్రికరాజి సద్రసా
కర మతిచిత్రబంధ మధికస్ఫుటచారువిభాషణంబు నై
వరఁగెడుఁ గ్రొమ్ము డుత్తమఁ బాధనరీతి పిచిత్ర ముక్తశ్రు
తరళమృగాక్షి కేవలము దాఁ గుటిలర్వియ మొనదయ్యెడున్. ౧౬
- క. చిత్రరి మధురగుణంబున, నుత్తమకావ్యంబుఁ బోలు సురుభాషణ మై
హత్తున్ ధృతి యక్తావ్యము, నొత్తు స్ఫుటవ్యక్తికిబరి యొగిమధ్యమమున్.
- గీ. మగువ ముక్తాభి యిది శిరోమార్గతమము, (?)వరివృత్తా...మంబు నిరతశుద్ధ
మాత్రసద్గుణ మమలవం శాభిజాత, మెట్టు లస్తవ్యహానాద మెనయ దిచట.
- సీ. నెలఁత నీవేనిలి నీరదపాభి గా గనుయి విన్మృల్లతాఘటనఁ జెందెఁ
గలికి నీతురుము చొక్తపుఁగిల్వగుంపు... జాలసింపువహిఁ చెఱంద్రుచుల

* మనస్వర్ధ + నెమర † గొప్పకొండ ‡ వన్నెలతేట (1) సఖ్యము. (2) యిచ్చటన్

మగువ నీకబరి మన్దకరాయాధముగా జాళునాజావోలెజాను గాంచె
భామ నీక్రామ్మడి బహ్మి బహ్మి బుగాఁ జుర్ర సంబంధచాళు కలెస్యఁ
జెలువ చిత్రాళిసాళిగాఁ జికురభరించు సరసతభరించె జంపకచ్చాయదాయ
ననుచునఖరోచులంతటనలరుచుండఁ గొక్కనొక్కపనోని యె షాప్సమీటా

చ. కలికిరొ మోము వాంచుటకుఁ గారణ మేమి కలంకిచంద్రుని
దులఘటియింపఁగాఁ గలుగు దుష్టుల పల్లుల సైఃపలేకనో
తెలివి(ని)దప్పి సామరు లతిత్వర సామ్యము పల్లినంతనే
కలుగున సాటి లాఘవము గాఁ బనియేమి మృగీవిలోచనా. ౬౦

ఉ. ఎక్కడివిత మాచలి తోనట సాటి ప్రాద్దు రా
మిక్తిలి మారువంకజము మిన్నక వండితమాన్య లీమృషా
వాక్తుల కేల జిహ్వ యలవచ్చిరి వంకజవైరి చంద్రునే
నుక్తడఁగించుమో యనందగునే పయోజములో. ౬౧

ఉ. వంకజనీలవంకరుహభావము చాలుచు కన్నుదోయి మే
ల్పొంకము సైఃచునీడుముఖపూర్ణనిశాకరుఁ జూచి చూచి యీ
వంక(జబ్బంద మెల్లఁ దల) వంపులకుం దగుఁగాక యర్హమే
వంకజ*నేత్ర నీకుఁ దలవంపు లహేతుకలజ్జ మెత్తురే. ౬౨

గీ. వనితరో మోముచందురు వాంచజేల, కుటిలకుంతలతిమిరంబుకొర...
...నో యనుశంకనో వచ్చుటెట్లు, నిటలపాడేందు నేమించ నేరదెద్ది. ౬౩

గీ. జెలువ లజ్జను మోమువాంచితి వటన్న
నవధరించితొ నీవు ముఖార్థహతిగ
విను హతి దాన నెనయు నెట్లు
లదియు నొకచోట దోషత నంద దరయ. ౬౪

చ. మృగమదచిత్రకాకృతని మీటుకలంకము దానిఁజేసి యీ
మృగగంధరుఁడేతదా(కృతివహిం)చు నటంచును మోమువాంచుటో
మృగ మనుగంధ మప్రియ మమృష్ట మశృంగము దాఁ గలంకమే
మృగమదచిత్రకం బది సమృద్ధగుణాన్వితమా కలంకమే. ౬౫

చ. మృగమదచిత్రకానుగతి మే లగుఫాలము పిల్ల తేటికిం
దగు లగుకేరికిదళము దా నగునం చొగి నంచి కొక్కపే

రగవదు తేలిగ్గు పెడసి చూడెను నందఱుఁడేటిపిల్లల

న్నగు నగుగాదు యుగసుదయ నవ్వకుయోరుమాటత్రోచనా.

౨౬

గీ. ద్విత్వరహితంపుటాత్మతిః జేసెలి, ప్రాకృతాఖ్యాతభాషనా భావితద్వి
రేఫైఖి గలిగి త్రిలి గడత, నూ కియిన నొప్పు గస్తూరిచుక్తబాబ్బ.

ఉ. పిన్నదనంబు వక్రతక పేరుకుడం దగెఁ గాని లక్షణం

బన్న నెఱుంగనయ్యె నని యయ్యరచందురమామ సోగసి

నన్నుదు రైజించి కడునేర్పునఁ గైకొనియెన్ మృగీమదా

ఘనతమాలవత్రరుచిఁ గీల్చానుఁక్షణ మోముగేక్షణా.

౨౭

చ. లలితపుబ్బా ఫాటముఁ గలంకి నొనర్చుగ నర్థచంద్రులొ

దులఁ గన దన్నమాట మదిఁ దోచిన వాంచితె మోముఁదమ్మి యీ

యలికమునందు నందమగు ననట్టిది బొట్టిది దోషకారియే

యిల వ్యతిరేకభూష వదియింపఁగ హేతువుకాక కోమలీ

౨౮

గీ. చవుతిచందురుడలికంబుచక్రజూపమాకుపాలంభమగుననిమాటుకొనితె

యది యుపాలంభవిషయతనందకున్న, నదిఘటిల్లుటవ్యతిరేకమగునుభూష.

చ. రసవదమై మృ(దు)త్వమున రాజలి లక్షణలక్షితంబు నై

హసన మొనర్చు సాధుశృతి నందపునీనిటంబు దుష్టుతిం

గసరఁగఁజూచు సామిమయిగాంచిన చందురమామ నిక్తమో

యసదృశగాత్రి లక్షణము నందినయందముపొంతుఁ జెందమిన్.

౨౯

చ. మొయి లెడఁబాయుపూర్ణశశిఃద్వజనిచి(చు) రాణనించునో

మయివయిఁ గ్రమ్ముమా చెడయవద్దమరీతి మెలంగ నేర్చునో

దయిత యవత్రపాభరము తారఁగ నీనుషనోజ్జవక్త్ర) మే

మొయివిలసిల్లు సంశయము మేకొను నిచ్చట దానిఁ దీర్చవే.

౩౦

చ. వదన మవత్రపాతిమిరబంధతఁ గాంచినఁ జిమ్మచీకటిం

జదిమెడచందమామ నగుసేయక యుండునె తప్పబల్లితిన్

వదనము సిగ్గుటిల్లు మయిన్రాలఁగ నేనియు నెప్పుడున్ బలెం

బాదలఁగ నిర్లవేశ రుచిపూసనిక్తలతేడు నవ్వునే.

౩౧

గీ. కాంతిసం(వ)న్నవస్తువుల్ గణనసేయు, వేశసీమోముతయవత వెలయుఁజ ద్రుః

డట్టిచోల వికల్పంబు పెట్టగాన, సకను లనుకల్ప మది యని చనువరాదు.

- చ. నల యిది యైన ముక్తమునఁగిరజముల్ ఎకసిల్లునట్లు దా
నలయ రసాంబులాది వదిలిక్తంగంబుకరుహంబు నానిచోఁ
గలిగెడు నేకతన్ భ్రమకలలనంగతి దమ్మయెఁచో
విలసన మెల్లురేయి నుది చిత్తగు సంతయ మింతి తీగ్నవే. ౭౫
- ఉ. వీరులయం దం(లు)కృతిగఁ బెట్టిననీలవయోజవత్రముల్
భానుతనూజ నీయసితభవ్యకళాతువీలాసభూషణం
బూని వెలుంగ నీక్షణము లున్నలకాంతి భరించు వన్నమా
టానఁగరా దొకొమకదపు నానఁగవచ్చు విరుద్ధలక్షణన్. ౭౬
- ఉ. తోయజవైరి యై యొగము దోచినవేళలఁ గన్ను లుత్పల
శ్రీయుతిఁ గాంచు వెన్నలఁ బ్రసిద్ధిగఁ గ్రోలుచునుండుపుల్లులై
పాయకనిల్చు మోము కవచద్వయగాఁగ న దెట్టుతొచు నీ
యాచితనేత్రముల్ మెలఁగు నార ముఖాక్షివిచిత్రవైఖరుల్. ౭౭
- క. వరవర్ణిని నీనయనము, లరమోక్షున మోముఁజంద్రునగడ మెలఁగుచున్
సురుచిరనీలవయోరుహ, సరసిరు హైకత్వజన్తనంగతిఁ దెలుపున్. ౭౮
- సీ. శారదపూర్ణిమాచంద్రమోబింబంబు గర్వసర్వస్వంబు గాసిఁజెందఁ
దరుణార్చకిరణసంధావజ్రన్తవ్యవద్దలాలిత్యంబు వటిమదక్షఁ
జంద్రాతపాస్వాదసమ్మోదమాద్యచ్చకోరవిలాసంబు కొదవగాంచ
మకరందరససానమత్తమధువ్రతపోతలావణ్యంబు పాలుపుదొలఁగ
నరి మొగంబెత్తి చూడవే నీటులాడి, వెడఁడకన్నులు విప్పవే బెడఁగులాడి
సిగ్గువడువేళ దప్పెవే గులాడి, వన్న మన్నిగవదలఁచవే వన్నలాడి ౭౯
- ఉ. ఓవరిపూర్ణచంద్రవిజయోజ్వలదక్ష శాంకబింబ నా
చూపులపేరుగొన్న వరిశుద్ధచకోరముఁలానఁ గాంతి దా
లోచము గాంచునంచు నవలోచన వాంచెదె మోము నర్థిసం
తానము వాన నుచదకుఁ దక్కువె చంద్రుడు కీర్తికెక్తఁడే. ౮౦
- గీ. విమలముఖచంద్రునన్నిధి*వేగుగాంచు, కన్నులకునివృడుంబెడుకమలములకు
సాటిఁజెప్పంగనమరునేసాటియగును, నలకునలరెడుజలజంబుగలిగినేని. ౮౧
- మ. లరమో డ్దైననుఁ దొలికన్న † నెఱియ నందంబు గైకొన్న నీ
వరనేత్రంబుల కెల్ల సాటి లక్షణఁగవచ్చున్ (స)సంకోచతన్

సరసత్వంబుఁ దొరంగి చూడ వెళ్తు సత్తాఁతికిన్ దూరమై
ధరలో నుండెడు వారిజోత్పలములం దన్వి జగన్తోహిసి.

౮౨

క. విలసనమహిమం బెఱతే, కలిగి యుం దుచుట్టుదిగి కలయఁ జతురిమం
బలవడమి దుర్యోశముక, జ్వలమై పై నొడు నీమచతుర్భుగమున్.

౮౩

గీ. మగువ నీవు దృగుత్పలమాలయంను

మీలనాలంకృ(తి)యొనర్ప మెఱుఁగు గాచు

రూపఫలహేతువులఁ జాల చుచికరంబు

మిగుల నుత్పేక్షఁ గావింపు సొగసులాడి.

౮౪

ఉ. అవృతరంగల *న్తిగుల నవ్వుకుఁ దవ్వదు కోప మొను నీ
వివృడు చూపు చాలుఁ ననీక పెనంగెదొ యట్టులైన నో
యొవ్వలకుప్ప కొవ్వఁజిగియొప్పదనంబునఁ జాయ మాయఁగాఁ
దవ్వక సేయ నవ్వమది దవ్వనితోఁచు పెఱుంగవైతివే.

౮౫

చ. చెలువరొ సర్వలోకములచేతులమోడ్పులు గంటిఁగాని నేఁ
గలనయినం గరాజ్ఞములు గట్టిగ మోడ్పుపెఱుంగ నేరికిం
వలవలగఱ్ఱు వేచెలి(యఁ)బాయుచు †వన్నఁ గృతార్థుఁజేయు మం
చలికులవేసి సిగ్గువకు న-జలి సేసెనఁ జక్షఁజూడవే.

౮౬

ఉ. ఎట్టివిశిష్టదేశమున నీశుక మెంతటికాల మెట్టినో
మట్టిటుఁగా కొనర్చుచుఁ గృతార్థులఁ జెందెనొ నీమ మోవితోఁ
జుట్టఱికంబు సేమునతినుందరవంజరకద్దరాగముం
గట్టిగ దొండవండచుఁ గ్రక్కున ముక్కున ‡నొక్కుఁ జూచితే.

౮౭

ఉ. వీచులభూషణం బగునవీనమృదూత్పలములో కటాక్షదృ
గ్లీనము లయ్యె వాని కవిగీతము శ్రుత్యవతుసభావములో
గానఁ దదంతరాయఘటకత్వగ్నియయ క్త ము కన్నుదోయికిం
బూనిక తెప్పలెత్తి ననుఁ బొందుగఁ జూడుము నుందరీమణి.

౮౮

ఉ. కన్నులక్రేవఁ గన్లెనఁగఁ గారణ మేమి కటాక్షవీక్షణ
భన్నమహేంద్రనీలమణికిలీతమాలికలన్ శ్రవఃపుటా
సన్నగభీరకూపములఁ జాలఁగ నించుచు వానిమోఁదుగాఁ
జెన్నుగ నేగి ముచ్చిలికిఁ జేతుటకై జలశంబు పూసెనో.

౮౯

- గీ. వనితయరగన్నఁ గైకొనిను(న)ను దెలియ, నాత్త భావించెదో యట్టియాత్త నీదు
తవముబల్లినిసాకారతనుభరించి, చాక్షుమంబొ ముండుపాజక్షగంబు ౯౦
- గీ. నాతిప్రకృతాత్తతాప్రధానత్వమవయ, నయీవద్దంబుకువీక్షణాన్వయిత్వ
మేలదయసేయఁదలఁచవు హేతువేమి, గర్భసావృత్త్యమబ్బినకతననిటులొ ౯౧
- ఉ. చక్రగమృతపుష్ప లివి చక్రైరయోపివయంత మెక్కి యీ
చక్కి మహాక్షమాట వివసంగతిగానితెటంగుగా రొదల్
మిక్కిలిఁ జేయుచున్నయవి మిన్నక యుండెనున్లుగాఁగ నో
చక్రగబాష్ప చక్రైరకుఁ జక్రయోమృదులోక్తి బల్లవే. ౯౨
- క. నెలయందురు తామరయని, వలుకుదు రీమోక్షబుధులు భవ్యామృతముం
చిలుకఁగరాదె మరందము, గులుకఁగవలదే బుధోక్తిఁ గులుచవటిచెదే ౯౩
- క. చిక్తను నాదగుభావము, నిక్తముగా నరచితంపు నెఱవల్లులకుం
జక్తనిచెలిరో యివ్వడు, చిక్తైడునీరుధురవచనశృంగారములన్. ౯౪
- క. రాలుగరఁగించునేరుపు, చాలఁగ నాకబ్బుననడుచందురుగర్వం
*బేలాచెల్లింపదలఁతు, రాలెల్లం గరఁగఁ బాట రహినింపఁగదే. ౯౫
- క. రూపవతి మానుకశ్రుతి, కూచుంబుల నమృతస్పష్టిఁ గురియఁగరాదే
రూపింప నీగువదనం. బేసారెనుపూర్వచంద్రుడే నిజమయి. ౯౬
- చ. పరుషము లాచు నీరసతపట్టయి †చెక్కులఁ దంకరించి ని
ర్భరవహనక్లమాన్వదతఁ బాటిటరత్నమయోరుకుండలా
భరణములేల వీరులకుఁ బంకజబంధునికూర్చివట్టి నీ
సరసమృదూక్తి భూషణమ చాలు నలంకృతిగాఁగ వీరులన్. ౯౭
- క. శృంగారవతి కుచద్వయి, సంగత మగురీతిఁ బల్లు సంగతము దగున్
భృంగాలక నిలువెల్లను, బంగారం బైన మాట బంగారమఁటే ౯౮
- గీ. అరిదిమాధుర్యము త్రరోత్తరముగాఁగ, వస్తువులనెన్నఁ బంచమీప్రథమలమరు
సారఃభూషకుఁదన్వియెచ్చటనునీను, మధురసూక్తికిఁబయినెన్నఁ బ్రథమనున్న.
- క. ప్రకృతిన్వికృతిన్మూల, ప్రకృతి న్నీకవిత చిత్రవద మగు ననుచుం
బ్రకృతి నికృతి న్మూల, ప్రకృతి నిరసింపువాడు వలుకును నింతి. ౧౦౦
- గీ. వనజలోచననాదుగాయనత కొప్పి, యమశబ్ద పాటపాడెదోయ బ్ర మొదవఁ
దరుణీనాగాయనతస్మృతంబుగాక, కొదవెటుంగ కయోగ వయ్యెదవొ చెపుమ.

- క. చంచలనశుచిచంచల, చంచల*విణ్ణాధరించి చతురతచే వా
యించెదవో ధ్రువపీఠభ, రించెదవో తెలుపు నూదరించి కృశాంగి. ౧౦౨
- గీ. శ్రుతిపుటంబుల కమృతంపుసోనలనగ, మానసాభోజ మభివమాకరంద
మాధుర్యులజేల నీవేశసాధురీతి, జేబగీతి వచించవే తేటికంటి. ౧౦౩
- క. నాబుగువిధముల నభివృద్ధి, లీలలు నీకుఁడెలివి తేదన వశమా
యాలోలనయినయిప్పుడు, పోలినయభివృద్ధియు దెలుపుప్రార్థనచనుటకున్
గీ. కలువకంటుకక్కిన్నరకంతివనము, యోగరూఢత నీయందు నొనరఁబూను
ననుచుజనులాడుకొనవిందునదిఁ జంబా, కాదో తెలియఁగనగుఁ బాటకలనమాట.
మ. అతిరక్తాధరసన్నిధానమున నాసారూఢముత్తాపం
బతిశుద్ధం బతిరక్త మయ్యె నిది యవ్యాయం బుపేక్షింప నీ
వతులజ్ఞాననిధానమూర్తివిగదా యబ్జాక్షి మందస్తిత
ద్యుతిమాత్రంబున దానిదోష మెడయం దోలం గటాక్షింపవే. ౧౦౬
- గీ. ముదిత నీముక్కు ముక్తముత్యమునకు, నాత్మశుద్ధగుణప్రాప్తి నగునతద్గు
ణంబు రూపింప నన్యగుణంబుఁ గొనఁగఁ, దద్గుణంబుఘటిల్లుఁజుత్రంబు కంటె.
- గీ. జ్ఞానదీపంబున నవిద్య ననఁగ శుద్ధ, మాత్మరూపంబు దీపించు ననువుదోఁవ
వెలఁదిసేనవ్వననుఁగెంపువిచ్చిపోవ, గాననగుముత్రియముశుద్ధభావమగుచు.
- గీ. వికసదంభోజపూర్ణేందువిధముఁ దెలుపు, ముద్దునిద్దంపునీ నటిమోమునందుఁ
జటుతన వైవన నిక నేమిచెప్పవచ్చు, మధురసామృతవిభాంతి మాన దింతి.
- మ. తెలియక మోము వాంచుకొని తేటలనవ్వులు చేరనీక యీ
వలనున నున్నఁ జంద్రముఁడు వారిజతుల్యముగాన మోము గే
వలముగ వాంచియుండఁ దనవాసియ గల్గుమొగంబు వెన్నలలో
ఘనీలుకకయుండునే యని హాసించఁ దలంపులు నింపఁడా చిత్. ౧౧౦
- క. ఈమాత్రేఁ బలికి యాదవ, సోముఁడు లేనవ్వు పూర్ణసోముని నవ్వన్
భామామణి నెలసాగనుల, మోమునఁజెలువారఁదనదుమోము ఘటించెన్.
- క. నెల నెలయు(ను) వెన్నల వెన్నలయును నెత్తమ్మి తమ్మిసీటునఁ గడియం
గలసాగనుఁ జూడఁ గలువల, ములుకులవిలుకానిక పుడుముచ్చటయైయ్యెన్.
- గీ. అజ్జగద్గురునువదేశయత్నమహిమ, భావమున నించుప్రేమానుబంధవటిమ
హరిణిచనతదృశాత్మంతఃజ్ఞ, విక్రమావగసాగె నవిద్య పోల్చి. ౧౧౩

- క. ఆవడతి కొంతజ్జకు, బాంబం బెడయోగం బ్రేమలుస్తేరన్న
దీపివ బదు లొకర్నగ, వ్యాపారమాదక్తి శ్రుతము వామోదించున్. ౧౧౪
- సీ సుశుమారవర్ణసంఘతస్వగుణము లలి ప్రసాదన లక్ష్మీశంబు
ద్రుతికరమాధుఃస్థుఃస్వభానము ననిశేషదరివృత్తితాంచితంబు
నతితిరస్రుతచ చ్యవవిహారదోషనర్వనర్వంబు రసికానురంజనంబు
నగుచు నక్షావ్యంబు వాదంబు గొయ్యే విమృష్టపద్విధేమాంశమగుచు
ప్రకటదత్తైః పుద్గీప్తి విస్తలి భావనస్ఫూర్తు కంఠగపోషణముల
కాటవట్టుయొకవిత్తతేజఃగోళియె మోమునీదనివెచ్చుండుమూరుకొనియె.
- గీ. సాత్త్వికస్వేదజలసుధాశ్రుతఃకామ, నలికచంద్రుడు విశదముక్తాభిషేకు
గన్నయాత్మియపేశలకాంతిధార, ఘనపదంబునబ్యోచక గలికికంటె ౧౧౫
- మ. * ఉపమావాస్వయూహకస్ఫురితమై యొప్పురుచుం జిత్రకం
బవరక్షిప్తతః జెందె నేనియుచు † వక్రాభిజ్ఞమా భాగ్యవ
ర్ణవదత్వన్నిటఃస్ఫురత్తనకవత్తంబుం బడ్డేక్షణు
డవరిచ్చిన్నరసాదృతాశయత ముద్దాడెన్నిటాలస్థలిన్. ౧౧౬
- గీ. చాన మోము విశేషోక్తిఃబూనదిపును, సామ్యమందమిగుణహనిజాడఁజొరమి
నునయనాంజనకపులకుఁ జాడనమరు, భావరసదృష్టులందుటఁ బద్ధనయన.
- చ. భ్రమరపిలాసముల్ సభరభవ్యతరోత్పలమాలికల్ కటా
క్షమునన చేసె మీలః ‡ వికస్వరత ల్లిలితంబుగాంచె నే
త్రములు భభీర వైదుషి యుదారత యం చొగి నెన్నుచున్ రమా
రమణుడు చేసె దన్నయనలత్పీకిఁ జంబనలత్పీకి దోడుగన్. ౧౧౭
- క. కంబుధరాధరసంగత, తాంబూలరసంబుసోకి తరుణేందువిభా
చుంబితసిలాంబుజములు, చుంబించెను సూర్యజాతచొక్తపుంగన్నుల్.
- క. హరికృతచుంబితవరిచిత, సుకుచితాంబూలరాగశోభితదత్తుల్
తరుణ(శశి)కిరణచర్వణ, నిరతచకోరములనీటు నెఱుఁ(గ)సాగెన్. ౧౧౮
- గీ. మురవిభంజనుఁ డప్పేళ ముద్దుగొనఁగ, రమ్యతదధరవీటికారసము నయన
పద్మములనత్త నుద్వేలబహుళరాగ, రసము వెలికుబ్బెనోయనరమణగాంచె.

క. వంకజముఖకనుకాటుక, వంకజలోచనునిమోవివయి నవ్వేళం

బొంకమయి కనంగనొప్పెన్, మంకెనివీరిమీఁద మెలఁగుచుధువ మనంగన్.

గీ. సాంజనాతిచ తేక్షణసంగమమున, నతులరాగాధరము కప్పు నందె నపుడు
సాంజనాతిచ తేక్షణసంగమమున, నతులరాగాధరము కప్పు నందు టరుదె.

గీ. అబ్జహితసందనామణియనుభవింప, చురుఁడుమూఁడుర్యరసముంచిమషినిజాంక
ముద్రయిడి నిల్ప రాజిల్లు విద్రుమంపు, నాళమననోప్పఁగాటుకనలుపుమోవి.

ఉ. కాటుకకప్పు మోవిజగి గాదిలిసవ్వుచు బొత్తుఁగూడుచుం

గైటభదైత్యవైరిముఖకంజమునం దనరారె జూడఁగా

*మూటికే సాటియైన రసముఖ్యము లాదిమశోణశుభ్రముల్

మేటిప్రబంధరాజమున మేళన మంది మెలంగుకైచడిన్.

౧౨౬

మ. తొలుత న్నందునియింటిలో మెలఁగి నీతోఁబుట్టు కాలిందితీ

రలసత్తాననభూమి గోగణముసంరక్షించి తీమీఁద నీ

వలఁచుం జెక్కిటఁ గేళివత్రమకరీవారంబు పాలించెదం

గలకాలంబునుఁ జాశుపాల్యమె కనంగా నోఁచితిం గోమలీ.

౧౨౭

గీ. భవ్యగండద్వయికిఁగేళివత్ర ములకుఁ, బొందుఁగొనఁగూడదన్యోన్యభూషణంబు
పుట్టు మొదలుగ బలుగండములకుఁనోఁచు, నట్టియవిభూషణలకర్ణమనఁగనగునె

గీ. అతులనానన నచలభావానుభూతి, నసమమూర్ధవగుణమున నప్రతీత

తాళతశ్యంబుచేఁ గదా తరళనయన, గలిగె నీచెక్కులకుఁ జంద్రఖండసంజ్ఞ.

గీ. అసితవక్షః†లగత్తుహీనాంశుఖండ, తుల యొసంగిననమృతంబు దొలుకవలదె

కలిమి లేములుదెలియంగవలయుమాకు, ననుచుఁజెక్కిలినొక్కశ్రీహరిముదమున.

గీ. మించుటద్దంబు నీచెక్కు మించునంచు, నెంచుకొనవిందు నదినిజమంచునెంత

నిందుబింజాన్యనా మొగంబిచటనిలువ, నమలినచ్చాయప్రతిబింబమజ్ఞేనేని.

గీ. ప్రకటదర్శనబిచిరేందుశకలములకు, నువిదసీచెక్కుల(కుఁ)బాసరుక్మమనుచు

బుధులువల్లుదురిటదోషబుద్ధివలదు, శాస్త్రమరయంగ విస్తయస్థానమగుట.

చ. నిటలతటంబునన్ మెలఁగు నిద్రపుఁగస్తురిచుక్తః‡బొట్టులోఁ

గటికికలంక మాననుచుఁ గ్రమ్మితిఁ జంబనవాంఛ సంశయం

బటచుటమే కలంకపద మంచితలక్షణమే వచింపఁగాఁ

గుటిలవిసిలకేళి యని కూర్చి నొనర్చెను జంబనం బటన్.

౧౨౮

క. *పాడుదు నంహస్సురణముఁ బాడు ననంతాశయావభావాస్పదతఁ
†వీరుచువు మంగ. మహా, శ్రీయశస్సత్యోక్తి యమరఁ జెలి వీనులకుఁ.

ఉ. ఇంచుకయేని లీలఁ గొన దీకలు వీరున కేగుదెంచి నీ
యంచితనేత్రముల్ దలుమ సంతకకర్ణచుహఁ ధుసన్నిధి
బొంచెను భీతిఁ గూఢములఁ బొందవు నేత్రము లంచు మీలస్ర
క్తించినవాని కట్టిభయకీర్తన ముప్పున కాచె సత్ప్రళాఁ. ౧౩౫

ఉ. కర్ణవతంసనామ మిటఁ గాంచెద దృత్ప్రళ సంచ విచ్చి య
భర్ణముసేరఁ గావలయు నద్దిర యాయసితోల్పలంబు దృ
గ్గర్ణవరః పరాంతరధివాసతఁ గైకొని లీన మయ్యె ని
క్తర్ణమునందు భూషణ(త) గైకొను నేకరణిం గృశోదరీ. ౧౩౬

గీ. కర్ణ మునఁగల్వకనుచాయఁగవ్వకొనఁగ, మీలితంబయ్యెఁగంటివేలాలితాంగి
యింతిసామాన్య మిచ్చట నేలకలుగు, చుహితధర్మవిశేషసంబంధ మెడయ.

గీ. బ్రహ్మచర్యనౌవృత్త్యైతలత్వముగుచు, దశరు నిక్షల్ప శ్రుత్యవతంస మగుచు
నువనవద్రీతి నిది మన కొప్పఁబలుకు, వేత్తవేద్యంబులకు భేదవిదళసంబు.

గీ. తన్వి యీకల్ప శ్రుత్యవతంస మగుచు, నాత్మహావంబు లక్షింప ననుచితంబు
ఇచట రూపంబు లత్యుత నెనయ దెల్లు, దృష్టివిక్షేపమున నదితేటవడదు.

చ. కలువలు వీనుల నైలఁగఁ గారణ మేమి విభూషణంబుగాఁ
బలుకఁగ సాహసంబు గద భావము నీయది యేమి తెల్పువే
తెలిసెను గల్వ కన్నులకుఁ చేటల సాటగునంచుఁ బల్లుచోఁ
దెలివికీఁ దవ్వవారలకుఁ దెల్విగఁ జెంతల వాని నుంచితే. ౧౪౦

క. అతినిమ్నశ్రుతికూపం, బతిపూర్తిగ మెలఁగి పైకి నడరుతుచిరసం
బతితీవ్రత వెడలించిన, గతి నున్నది వీనులందుఁ గలు వోచెలువా. ౧౪౧

చ. నురుచిరహీరసీలముల సొంపగు కమ్మలకాఠిధార యే
కతణి వెలుంగుచున్నయదొ కంటివెఁ తామరకంటి శ్రోత్రకూ
పరమణమాధురీరసము పైకిఁ గడంగుచు జాలునూపె జ
న్యరసముతో ననం దగియె నం చొగి నంటెను రెండువీనులఁ. ౧౪౨

- గీ. మృదుతనవికలభావతమెఱసివల్ల, వాదులకు నల్లఁజాసమీఁ దగుచునుండు
- నీనుకెమ్మోవి యధరాఖ్య లేదు ముఖ్యవృత్తి వివరీతలక్షణ వెలయు నిఁతి.
- గీ. అతివ నీమోవి యవవర్గచుగుటకేమి, కారణము గల్లు నది తేటగా నచింపు
మూర తెలి వజ్జె నదివరమామృతంబు, గాన వకవర్గభావంబు గలుగుటచుదె.
- గీ. గరిత బిబ్బియనుచేరు గలదునీళ్, నచటనుకమాచు చుం బుద్దుబి బ
శబ్ద మమ్మాటసిద్ధాంతసరణి సారదు, బింబుది శేషముఁ ప్రశిబి బములుగ.
- క. మృదుతన సత్త్వతిరససా, వదతం దనరారి సత్త్వబంధ మ్మదా
బొదలి యును హాసవదతక, వదలదు చిత్రంబు నీదువాతెఱ కంటె.
- గీ. వెలఁదినిమోవియవవర్గవృత్తి. గాంచు, బల్లవచ్చాయరాగసంకదలఁ బొదలి
హాస్యవద మగునవవర్గ సుబ్బుటచుదు, వల్లవాక్యతి రాగసంకదలు పొదల.
- ఉ. ఇంతిరొ మోము చుద్రువిషయిత్వము నైఁవనియిల్లుఁ గెంపుమో
వంత సుధారసం బనఁగ నధ్యవసాయసహిష్ణుతాగుణా
క్రాంతము గాదొ తద్రసము కాదగునో యమృతంబుఁ గొంటి ము
న్నిం తిది నిర్ణయితు నని యింపుగఁ జేసెను జంబఁక్షతుల్. ౧౪౮
- క. కెంపుచునుమోవి లత్తుక, కెంపు ఘనంబయ్యె మిగులఁ గీల్తొన నెఱదా
లిం వగువిడయున మిక్కిలి, సొంపెనఁగెను రాగమహిమ సురదక్షతులన్.
- క. నగుచాయల ముతముత్త్యము, జిగిలొఁ బలుగంట్లు నిండి చెన్నెసలారె
దగుమోముఁజుందువలనం. దిగజాటుచునుండు మేలుదివ్యాన్న మనక.
- క. మృదువదమై రసవాసన, లోదవి లనత్తావ్య మనఁగ నొప్పెను నధరం
బుదితరసోత్తరం బై, ముద మొనఁగెనువ్రణము గుణత మొనయుంగాదో.
- క. ఆమూలచుంబితం బై, తేమ రదచ్చదము పూర్వరీతి నిగులక
శ్రీమెఱయఁగ సుస్తార, వ్యామిశ్రితమంగళార్థ మన సంకయమే. ౧౪౯
- క. చ్యుతసంస్తార మసాకృత, మత మనుకృత మగుట దోషమతి యనుచితమే
యతిచిత్రము మృదువదమై, యతివకుఁబలుఁ దెరయవాక్యమగుటఁదలంపన్.
- ఉ. మంకెనపువ్వుఁడేనియలు మాటికిమాటికిఁ గ్రోలి సొక్తుచుక
శంక యొకింతయుం గొనక శాతరదక్షతముల్ ఘటించ న
వ్వంకకు డాముఁ గృష్ణమధుమంజ్జిబిదె చూచితె నాతి యన్న న
వ్వంకజగంధి మాటుకొనఁ బులిసభీతిని మోవి కేలునన్. ౧౫౦

క. అలఘులికానత గానా, కలితాజరభాంచితత్వగమకతగా నే

వలనునఁ జంపకమాలా, లలితశ్చయు నీచునాన లాగెఁ జెపుచూ. ౧౧౧

గీ. సుఖదమరుదందితస్పర్శశోభితంబు, నవ్యవహితస్ఫురద్రసం బవరుమంబుఁ
గైశికివృత్తి యన నాన గడు వెలుంగు, నొకసరంధర వదలకయుండుఁగాని.

గీ. మధురిమంబున నీమోవి మధురిమంబు, శంకపడఁజేయ నాసికాచంపకమున
వెడలి యెదురించినలిచినవిమలమాక, రందరించువునాముత్యమంద మొందె.

క. చిత్తరి నీనేత్రంబులు, ముత్తియపుంజివ్వ లనఁగ ముద్దుగులుకు నీ
ముత్తైము జవ్యము గాదా, హత్తినప్రేముమునఁ జూడ నర్హము గాదా.

చ. అని వనజాక్షుఁ డంచితముఖాంబుజహాసమరందపాలితో

మనమున రాగసంపద యమందతఁ జెందఁగఁ జిన్ననవ్వుతోఁ

బెనఁగొని ముత్తియంబు నొకవితయొయారము చాల్చి వాసనా

ఖని యగునానపై వదనకంజముఁ జేర్చుచు మాటిమాటికి. ౧౧౨

గీ. ఉవిద మద్బాహుసంవాసయోగ్య మగుటఁ

బ్రతిభటస్ఫుర్తి సైఃకనిప్రభలుగొనుట

వేడ్లఁ గంఠంబుఁ గనఁగ నివ్వేళ నాదు

పాంచజన్యంబు మదిలోనఁ బాదుకొనియె.

౧౧౩

క. సతి సేమకొలికి కువమే, యత యర్హమె యొక్కభంగి నది యొప్పంగా

నతిమృదుతకా సుస్వనతకా, వ్యతిరేకం బనుచుఁ బలుకు నది చిత్రంబే.

గీ. కలిగికలుగదుఁలగుఁగదాకంబువునకు, నాత్మహృదప్రబోధంబునందునెపుడు
గాన జడమగునదియెల్లుగాంచుసాటి, మాత్మహృదప్రబోధంబునందు మెడకు.

గీ. అర్ధనిద్రాస్వితం బగు నార కంబు, వతివ నీకంధరకుఁ జాల నలికియలికి
యట్టిదానికినువమానతాన్వయంబు, గగనకుసుమంబుతోమైత్రి గాంచునుచ్చు.

ఉ. చుంబితమై రొదల్ నెఱవఁజొచ్చినకంబువు*తోడిసాటి కం

ఠంబున కందఁజేసెదఁ గటా కట † మచ్చికయూని పల్లుచో

క్లంబుగఁ బల్లఁగఁ దలఁపుఁగాంచి యకార్యము గాక కార్యమే

కంబువుసాటి కీర్తికరమే యది తీయగఁ బల్ల నేర్చునే.

౧౧౪

గీ. సరసిజానన నీకంఠసరణిఁ దెలు(పు), ప్రహురద్వర్ణ మాధుర్యవచనములకు
సాటియగు నెల్లు తలవాద్యజాతరవము, మధురమేనియవర్ణతమానదెపుడు.

* తోడిసాటి † మచ్చినమానిపల్కుచోకంబుగ

- క. ఓసరసురాల నిజముగ, నీ *సరసపుగొలికి వెడలు నెఱిపలుకులకున్
దోసము సరియన్న రసా, భాసాస్పదశుకపి కాదివక్షి స్వయముల్. ౧౬౬
- గీ. తరుణి తలఁచ ననన్ధచేతనత నుండు, శుకము పికముఘనాగమన్నార్చి నెడయు
మఱియుఁబికమెట్లు త్వద్ధర్మని నెఱి నసంగ, నీ శుగళనూక్తివలెనట్లునింపుగావు.
- ఉ. తావకకంతనిస్సరదుదాదితభారతి సగ్గుణత్వసం
భావిత మైన దోషముల భాసిలు దోషగుణత్వదూరతకా
భావుకు లెన్నుదోషముల వజ్ర మెలంగదు దోషమా గుణం
జేసిధిఁ బూన దివ్యగుణమే కొను వంచు వచింతు రుత్తముల్. ౧౬౮
- క. నీరసములు గాన నలం, కారము లివి గావు నీరుక్కఁతంబునకుకా
సా(ర)రసోత్తర్జ్వ గుణా, ధారము లగునువచనములు తగుభూషణముల్.
- క. వటుబంధన్మృతము లు, త్తటబహురసవస్తుసంనిధానక్షయముల్
†త్రుటితాసారా(?)రంధ్రము, లటు నుగుణములు విఘటిల్లుననిగాసాముల్.
- సీ. అనుకరణంబుచే ‡చగృహీతసంస్థారముఖనిత్యదోషసంస్ఫురణ మఱచి
శబ్దతర్జాధవై శారద్యమున శ్రుతికట్వాదిదుష్టత కాకునేసి
యంగంకితాకథ నాదిసాధనముల రసదోషనిచయంబు రాణఁగుంచి
వ్యక్తవాచ్యార్థప్రబంధాదితీగతి రచనాద్యవర్ణత రహి హాసింది
రసికు లాననఁ ద్రిప్రకారత ఘటిల్లి, నాల్గువిధముల రచన మిన్నాదనంబు,
గొంచు నీకంతయున నిస్సరించునంచు, వినికినాకగునదికొల్లి కనువుసాము.
- చ. అని వనితానురాగరసహర్ష సముత్తటమానసంబుతో
వనజదళాక్షుఁ డయ్యతివబంధురపేకలకంత నాళముం
దనముఖవద్దసంగతినిఁ దద్దయు ముద్దుఁదనంబు గుల్లఁగా
ఘనకఠినాజ్ఞసంభరణకౌశలహస్తము మెచ్చు చాల్మోహక. ౧౭౨
- చ. కుచవదనుండలంబున నకుంతసజాతివిజాతిభూషణ
ప్రచయము క్షీరనీరసయభావముతోఁ దిలతండులక్రియా
ప్రచితము నాచు సద్రసము భాసిలఁజేయుచు దోషవిక్రియా
వచనము దూరమై మెలఁగ వర్తిలుచున్నది కంటివే చులీ! ౧౭౩
- సీ. నిరుపమనానావణీచిత్రరుచిరాజి డంబుమీఱిన రోహితంబుగాఁగ
భావనాతీతసల్లావణ్యపూరంబు సాదామనీలతాచ్ఛాయగాఁగ

- నత్సర్గు మా క్తికహాకాళి సతతధార వయోబింధుధారాగః
ముక్తాళిమధ్యగమోహకహీరముల్ లసకురువన్నోకలములుగాఁగ
లలితరుచివక్తశశిమగడలంబుదిగువ, దండిమీటుక మోధరమండలంబు
మా(మ)కసునోదధచ్చలమహితన చ్యుఘంకులై నమిగులనిష్పన్న మాలుగ.
క. ముక్తాహరము లివ్వి వివిక్తచ్ఛాములు ఘటిల్లి వెలయు గఁజేయున్.
ముక్తావద (?) మన్యయణి, రిక్తత గన నీనముద్ధరించినకృతులన్. ౧౭౫
గీ. పూర్వపూర్వవిశేషత పాసఁగె నుత్త, గోత్రరంబున కిది భూవణోత్తమంబు
నాతి యే కావళీభూషణంబు దీని, గన్నరసికులమది మోద మెన్నఁ దరమె.
గీ. రమణి! దీవకభూషణరత్న మిద్ది, మంజులై కావళీయోగమహిత మగుట
మాలికాదీవకం జాచు మామకీన, మానసము నాత్మనిష్ఠుతః బూనఁజేసె.
క. *లరయ సరసత్వముటకం, బురుతరణోజ్జీవితంబు నొప్పుగునుగుణ
స్ఫురణంబున నేకావళి, కరమాలంక్రియలలోనఁ బర్వేందుమఖి ౧౭౬
చ. నురుచిరవద్దరాగకరిచుంబితనీలనిబద్ధహరని
ర్భరరుచిరాజి వింతకనుకుండువు నేనెఁ ద్రిజేణీకైవడిం
గర మనురక్తి నేతదవగాహన మొందె మదీయభావ మ
బ్బురమె నిరంతసౌఖ్యరమ పొందుట యిత్రటిఁ గామినీయణి. ౧౭౭
గీ. లేమ నెలచెంతఁ దారావళికిఁ బ్రకాశ, మబ్బుటరుదనియెంచంగనగు నెచూడఁ
దదురురోచుల నెనసి యుద్ధతపుఁజక్ర, నాకయుగళంబుజోడయివలెనరుద.
క. లాలితకుచపదమండల, మాలి నలంక్రియలు చాల నొప్పుగఁ జేయున్
† బాల వీక్షింపు మువమా, మీలనములు పొందుఁగొనుట మెచ్చు తలంపన్
క. ఇక్తరణిఁ బలికి యనువతి, చక్ర నిరవణమునఁ జిక్తునడలింపు మఁ జన్
జొక్తపుఁబూకుత్తుల పై, నక్టాసఁగాఁజేసెఁ గన్న నజితుమైదలన్.
క. మీది మహీధరగర్వ ము, డంచుట నిరమిత్ర మా మిటారికుచంబుల్
కంచుకకవచం జేల ధ, యెంచెను గాళింది విస్తరించి తెలుపజే. ౧౭౮
ఉ. రంగు లెసగుమేచు మది రాణవహించుదృఢానురక్తిచే
బొంగఁగఁ దద్బలంబునన పుట్టినతత్తనుకంటకంబు లె
క్తం గడుదుర్బలం బగుచుఁ గంచవకంచుక మిద్ది వక్తున్
భంగముఁజెందె గన్గొను మభంగురలోలకటాక్షవీక్షులన్. ౧౭౯

గీ. చక్రవర్తిత గొది యరిచక్ర మణఁబడి, వటుమహాభోగమున నురోభద్రపీఠి
రాణజేకొడుభూధరరాజునునకుఁ, గోఁచాటున మెలఁగంగఁ గొదవగాదె.

క. ఎడకు దిగి మాడ కు ఖతశిశుడఁచి జయింపంగఁ దలఁచు ననుచును జెలువా
కడుఁగఁ బరకబాల ముదఁ, బడసడి దుచకోశములను బంధించితివో. ౧౮౬

శా. కాంతాపీఠిచ బు లాకృతీచమత్కారంపుగూఢధ్వనల్
కాంతానర్మిభఫక్తి నం చొగి నలంకారజ్ఞు లూహించుదృ
ష్టాతహ్యహృతి సార్థకంబుగ మడిం బాల స్వీచారించి యో
కాంతారత్నము కంచుకాకృతిఁ బోష్టారించితే గుబ్బుకా. ౧౮౭

గీ. నడు మనెనుమిన్నువై డప మెడయ కెనయ
ఘనఘనత్వంబు ఘటయమ్యో గాన సూక్ష్మ
సూక్ష్మత ఘటిల్ల దని జ్ఞ సాగియ అవిక
చాటు కుచముదె నో యది సంది నరుదె. ౧౮౮

మ. అతిసూక్ష్మం బగుటన్ రహస్యతమమే యాఁగా స్వరూపంబు మా
నితిగా దానిఘనాంగతం గొనుచు మన్నింపంగదా సౌఖ్యముల్
సతి నీగుబ్బలు గొప్పగొప్పలగుఁగా స్వామి త్రసరత్నకై
యతిగోప్యకృతి మాని యంప టరుదా యాత్మ స్వీచారించుమా. ౧౮౯

మ. అలగూఢధ్వనికి నిదర్శనము దా నాచుం జెలంగుంగదా
బలుచన్నంగవ మున్ను నే నపుడు తదభావంబు నైఁవ స్తమ
జ్వలశరీరత్వము నీవు మెచ్చుకొన సుపాదించెద స్తమికా
కలనం బాఁపు చగూఢమైనధ్వనితో గారాపుసాదృశ్యమున్. ౧౯౦

గీ. అనుచు హృద్గతతద్రంధికపురువికల, భావమొనగూర్చికంచుకావరణముడిపి
వరమకారణ మగువేల్పు బయలుపటిచె, సత్తుచాత్తస్వరూపంబుచాలబ్రీతి.

క. కలికి చిననాడు చేతికి, బలుగుబ్బలి మేలుపూలబాతి యగుంగా
యలచేతి కిపుడు కుచమిది, బలుకొండై మేలపూలబంతియు నయ్యెకా.

గీ. మేలుబంతుల నెల్లను గేలిసేయుఁ
బ్రాయమెక్కినకొలఁది నీబలుకటికిత
నంబు గొను సూక్ష్మమొక్కగుణంబు సారగ
ననయ దవకాశసద్వృత్తమెట్లు కుచము. ౧౯౩

ఉ. కొండలనైన శేతవిరిగిత్తులకైవడి మీట రాజవే
దండముగఁడనుల్ విరియివారఁగ దక్షతగల్గి మీటి యొం
దొంటిని దాసి మాతెలుఁగఁకొండెడు కోడెమిటారిగుబ్బ లో
యండజయన హస్తగతి మయ్యెడుసూత్ర మదెద్ది తెల్పవే. ౧౯

క. పాలిండ్ల మరగి తిరిగి(తి) హేలావతి(చి)న్నయవ్వు డివ్వుడు నీమే
ల్పాలిండ్లు మరగి తిరుగఁగఁ బాలయితిం గదవె కోర్కె ఫలియింపంగ

గీ. మగువ ! యేతత్పయోధరమండలంబు
బర్హధరహృత్ప్రమోదంబు బలియఁజేసె,
మదిరనేత్ర పయోధరమండలంబు
బర్హభక్తిన్తోదహేతువై కరఁగుటరుదె. ౧౯౬

క. గురుశుశ్రూషణ మవనిం, బరమసుఖం బిచ్ఛు ననుచుఁ బలుకుదురు బుధుల్
గురు(ప)గురుశుశ్రూషణ, కిరతిశయసుఖంబు మాకు నెలకొనదె చలీ
గీ. అడరి ద్విజరాజచక్రఁబుఁడఁజేసి, మృదులతరసుమనఃపల్కు లొడఁగఁజేసి
మిగులనుద్ధతిగొన్న నీమేలుఁగుగుబ్బ, మగువమర్దింపఁగుమాకుమానఁడగునె.
సీ. కుచములు గిరులన్న గొబ్బనఁ బరువత సాదృశ్యహేతువై చాలఁదోచు
దోచిన మృదుతనూద్భూతకుచంబుల కదియైన వైషమ్య మనడుశంక
బలుకుచంబుల పూలబంతులైన మృదుత్వమచ్చటఁ గారణం బనడు తెలివి
వివరింపనత్రెల్వి కషమతకవకాశ మంబరకుసుమాబ యనడు మనసు
కేలఁగైకొని మదిఁ బరీక్షింపఁ దెలియుఁ
బరువభావమృదుగ్ధ*సద్వర్తులత్వ
పీఠోన్నత్యములు గొన్ని భేదము లిటఁ
గరణములు మాటికని చన్నుగవ గ్రహించు. ౧౯౭

మ. బలుకొం దొక్కటి మన్ను నాకరమునన్ బాగైనపూబంతినా
విలసిందెం గద మేల్లుచంబు లివి యీవేళం గరాయత్రత
స్వలయ న్నార్దవమేని తత్సదృశత నిర్మింతు నక్టాండ క
స్తలఃపొప్పన్ జనియించె నంచు హరి మిన్నగుబ్బ లొత్తుం గడున్.
గీ. అతికఠినపీనవత్తోదహద్వయ్యాని, మర్దనముచేసి చేసియు మఱియు మఱి
గాంతువుడునాదుమృక హస్తకంజమిఁతి, చిత్రమిదియనికుచపీడచలఁగిచే.

సీ. హోమనాయకకూడి జొబ్బిల్లెడు సుగంధభారపంకంబుల బుగ్గిరిబుగ్గిరి
కమనీయకుసుమసం గ్రీధితకందుకముల నలరులీలల వాడ నాడియాడి
గురుతరమత్తేధకుంభస్థలంబుల నెఱి నాకృమింపంగ నిక్కి నిక్కి
యతిఘనాత్యున్న తాహార్యరాజంబులఁ దడయ తత్సృద్ధతి దాటిదాటి
శ్రీమజలం బూర తొమ్మిక్కి చక్కనిలుచు
కుచకిశోరంబులను జూచి కోర్కెమీఱు

ముద్దు గొన *మనసుపైడు ముదిత యనుచు
ముద్దుఁజనుదోయి శ్రీపతి ముద్దుఁగొనియె.

౨౦౨

సీ చంద్రుఁ డొక్కఁడు బాధింపఁ జక్రియుగళి
యిందుముఖ నీదుగుబ్బలై యెనసి యిపుడు
చూచు బహుచంద్రభూషణస్ఫురితి మయ్యె
ననుచుఁ గుచముల నఖరేఖ లంటఁజేసె

౨౦౩

క. నెల యొక్కఁ డేచ జక్కవ, లలికుంతల నీదుకుచములై బనియింపం
గలిగెన్ బహునఖచంద్రా, కలితక్షతివీడ యని నఖంబులు నాటెన్.

౨౦౪

సర్వగురుచిహ్నములు గానిచన్నునోయి
సర్వగురుభావ మెఱుంగంగ సస్య మగునె
యనుచు గోవిందుఁ డానంద మతిశయింప
లీలఁ గుచముల బాలేందురేఖ లిడియె.

౨౦౫

క. హరినఖపదచిహ్నిత వహా, సురుచిరుకుచకుంభయుగళి చూడఁగొప్పెన్
వరకుకశితముఖదారిత, పరిపాకవనోజ్జలికుచఫలయుగ మనఁగన్.

౨౦౬

గిరులకుఁ జిత్రపత్రలత గీల్కొను టబ్రమె కప్పుకొనే
రము మెఱుంగులీనువృదుగంధ మిలందఁగఁజేసి తెల్లదా
కులకు సాటిదెచ్చి యటఁ గేలివసించు శివుండ నయ్యెదం
కరుణి యటంచు నించు హరి తత్కుచనీమ సుగంధపత్రీముల్,

౨౦౭

పకము మహాగమాంతరతిఁ జూడ్కికి నిం పకుదాడిమీఁఫలం
గీకట పునర్విదారణము లందెకునల్లు ప్రియత్నమూనె నా

పకము సమందహాసమయ ముద్దులు గుల్కఁగఁ గొమ్మపైడిదా
వ్రకచక్రలూరుపయ్యెదను జక్కఁగఁ గప్పెను తొమ్ముఁ గ్రీకునన్.

౨౦౮

- క. అతిపరుషోన్నతవృత్తిఁ, బ్రతిలేకుండియును మధురరసమేరితిన్
సతి నీకుచపదమండల, మతిచిత్రిము మధ్యవృత్తి యగుచుం జిలుకున్.
- క. గేయ మగు చేకగురుతో, న్నేయంబై సర్వవృత్తనిచయాద్యంబై
చాయదు గా శ్రీవృత్త, శ్రీ యీనక్షోజయుగము శృంగారనతీ ౨౧౦
- క. పరుషంబు లగుటఁ గుచములు, సరళంబులు గాక యున్న సఖ చిత్రింబే
స్థిరము లగుచున్న వబ్రిము, పరమాణుసమానమధ్య పరికింపంగన్. ౨౧౧
- క. ఈకుచపదమండలమున, శ్రీకరభావమున మెలఁగు చెలువౌభూషణ
శ్రీకర ముభయశ్లేషయె, శోకస్తని చాలఁజాల గుఱుతుగఁ గంటె. ౨౧౨
- చ. ముచభిమతంపుశయ్యయయి మానితభూషణ మై యదోష మై
ముద మొనరించుఁ గావ్య మన ముద్దుఁగుచద్యయి చిత్ర మొక్కఁడే
సదమలగాతి సద్గణము చాలఁగ నూత్మతఁగాంచియేని దాఁ
గదిసి సారంగ సంది యటఁ గానఁగ శక్యముగాదుమాడఁగన్. ౨౧౩
- క. ఈరీతిఁ గుచము తెన్నుచు, వారిజలోచనుఁడు కాంతవారస్ఫురణ
ధారము లగుదోహ్మలా, కారావారములచాయఁ గనుమీ లడరన్.
- చ. చెలి కరపల్లవస్ఫురణఁ జెందినదోర్లతికాలవాల మై
యలరెడుబాహుమూలముల కర్పము ఖాతము తీవె పూతచే
వెలయఁగ కాగుగా యనుచు నేడ్క నఖంబులునాటుఁ గక్షలన్
విలసదనూనబాహువుల వేమలు గండపుఁబూత దా నియెన్. ౨౧౪
- క. ఆకుఁ గనుఁగొనియె శ్రీహరి, యాగుచి ముదమొనరఁజేయ హరిరత్నపుమే
ల్పేరుం జలిచీనులభ్రౌత్సరుం గలహింసఁ బిలువఁబంపెడుదానిన్. ౨౧౫
- గీ. విన్ను కానునఁ బొక్కిటినేల్పుబావి, లేమ యాచెంత మధుకరాలీఘమగుచు
గలదు సేకలరోమాళికల్పవల్లి, విబుధవరు లగుమా కొగివేడ్కఁజేయు. ౨౧౬
- గీ. అతివ మున్నంతమేనికి నహివరేణ్యుఁ
డభిమతంమైన తల్పమై యలరఁజేసె
నిపుడు రోమాళిభుజగేందుఁ డీకర్ణాబ్జ
ములకె తా శయ్య యగుచుఁ బల్కుడ మొనరె. ౨౧౭
- క. మాయానరేంద్రహస్త, చ్ఛాయల రోమాళిభుజగచందుఁడు మిగులం
బాయవహించెను జిత్రము, ఛాయానుత నీహఁ జూడఁ జనదే చెప్తమా.

- గీ. పరుషబంధమయం బొలుఁ బరఁగుగొడ, రీతివోలెను జనుదోయి లేమియల్లు
గానరోహాయెను పేరుపూనుచీమ, బారుపయి కెక్కు నాభిగవ్యరము వెడలి.
- ఉ. పొక్కిటికోమనుండి నలపుంగిరులంచుఁ గుంచు లంటఁగా
గ్రక్కున నిక్కునీలఫణిరా జోహ పొక్కిటిపాదునుండి పెం
పెక్కఁగ నిక్కుచున్ బయలు నెంతయు సుగ్రుచు గబ్బిగుబ్బలన్
జొక్కపుకొండలం చడరి చొప్పుడుతీవెయ్యె యిద్ది దెబ్బవే. ౨౨౦
- గీ. రమణి మంజులరుచిరోమరాజభుజ్జగి, తరుణకృష్ణభూ దండదందశూక
రాజు తనుగూడ నెంతేనిరమణఁగాంచె, జూచితేముద్దుఁడెలి తేటచూపులాడి.
- క. ఆతల సీతల దేశము. తేతటిన్నెనన్ సమృద్ధి నెవయఁగ ఖామో
పేత మగు మధ్యదేశము, భృతిగ నిట నహిభయంబు కలుగుబకతనన్.
- క. కాళిందిమధ్యగత మగు, కాలాహి న్నాచుపానగతి మర్దింపం
జాలితిఁ గరమున నిపుడి, కాళిందీమధ్యగాహిఁ గడగితిఁ బెనుపన్ ౨౨౧
- క. అండఁగొనువారె భూధర, మండలపతు లగుట మిగుల మహిమంబులచే
నుండుకొన మెండులేమిడి. యండగువారల*నుబీడయంటఁగ సాగెన్. ౨౨౨
- గీ. కన్నెరో కంటివే నీదుచిన్ననడుము, మిన్ను ముట్టినకలిమి చేకొన్న దేని
యెన్ని నబ్బుర మిద్ది దానున్నదిక్కు, నెట్టి నెఱవాడులకునేని యెఱుంగనీదు,
- ఉ. ఉరుకుచభూధరంబులకు నొప్పుగఁ బ్రాకలతానుపత్రీముల్
కరముదలిర్పఁ బొక్కిటిచొకాటపుబొడ్డనబావికొని యా
ద్యరసపు జాలనా మిగుల నందముఁజెందెడురోమరాజ యం
చుకుడు ఘటిల్లఁగాఁ బొగడు నచ్యుతుఁడా రొగిఁ గేల నంబుచున్. ౨౨౩
- ఉ. విష్ణుగు నాభిదీర్ఘికను వెల్వడి మీఁదికి వేగఁబాటుమే
ల్కప్పరసంపుజాలుగద గట్టిగఁ జొక్కపురోమరాజ యం
దొప్పగులేదరంగరలరయోద్గతదంతర రేఖలోకదే
యొప్పులకుప్పు యీవళు లహో యని మాటికి నంబు మువ్వళిన్. ౨౨౪
- గీ. కాదు భావంబు దృష్టికిఁ గానరామి, పలుకుచద్యయిఁబూన నభావ మెల్లు
నాతియటుగాననుభయభిన్నంబుకొను, మత్స్యరూపంబుగనుటచేమాకుముద్దు
- క. సర్వద్రష్టను నేనను, గర్వం బిఁక మాకుఁగలదె కనుపట్టదుగా
పర్వేందువదన మధ్యము, సర్వపదార్థాంతరాళసంగత మియ్యున్. ౨౨౫

- గీ. కుత్స్వ మౌనగూఢకున్మను జాన వడుము, విష్ణువదనపదమయ్యెడువినుముపిదప
విష్ణువదనపదమయ్యెడు విధములేదు, కుత్స్వ మౌనగూఢననివృజకృభరుడు.
క. ఘనజఘనకుచవదంబులు, కననయ్యెను గురువులగుచుఁ గమలదళాక్షి
కన వింత మధ్యపద మిది, కనుపట్టెను లఘువిలాసఘటిరం బగుచున్. ౨౩౨
- సీ. బలుకొప్పుకాన్కొగల్ తాగుగా ధరియించి తులకించువదనచందుని భరించి
గంధిలనిశ్వాసగంధవాహముఁ బూని తనతారుకుచవర్వతంబు లూని
తన్మధ్యపంథానితనభంబు గైకొని పంచభూతమయప్రపంచ మాని
నూత్నాతిసూక్ష్మ మై చూడ్కిఁగనఁగాకమాయాభిరామమైమహిమఁగాంచి
తనమహాకాశపద మొప్పు దనరు నడుము
పరమసూక్ష్మత మును విష్ణువదతఁగాంచు
నిశ్చదు మద్దేహాసంగతి నెవయు మిగుల
విష్ణువదభావ మని తొనుఁ బిడికిలించు. ౨౩౩
- గీ. మెలఁచి తారుగ్యరసమహావేణియందు, బంధురావరత్తమై స్వర్ణవద్మమయ్యు
నతిగభీరమహాప్రాదంబయ్యు మెలఁగు, వేడ్కఁగనుఁగొంటివే నీదువెడఁదనాభి
చ. కలితతనూలతం గలవికస్వరనాభీసుమంబులోపలన్
మెలఁగుచునుండి మీఁదటను మేల్వలపుల్ గులుకం దదుద్భవో
జ్జ్వలకుచగుచ్ఛముల్ గొన నవారణమైఁ బయి కెక్కుఁ బ్రితే
టులజలిసారునా జిగి గడుం దవరారెడు నారుఁ గంటివే. ౨౩౪
- గీ. కాంక్ష యేలోకముననైన గగనకుసుమ
దర్శనము సేయ నొక్కఁడైన దక్షుఁడగు నె
యిప్పు డిమింటఁ గనుఁగొంటిఁ దప్పగాదు
చారుభాస్వరవికసదంభోరుహంబు. ౨౩౫
- క. శృంగారరసం బిచ్చటఁ, బొంగదె మధురంపుగుణము పాలుపారఁగనో
యంగన మధ్యమవృత్తి కె, సంగదె మాధుర్యగుణము సంశయ మేలా.
- క. పువరుక్తివలెను నుడికిం, గననయ్యెను నాభి మించు గడురూపమునం
బువరుక్తవదాభాసం, బనఁగ నలంకృతుల నెఱుక నందుట లేదే. ౨౩౬
- గీ. పంకజాతాక్షి యీకరపంకజమ్ము, చొరఁగఁ దలఁచెను దాఁ బరనుభముఁగోరి
చెలుపుమీఁదెడు నిమ్మనాఁబిల్బిలంబు, నన్యకార్యసమాన క్తి యంత వదన్.

మ. అలమింటక సురదీర్ఘకం దెలిగజం *బాత్యాయతాంచత్కరం
బెలమిం బాచుచుఁ గ్రిడనేయుఁగడ కృష్ణేభంబు కొన్నింట నీ
చెలువంపుంబులుడిగ్గియం బ్రమదియై చేసాచి కీడింపఁగాఁ
దలచెం జూచితే యంచు నాభికడకుం దార్చిం గరాంభోజమున్. ౨౮౦

మ. హృదయగ్రింథి మహాదృఢం బవుఁగదా యిప్పుఁపై నీక్షింపఁగా
వదల న్నే నొకలక్ష్మమా యితనికిన్ భావింపఁగా పంబరా
స్పదమా గ్రింథిత నాస్వభావ మనుచుం బాటిల్లుభీతిం గడుం
జెడరె న్నివి మనోహరాంగి కనుచుం చిత్తంబులో నెన్నెదన్. ౨౮౧

క. ముడితోడనె వడిమీఱఁగఁ, గడుసాగెం గటి నెసంగుకనశాంబరమున్
సుడివాలుదాల్చుధైర్యపు, ముడి సాకల్యంబుగాఁ ముద్దుగ జాణెన్.

ఉ. అత్తజీఁ జిత్తజం గనినయట్టిమహాస్కంధు రన్నభూషణం
బొత్తు నటంచు నాత్మమృదువోజ్జ్వలచేలచెఱుగు మెత్తనా
మెత్తగఁ జేసి నందిలకు మేలిమిబంగరుఁబోడిఁ జేర్పఁగాఁ
గుత్తుక పాంచజన్యమొనఁగూడినదాయ నొనర్చె నచ్చటన్. ౨౮౩

క. నవ్వుచుఁ బువ్వులతూపులఁగొవ్వుచుఁబుష్పాయుధుండుగుప్తచుఁదిడుగన్
దువ్వుచుఁ గట్టిపైఁ జూపులు, రువ్వుచు వెన్నుండు తిగ్గుచుచినుతఁ గనియెన్.

సీ. వివిధరత్నప్రభావిస్ఫురన్మేఖలామాయావిచిత్రిత మనుటకలేన
సూక్ష్మాతసూక్ష్మత శోభిల్లుకలేమున బహుగుణాశ్రయితచే బరంగుకలేన
సంతటం) దనురోచు లడరించుకలేమున నర్హజనంబున సబ్బుకలేన
మాలిన్యలేశంబు మలయేనికలేమునఁ గటిసుప్రేమంచంబు గ్రమ్ముకలేనఁ
దరుణి మామిత్ర మిమ్మహాంబరము గానఁ
దనకుఁ దా విడి మాకుఁ హిరిం బొనర్చె
మేము చేసినపని గాదు లేమ మాకు
నేర మించుకయును లేదు నీవు గినియ ! ౨౮౪

గీ. భామ కర్ణావతంసాశివదములందు, జఘనకాంచినమోసగజఘనపదము
గణితమై యున్నదో కాదో-కలిమి లేమి, నీ వలంకారవతిదిగా నిర్వహంపు

క. విరసంబై కనుపట్టెడు, సురధునిసికతామయంబు జోడనఁ దగునే
పరమాద్భుతమపమారస, మిరవొందఁగఁ గానఁజైయూకటితటిన్.

దానఁ గనఁడయ్యె ముని త్వరితంబుకతన

నబ్రమే వార్తికోక్తుల నతఁడు గొనెనె.

క అని యూరుద్యయిపొందిక, కనితరసాధారణంబు హర్షమునొనుచుం
గనకపుటాల్లియవేలుపు, కనకాంగివదన్వయంబు గనుఁగొను చవియెన్
గీ. ఆంతజంఘా(?)లనద్వృత్తియై మెలంగి, లలితవర్ణోరురీతుల లక్ష్మ్య మగుచుఁ
దళుకులీనునలంకృతధ్వనులఁ దనరి, రమణి సాగసైవ యీవదరచనవెలయు.

గీ. హరికరస్వర్యసంజాతహర్షవిభవ, యతులమృదురూపనీరజాతాధివాస
లక్ష్మీ నీపాదములసేవ లాగుచున్న, దింతకన్నను భాగ్య మిం కేమి నీకు
మ. అను చంఘీద్యయదర్శనాగతిమహాహర్షంబు లోకాళిక

ల్పనసత్పల్పవిలాసతం గొనునిజస్వాంతంబు నాత్మాశ్రయం
బన కెంతేవడి మీఱి శ్రీధవుఁడు ప్రాణూలిం దగం గాఁటం
చేనయంచేసి కుచాంతరం బురము నాక్లేసించె జెన్నొబడఁగన్.

౬౬౨

చ. అతిశీతంపుటగ్రముల నంచెడుబల్పనుబొంగరంబు లు

న్నతి మిగులంగఁ దాఁక జిగిఁదప్పమరంబు నురంబు(దా)కినన్

క్షతి యొకయింతలే కడరుచక్కసిగుబ్బలు చెంటిదార్థ్యముల్

ప్రతిఁగొన నొక్కఁడొక్కటికే బాయనిసాక్షులు యుక్తయోగముల్.

గీ. ఘనఘనద్వంశములఁబుట్టి జనులొనర్చు, ఛిన్రిముల కోర్చి శుద్ధంబ్లిద్రీన్మత్తిఁ
జాలరాణిల్లు మేల్పుత్త్యసరులువిడుచు, సద్గుణంబుల నుద్ధతాశ్రమముకతన.

గీ. ఆంతరం బగుజార మావంత లేక

బయలుఁ దెల్పులు గొన్న యాస్పదక్షగన్న

నొక్కతటి హాస యగు నని యొప్పఁబలుకు

చతులహా(రా)శీసూత్రింబు లపుడు విరిసె.

౧౬౩

గీ. ఛిన్న సూత్రింపుముత్యముల్ చేకువేళ, నవ్యనక్షత్రహావిన్ను నవ్వఁ గాను
ముత్యములునాభిసరిసికే మొన యునపుడు, తతవయోధరగళదుదసుితములయ్యె

ఉ. కంచుకనామసత్కవచగర్భగతత్వ మఖండసారభా

వాంచిఁబులైనవారలకు నర్హముగా దని వీడనాడలే

కొంచెపుఁబూత తోడగునె కూడునె కీర్తులు కార్యవేళ నం

చెంచి కుచంబుపూత నెడయించె ననం గడువీడఁ బూతయున్

౬౬౪

- ఉ. అత్తరభాయతాక్షి యసమాయుధుపూర్వరణంబు శ్రీహృదా
యత్తునిచిత్త మాత్ర కుతుకాతిశయంబునఁ జేసె వ్యక్తిగా
ఘాత్యచమత్క్రియం బయి నిరస్తసుశబ్దవిశేషవాచ్య మై
యుత్తమకావ్యముం బలె నదుజ్జ్వలభావరసప్రధాన మై. ౨౨౦
- క. దయపడుటనొ గురుజను లని, భయపడుటనొ శ్రాంతి నేమొ బాణాసశ్శః
చ్యయములు గఱువాడుటనో, కయి నిర్వాప్తపార మయ్యెఁ గందర్పనకున్.
- చ. అలరులవిల్లు నీరసత సందఁగ నాఁకటిచిచ్చు హెచ్చఁగా
*వలియుచు వీడివీడిపడు బంభరపాళి ధనుర్గుణంబుచేఁ
గలుగదు కార్యసిద్ధి యని కంజశరాసనవీరుఁ డత్తఁజిన్
విలు గొనకుండఁగా నిడియె వేళమ యానతి కేలుఁదమ్మికిన్. ౨౨౩
- సీ. నజలాంబుదంబున జతకూడి యెడయక మెఱయుచుండెడు కారుమెఱు పనంగ
హరిమణిస్తంభంబునందు నందముమీఱఁబూనిఁ జెక్కినవైడిబొమ్మయనఁగఁ
దన రాదుసహకారతరు(పు)తోఁబెనఁగొంచులలిమించుమాధవీలత యనంగఁ
బరమకారణ మైనబ్రహ్మాంబు ననువున సంగతం బగుచిత్రీశక్తి యనఁగఁ
బొలిచెఁ గాళింది నెమ్మేను భువనభయని
వారిణాధారణాటోపవాసుదేవ
ఘనభుజాదండసంతతాకాంత మగుచు
మించునలయక మాలయ నిద్రించువేళ. ౨౨౪
- గీ. ఏకశయ్యాపదప్రవేక్షేధమాన, మూర్తు లగుచును దంవతుల్ పొలిచి రవుడు
నేకశయ్యాపదప్రవేక్షేధమాన, మూర్తు లైనయలంకారములనరణిగ. ౨౨౫
- సీ. చక్రీవాక్కిశోకచటులాంధకారంబు దొలుకకుష్పతమంబుతోడ విచ్చె
నమరమూర్ధన్యఃపదిగ్రమణీయకాంతిశో ఘూర్కొష్ణనిశ్వాసగుణము హెచ్చె
బంకజామోదసంభవముతోఁ గలునలం దదభావసంభూతి గదియవచ్చె
దరుగతవక్త్రసంతతిశబ్దములతోడఁ జోరఁశ్శబ్దత. సాగియఁజొచ్చె
సఖలలోకసదాలోకనాంజనంబు, సారధర్మప్రచారాదికారణంబు
జారసంచారదుర్గ్రహోచ్ఛాటమంత్రీ, రాజమగుచునుషర్వేళతేజరిలఁగ. ౨౨౬
- గీ. సుప్రసాదత సుకవీంద్రీనూక్తు లడర, బోధ గైకొన వేగంబ వుప్పుబోడి
సుప్రసాదత సుకవీంద్రీనూక్తు లడర, బోధ వేగంబ చెందుట పోల్కిగాఁగ.

* బలియుచు మూ-చిడలుచు అనిలఁగపాసమా? † దిగ్రమణాకుగంబుతోఁగనుష ద్వేళ

ఉ. అంతట నింతియొర్తు నగ వానన మానుకొనంగఁ బలు నీ
యింతికిఁ దోడు గావలెనె యిక్కడ కక్కడనుండి రాఁగ నా
వంత భయంబు లోఁగొనక యాత్మవిభుం డరుదంద నీనిశం
గంతుదురంబుఁజేసి పలుగాయము లందినమేటి గావునన్. ౨౫౫

ఉ. అప్పుడు నీలవేణి చెలియందపుఁజేష్టలు చూడఁగోరి యో
యొప్పులకుప్ప నీదుమది కొప్పుగ తేఁ డలపూన్నిఁ బూనెనే
తప్పక చెప్పు మన్న నగుఁగాల్పుట సిగ్గున మోమువాంచుటం
జెప్పెను నాతి యంతరము చిన్నెలు చెప్పఁగఁ జానరుక్తిగన్. ౨౫౬

వ. ఇట్లు కాళిందీమిళిందచికురం గరగ్రహణంబుచేసి యనంతరంబ మిత్రివిం
దాకుందరదనం బెక్లియూడి నాగ్నజతీరూపవతిం జెట్టపట్టి భద్రాభద్రే
భయానం గాలుదొక్కి మద్రాజన్యకన్యక యైసలక్షణకుం బొబ్బగట్టి
యష్టమహిషీనయన చకోరశరద్రాకానిశాకరుండై యక్కవటయాదవన
రుండు పిదప సరకానురుం ద్రుంచి (యింద్ర) లోకంబునకుం జని యదితిచే
గుండలంబులు గొని పారిజాతనగంబు సంగ్రహించి నరకుం ద్రుంచి) తత్కా
రాగృహానీతస్తోత్రశసహస్రరాజకన్యకల నాత్మకరగ్రహణంబున ధన్యలం
గావించి తద్వ్యావతనిరంతరప మోదాపాదనదక్షిణం డగుచు దక్షిణండు
ధీరలలితనాయకొత్తముం డన వెలయుచు మునులకుఁ నవశఫలం బై యరి
వీరులకుఁ గృతాంతుం డై యధులకుం జింతారిత్నంబై ధనుర్ధరులకు వీరా
గ్రసరుండు విద్యార్థులకుఁ బరమాచార్యుండు గాయకులకు వాగ్గేయకా
రిశిరోరత్నంబై శరణాగతులకు వజ్రపంజరంబై విదగ్ధులకు (ర)సికావతంసం
బై మదనతులకు నభినవమదనుం డై సంఖ్యావంతులకు శాస్త్రవేత్త యై
నటులకు హల్లీనకతల్లజుం డై కర్మతులకు ననుష్ఠాత్మపరి కాండుండు తత్త్వవా
దులకుం బరమతత్త్వం బై యోగీంద్రులకు లక్ష్యం బై (రస)వాదులకు జగ
దేశరసంబై సుగుణవాదులకు సుపాస్యం బై భాసిల్లుచుండె నయ్యవ
సరంబున. ౨౫౭

సీ. *శాస్త్రంబు గతి ననుష్ఠాపకత్వవిలాసభాసురంబై చాల వాసిఁగాంచె
దా(హకలో)దారదవకీలి వంధ్యాకుమారునితో బొందు గోరుకొనియె

